

Flyvestation Værløse

Drifts- og Plejeplan 2004-2018

**Miljøministeriet • Skov- og Naturstyrelsen
og
Flyvertaktisk Kommando**

Flyvestation Værløse

Drifts- og Plejeplan 2004-2018

Udgivet af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Forsvaret 2003

Tekst:	Skovfoged Lene Lie. Flora og fauna-afsnit, biolog Erling Krabbe. Fortidsmindekatalog, skovfoged Erling Buhl og Værløse Museum. Skovfoged Lene Lie, Skov- og Naturstyrelsen
Kort (bilag 1 og 2):	
Bevoksningsliste (bilag 3):	Skovfoged Lene Lie, Skov- og Naturstyrelsen
Forsideillustration:	Den sjældne Pungmejse ved sin rede, tegnet af Poul Juul 2001
Stregtegninger, kap. 4.2:	Knud Bødker
Lay-out, omslag:	Poul Juul
Tryk af omslag og indbinding:	Hillerød Grafisk ApS
Tryk af rapport og kort:	Skov- og Naturstyrelsen
Aftale vedrørende kortmateriale:	Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997.
Oplag:	35 eksemplarer
ISBN:	87-7279-479-8
Hæftet kan findes på:	www.skovognatur.dk

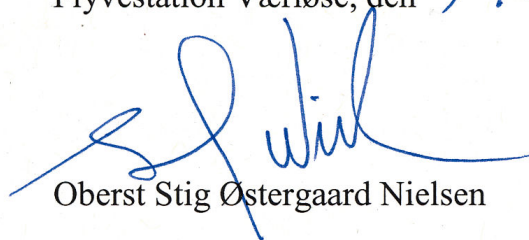

Flyvestation Værløse

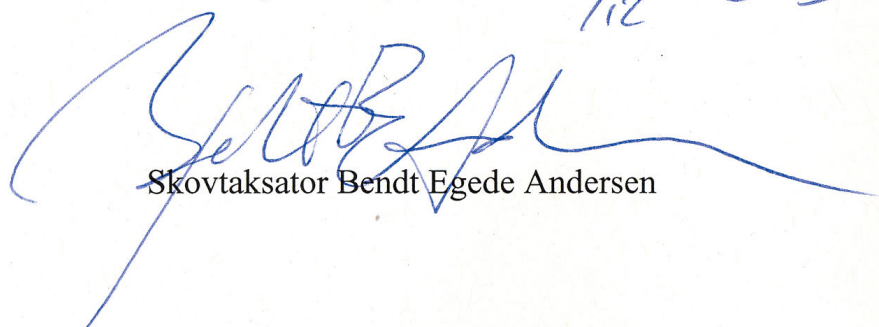
Drifts- og Plejeplan 2004-2018

Nærværende drifts- og plejeplan for Flyvestation Værløse stadfæstes hermed som gældende for perioden 2004-2018.

Flyvestation Værløse, den 12/12 - 03

Oberst Stig Østergaard Nielsen

Skov- og Naturstyrelsen, den 10/12 - 2003

Skovtaksator Bendt Egede Andersen

INDLEDNING.....	1
1 GENERELT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANER.....	1
1.1 Formål og baggrund.....	1
2 BESKRIVELSE AF PLANPROCESSEN.....	2
2.1 Forudsætninger.....	2
2.2 Planens indhold.....	2
2.3 Planændringer.....	2
3 SÆRLIGT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANEN FOR FLYVESTATION VÆRLØSE.....	4
3.1 Baggrund.....	4
3.2 Aftalens virkning.....	4
STATUS.....	5
4 BESKRIVELSE AF FLYVESTATION VÆRLØSE.....	5
4.1 Organisation.....	6
4.2 Flyvestation Værløses militære historie.....	7
4.3 Geologi.....	10
4.4 Landskabet.....	12
4.5 Korttegning.....	13
4.6 Registrering af arealtyper.....	15
4.7 Plejetilstand.....	19
4.8 Flora.....	21
4.9 Fauna.....	25
4.10 Kulturhistorie.....	28
5 FLYVESTATION VÆRLØSES NUVÆRENDE ANVENDELSE.....	30
5.1 Gældende bestemmelser og restriktioner.....	31
6 FLYVESTATIONENS NUVÆRENDE DRIFT OG PLEJE AF TERRÆNET.....	33
6.1 Terrænvedligeholdelse.....	33
6.2 Ressourcer.....	34
6.3 Flyvesikkerhed og nedsættelse af kollisionsfaren mellem luftfartøjer, fugle og vildt.....	34
7 OFFENTLIGHEDENS ADGANG.....	37
8 LOVMÆSSIGE BRUGSBEGRÆNSNINGER ELLER BINDINGER.....	38
8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer.....	38
8.2 Planloven.....	38
8.3 Naturbeskyttelsesloven.....	41
8.4 Offentlighedens adgang.....	43
8.5 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder.....	43
8.6 Museumsloven.....	43
8.7 Vandløbsloven.....	44
8.8 Skovloven.....	44
8.9 Retningslinier for risikoreduktion mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt.....	45
FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	49
9 FORSVARETS FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	49
9.1 Ny hegnsføring.....	49
9.2 Øvelsesmæssige hensyn.....	49
9.3 Ændret drift græsarealer.....	49
9.4 Skovrejsning.....	49
10 SKOV- OG NATURSTYRELSENS FORSLAG TIL BESKYTTELSE OG FORBEDRING AF NATURVÆRDIER OG OFFENTLIGHEDENS ADGANG.....	50
10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand.....	50
10.2 Forbedringer i plejen af græsarealer.....	50
10.3 Forbedringer i plejen af vådområder.....	54
10.4 Forbedringer i plejen og driften af skov og krat.....	56
10.5 Bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo.....	57
10.6 Offentlighedens adgang.....	58
11 KOMMENTARER OG ØNSKER FRA EKSTERNE BIDRAGYDERE.....	59
11.1 Danmarks Naturfredningsforening.....	60

11.2	Værløse Museum.....	61
11.3	Tøjhusmuseet	61
11.4	Friluftsrådet.....	61
11.5	Ballerup Kommune	63
AFVEJNING		64
12	AFVEJNING AF BENYTTELSE OG BESKYTTELSE	64
12.1	Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret	64
12.2	Vurdering af ønsker og forslag fra Skov- og Naturstyrelsen	66
12.3	Afvejning af ønsker og forslag fra bidragyderne	68
PLAN.....		71
13	RETNINGSLINIER OG MÅLSÆTNING FOR DEN FREMTIDIGE DRIFT OG PLEJE AF FLYVESTATION VÆRLØSE	71
13.1	Retningslinier for pleje af græsarealer	71
13.2	Retningslinier for pleje af vådområder	74
13.3	Retningslinier for pleje og drift af skov og krat	75
13.4	Retningslinier for bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo	76
13.5	Retningslinier for brug af gødskning og sprøjtning	77
13.6	Retningslinier for offentlighedens adgang til Flyvestation Værløse	77
13.7	Nødvendige tilladelser til planens tiltag	78
13.8	Planændringer	79
13.9	Handlingsplan.....	81
ØKONOMI.....		83
14	ØKONOMISKE KONSEKVENSBEREKNINGER	83
14.1	Budgetoverslag over udgifter til gennemførelse af drifts- og plejeplanen	84
14.2	Samlet oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser	86
BILAG.....		88
15	OVERSIGT OVER BILAG	88

INDLEDNING

1 Generelt om drifts- og plejeplaner

1.1 Formål og baggrund

Mange af forsvarets arealer indeholder store naturværdier i form af et rigt dyre- og planteliv samt store, sammenhængende landskaber. Dyr og planter trives netop godt her, fordi arealerne gennem mange år har fået lov at henligge i naturtilstand, men også fordi der udover periodisk aktivitet fra militære enheder i øvrigt ikke færdes så mange mennesker i områderne.

Som led i forsvarets miljøstrategi bestemte Forsvarskommandoen i september 1993 ved bestemmelse (FKOBST 610-6, SEP 1993) om miljø- og naturbeskyttelse, at der for hvert øvelses- og skydeområde skulle udarbejdes en drifts- og plejeplan.

Den 24. oktober 1995 indgik Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen en samarbejdsaftale, der sikrer en planlægning af drift og pleje for en række af forsvarets øvelsespladser samt skyde- og øvelsesterræner.

Formålet med en drifts- og plejeplan er at sikre, at der på forsvarets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem forsvarets behov for nødvendig uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser.

Da planlægningen ønskes brugt som et redskab til beskyttelse og forbedring af naturværdier på forsvarets arealer er amt og kommune, Danmarks Naturfredningsforening samt Friluftsrådet medinddraget som såkaldte eksterne bidragsydere ved udarbejdelsen. Samtidig er det forventningen, at amt og kommune, som de relevante myndigheder, gennem inddragelse i afvejningen mellem benyttelse og beskyttelse vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i planen.

Drifts- og plejeplanlægningen vil desuden tilvejebringe et ensartet grundlag for en flersidig forvaltning af forsvarets arealer. Samtidig vil planlægningen give medarbejdere i forsvaret en naturmæssig viden, herunder en forståelse for behovet og mulighederne for varetagelse af flersidige hensyn ved drift og pleje af arealerne.

Støjproblematikken i relation til naboer ligger uden for drifts- og plejeplanlægningsarbejdet. Der henvises i den forbindelse til vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5 1994, "Støj fra flyvepladser m. bilag".

2 Beskrivelse af planprocessen

2.1 Forudsætninger

I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er udgangspunktet, at terrænerne er udlagt som militære områder, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

Drifts- og plejeplanen skal tydeliggøre terrænets naturmæssige og rekreative værdier og understøtte retningslinier for terrænets brug, beskyttelse og pleje, under hensyntagen til disse værdier, samtidig med at der opnås en tilfredsstillende løsning af forsvarets behov for militær brug af terrænet.

Planen skal således rumme en afvejning mellem henholdsvis forsvarets behov for militær brug af terrænet og samfundets interesse i en forsvarlig og langsigtet forvaltning af terrænets ofte meget store natur- og kulturværdier.

Som følge af den sikkerhedsmæssige risiko, der ofte er forbundet med forsvarets aktiviteter, vil rekreative interesser (offentlighedens adgang til forsvarets arealer) kun blive tilgodeset i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Herudover kan hensynet til naturmæssige værdier påvirke mulighederne for rekreativ benyttelse.

De i drifts- og plejeplanen opstillede retningslinier, skal være enkle for Flyvestation Værløse at administrere i praksis.

2.2 Planens indhold

Planen skal:

- Kortlægge og afgrænse naturtyper, bevoksninger, veje, forsvarets anlæg etc.
- Beskrive de naturmæssige værdier og identificere de mest bevaringsværdige af disse, samt påpege eventuelle behov/muligheder for forbedring af de naturmæssige værdier.
- Beskrive forsvarets nuværende benyttelse og drift af terrænet samt klarlægge forsvarets fremtidige behov for benyttelse af terrænet.
- Beskrive den rekreative benyttelse af terrænet.
- Foretage afvejningen imellem forsvarets behov for benyttelse, ønskerne om beskyttelse, forbedring af naturværdier samt forbedring af de rekreative muligheder.
- Anvise, hvorledes denne afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlægge retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.
- Beregne de økonomiske konsekvenser af planens bestemmelser for forsvaret.

2.3 Planændringer

Drifts- og plejeplanen gælder for 15 år.

For til stadighed at holde planen løbende over så langt et tidsrum tidssvarende og fleksibel, kan der løbende foretages ændringer i drifts- og plejeplanen, forudsat aftaleparterne er enige.

Såfremt forsvaret eller Skov- og Naturstyrelsen ønsker ændringer i drifts- og plejeplanen, indsender den lokale myndighed begrundede forslag herom via Flyvertaktisk Kommando til

Skov- og Naturstyrelsen eller omvendt. Hvis der ikke er væsentlige indsigelser, indsættes planændringen i den pågældende plan med gyldighed som en del af denne.

Planændringerne kan således opfattes som en løbende fortsættelse af planlægningsfasens dialog mellem parterne.

Som udgangspunkt kræver enhver afvigelse fra planens retningslinier en planændring. Der gælder dog en bagatelgrænse for kravet om planændringer. I tvivlstilfælde om bagatelgrænsen bør parterne drøfte dette spørgsmål indbyrdes ud fra planens overordnede retningslinier.

Planændringer kan også være en nødvendighed som følge af afgørelser fra relevante myndigheder eller frasalg af arealer (og dermed drifts- og plejeplanens udbredelse).

Udover planændringer kan dispositioner, der ligger udenfor planens rammer, kræve tilladelse fra relevante myndigheder.

3 Særligt om drifts- og plejeplanen for Flyvestation Værløse

3.1 Baggrund

Som nævnt i indledningen har Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen indgået en aftale om planlægning af drift og pleje for en række af forsvarets områder.

En særskilt aftale om en drifts- og plejeplan for Flyvestation Værløse blev endeligt indgået mellem Flyvertaktisk Kommando og Skov- og Naturstyrelsen den 11. marts 2002.

Drifts- og plejeplanlægningen forestås af Flyvestation Værløse og niveau II myndigheden, dvs. Flyvertaktisk Kommando i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen.

I sommeren 1999 foretog Skov- og Naturstyrelsen den biologiske registrering af området, og i januar 2002 blev en markgennemgang af arealet foretaget med henblik på udarbejdelsen af digitale kort over terrænet.

I forbindelse med udarbejdelsen af planen har Københavns Amt, Værløse Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Jægerforbund, Fri-luftsrådet samt Værløse Museum haft lejlighed til, dels at se terrænet ved en fremvisning den 27. februar 2002, dels til at fremsende bidrag samt ønsker til planen. Endelig har bidragyderne haft lejlighed til at kommentere planforslaget inden færdiggørelsen.

Flyvestation Værløse er omfattet af strukturtilpasninger som følge af ”Aftale af 25. maj 2000-2004”. Heraf fremgår det, at Flyvestation Værløse nedlægges som flyoperativ flyvestation og at de flyvende enheder – Redningseskadrille 722, Transporteskadrille 721 samt Søværnets Flyvetjeneste - med støttefunktioner flyttes til Jylland. Forsvarets Værnepligt og Rekruttering (FVR) flyttes til Jonstrup. Tilbage på arealerne bliver så Flyvestation Værløse med reduceret bemanning, Flyvevåbnets Specialskole (FLSP) samt Flyvematerielkommandoen (FMK) med stab, herunder Hovedværksted Værløse (HVKVÆR).

Det er hensigten, at den fremtidige Flyvestation Værløse skal etableres omkring flyvefeltet og Nordlejren afhændes derfor.

Den nøjagtige, fremtidige ejendomsgrænse er på plantidspunktet endnu ikke fastlagt. Nærværende drifts- og plejeplan omfatter således udelukkende det område, der i fremtiden *forventes* at høre under Flyvestation Værløse, ligesom planen i hovedsagen tager udgangspunkt i dette areals fremtidige drift og anvendelse. Ved et eventuelt frasalg ophæves drifts- og plejeplanens planforskrifter uden videre på de frasolgte arealer.

Arealer, som ejes af forsvaret og som forventes frasolgt er tegnet med på kortbilag, men er ikke farvelagte (med undtagelse af bygninger, der er angivet med rødt).

3.2 Aftalens virkning

Drifts- og plejeplanen er bindende for de to aftaleparter, i dette tilfælde Flyvestation Værløse og Skov- og Naturstyrelsen. Ved underskrift af planen forpligter aftaleparterne sig således til at efterleve og respektere planens fastsatte bestemmelser.

STATUS

4 Beskrivelse af Flyvestation Værløse

Flyvestation Værløse ligger i Københavns Amt i Værløse og Ballerup Kommune. Terrænet grænser mod nord op til Kirke Værløse by og afgrænses mod øst af Søndersø. Den sydlige og vestlige grænse udgøres af Værebros Å, mens Bunds Å udgør den nordvestlige grænse. Mod sydøst grænser flyvestationen op til Jonstrup By og mod sydvest og nord til landbrugsarealer. Flyvestation Værløse er af forsvaret klassificeret som et såkaldt kategori III, niveau III område. Kategori III områder er militære områder, hvor der typisk kun gennemføres mindre uddannelses- og øvelsesvirksomhed.

Flyvestation Værløse er på i alt 445,3 ha og er hovedsagelig fordelt på arealtyperne græsslette, overdrev, eng, mose, sø, skov, krat, veje og rullebaner. Flyvestationen er inddelt i følgende 6 hovedområder:

- ♦ Flyfelt
- ♦ 2 flyoperative områder
- ♦ Flyvematerielkommandoen
- ♦ Flyvevåbnets Specialskole
- ♦ Hovedværksted Værløse
- ♦ Stationsområde med indkvartering og fritidsfaciliteter

Forsvarsministeriets Miljøpris 2001

Flyvestation Værløse modtog i 2002 Forsvarsministeriets Miljøpris 2001 for sin indsats på miljøområdet. Prisen er givet for flyvestationens velfungerende kontrolsystem, der sikrer konstant forbedring af miljøarbejdet ved alle enheder på flyvestationen. Systemets fremadrettede fokus sikrer opmærksomhed på miljøproblematikken – også når flyvestationen i løbet af nogle år ikke længere er flyoperativ. Blandt de konkrete projekter er et samarbejde med Københavns Amt om brug af kreaturer som et miljøvenligt alternativ til kemisk bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo.

Miljøgodkendelse

Flyvestation Værløse har den 16. april 2002 fået en miljøgodkendelse i henhold til miljøbeskyttelseslovens § 33. Miljøgodkendelsen er udarbejdet som en samlet godkendelse, der omfatter alle flyvestationens flyvende enheder, de tilhørende værksteder og hjælpeanlæg samt udledning af overfladevand.

Amtet har valgt at give flyvestationen en miljøgodkendelse, idet værkstederne i sydområdet, udledning af afværg- og overfladevand m.m ikke bliver berørt af udflytningen af de flyvende enheder. Ved udarbejdelsen af miljøgodkendelsen har amtet taget højde for at en permanent udflytning af flyene indbærer et ændret støjbillede.

Inden klagefristen udløb den 16. maj 2002 modtog Københavns Amt tre klager på miljøgodkendelsen, og klagerne er efterfølgende sendt til Miljøstyrelsens nærmere afgørelse.

Miljøstyrelsen har den 17. oktober 2002 fremsendt en afgørelse om, at klagerne har opsættende virkning på miljøgodkendelsen.

Miljøgodkendelsen er således i skrivende stund sat i bero så længe klagerne er under behandling i Miljøstyrelsen.

4.1 Organisation

Flyvestation Værløse er organisatorisk underlagt Flyvertaktisk Kommando og er, foruden de flyvende enheder der i 2004 flyttes til Jylland, organiseret med tre afdelinger:

Operationsafdelingen

Afdelingen varetager med sit stabselement planlægning, tilrettelæggelse, koordination og kontrol vedrørende anliggender inde for flyvestationens operative virksomhed, herunder koordination af daglige operationer, flyvesikkerhedstjenesten, efterretningsvirksomhed og informatiktjeneste. Afdelingen varetager endvidere med sine udførende tjenester operationsrumtjeneste, fototjeneste, flyvesikringstjeneste samt vejrtjeneste. Brand- og redningsdelingen er placeret direkte under operationsafdelingen.

Stationsafdelingen

Afdelingen varetager med sit stabselement planlægning, tilrettelæggelse, koordination og kontrol vedrørende stationsoperative anliggender - Survival-to-operate området specielt i forbindelse med flyvestationens forsvar, nærluftforsvar, sanitetstjeneste samt retablering og ABC-tjeneste. Afdelingen planlægger, som en integreret del af flyvestationens Combat Operations Center, oprettelse og bemanning af operationsrum indeholdende nødvendige kommandofunktioner for indsættelse og samordning af ovennævnte forsvars- og overlevelsesforanstaltninger.

Afdelingen forestår endvidere kommandantskabsforvaltning, personaleforvaltning og adjutanturvirksomhed. Afdelingen er samtidig udførende niveau indenfor etablisementsforvaltning, kasse- og regnskabstjeneste, ligesom den er direktivgivende for bevogtningstjenesten og militærpolitistationen.

Materielafdelingen

Afdelingen varetager med sit stabselement den overordnede planlægning, tilrettelæggelse, koordination og kontrol vedrørende flyvestationens vedligeholdelses- og forsyningstjeneste, herunder den teknisk betonedes uddannelsesvirksomhed, arbejdssikkerhed og arbejdsmiljø samt eksternt miljøvirksomhed.

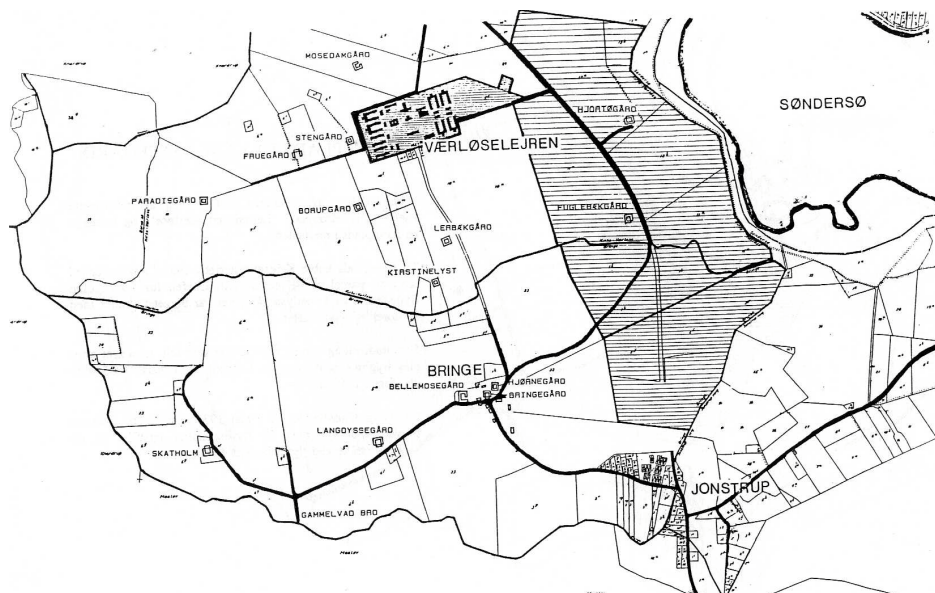
Afdelingen varetager med sine udførende tjenester, bestående af Flymaterielværksted 1, Flymaterielværksted 2, Elektronikværkstedet, Våben- og Jordmaterielværkstedet samt Lagertjenesten, gennemførelsen af flyvestationens vedligeholdelses- og forsyningsopgaver.

4.2 Flyvestation Værløses militære historie

1910 - Værløselejren oprettes

Ved Hærloven af september 1909 blev det bestemt, at Infanteriafdelingerne fra København skulle flyttes til øvelseslejre i Avedøre, Høvelte, Sandholm og Værløse. Øvelseslejren ved Værløse skulle bygges som en dobbeltlejr med plads til to bataljoner, og i begyndelsen af 1910 opkøbte Krigsbestyrelsen gårde i området. Til lejren opkøbte man parceller fra Stengård, Mosedamgård og Lerbækgaard, mens man til øvelsesterrænet erhvervede Fuglebækgaard, Hjorteøgård samt en del af de østlige marker af Hjørnegård og Bringegård.

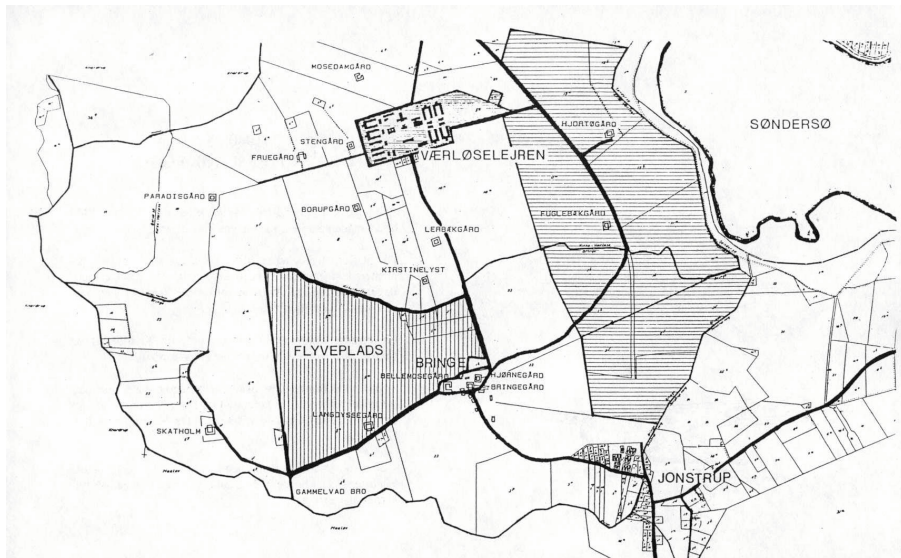
Fra april til oktober 1910 blev de første soldater indkvarteret i 10-mandstelte og byggeriet af ”Kaserneetablisementet på Lånshøj” blev påbegyndt. I foråret 1913 stod lejren med sine smukke, imponerende bygninger færdigbygget og den blev omdøbt til ”Lejren ved Værløse”.

1933 - og udvides med flyveplads

I 1932 blev Hæren indskrænket til to divisioner samtidig med at Flyvevæsenet, nu ”Hærens Flyvetropper”, blev kraftigt udbygget. De nu 5 eskadriller skulle samles i to flyveafdelinger – en sjællandsk og en jysk – og det blev vedtaget, at man skulle indkvartere den Sjællandske Flyveafdeling i ”Lejren ved Værløse” samt anlægge en flyveplads i nærheden.

Til flyveplads købte Krigsministeriet ved ekspropriation således i 1933 Langdyssegaard samt en parcel af Bellemosgaard. Chefen for flyveskolen flyttede ind på Langdyssegaarden, hvor der tillige blev indrettet kontorer og teorilokaler.

Den 9. april 1940

Den 8. april 1940 blev man klar over, at der foregik troppetransporter fra Tyskland imod den danske grænse, og der blev indkaldt til møde i Generalkommandoen med deltagelse af cheferne for Hærens større enheder. Man var klar over, at Værløselejrens placering var kendt for den tyske generalstab, og chefen for Hærens Flyvertropper, Oberst C. C. J. Førslev foreslog derfor på mødet at rømme Værløse Flyveplads og flytte eskadrillerne til deres deployeringspladser andre steder på Sjælland. Forslaget blev imidlertid afvist af Generalkommandoen - antageligt udsprunget af en ordre fra Regeringen om ikke at foretage troppeforskydninger under formodning om at (citater oberst C. C. J. Førslev) "...blot vi ikke selv rørte os, skete der os ikke noget...". Luftfartøjerne blev dog gjort klar med våben, ammunition og bomber.

Tidligt om morgenen den 9. april 1940 gik tyskerne over grænsen. Oberst Førslev gav straks ordre om, at eskadrillerne skulle flyttes til de feltmæssige flyvepladser, men desværre ikke tids nok. Da tyskerne angreb, stod der 45 fly på pladsen - klar til at gå på vingerne. 11 fly blev totalt ødelagt, 14 meget stærkt medtaget, medens de fleste af resten blev mere eller mindre beskadigede. Kun et enkelt dansk fly nåede i luften lige før angrebet. Det var sekondløjtnant G. F. Brodersen og løjtnant V. Godtfredsen, der skulle ud på en rekognosceringstur i deres Fokker CV. De nåede kun op i 50 meters højde, før de blev skudt ned af de angribende tyske fly. Begge flyvere omkom.

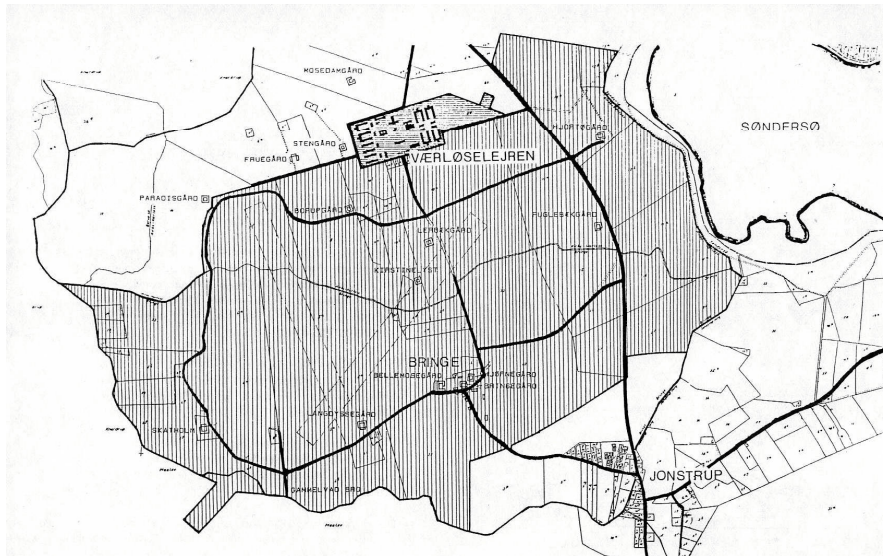
Deres mindeplade ligger foran hovedbygningen og hvert år den 9. april holdes der på Flyvestationen en mindehøjtidelighed til ære for de faldne denne dag.

1940 – 1945. Værløse beslaglægges

Allerede dagen efter angrebet mod Danmark, ankom de første tyske fly til Værløseleiren medbringende tyske officerer. For at skaffe plads til besættelsesmagts fly og materiel rykkede Hærens Flyvetropper ud af lejren, og alle danske fly blev demonterede og kørt til opmagasinering. For at sløre flyvepladsen blev alle hangarene samt de cementerede forbindelsesveje oversprøjtet med grøn camouflagemaling. En sirene blev opstillet på taget af hangar

III og gravemaskiner opkastede i slutningen af april høje til flyveskjul for de tyske flyvemaskiner vest for lejren (pladsens nordvestlige hjørne).

Snart begyndte tyskerne en udbygning af flyvestationen og beboerne i Bringe blev købt ud. I vinteren 1942/1943 blev flyvepladsen udvidet mod nord, og Lerbækgård, Kirstinelyst og Langdyssegaard blev revet ned for at give plads til de nye græs-startbaner.

1945 – Befrielsen

Straks efter befrielsen begyndte man at planlægge og forberede genopbyggelsen af Hærens Flyvetropper og Søværnets Flyvetjeneste. Det var dog ikke meget materiel, man havde at bygge på, idet al flyvemateriel (luftfartøjer, specialudrustning, våben, ammunition mv.) var gået tabt.

1950 - Flyvestation Værløse

Den 1. oktober 1950 træder en ny forsvarsordning i kraft og de to flyvestyrker (Hærens Flyvetropper og Søværnets Flyvetjeneste) slås sammen til et selvstændigt flyvevåben. Flyvevåbenet kommer til at bestå af Flyverkommandoen (FLK), et antal flyvestationer, flyvende enheder, kontrol- og varslingsanlæg samt Flyvematerieltjenesten og -skoler. Lejren ved Værløse skifter nu navn til Flyvestation Værløse.

1953 – Jet-startbaner

I forbindelse med anlæggelsen af en 2,5 km lang jet-startbane udvidede man endnu engang Flyvestation Værløse. Mod øst blev et stort Jonstrup-areal inddraget, mod vest måtte Paradisgårdens marker bruges og mod syd-øst blev endnu et areal af Bringes marker beslaglagt til udvidelse af flyvepladsen.

over Sjælland, efterlod den næsten nord-sydgående isfront et jævnt kuperet morænelandskab over store dele af Sjælland.

Tunneldale

I området mellem Lynge, Farum og Stenløse var imidlertid opstået et særpræget landskab. Inde under isen havde de store mængder smeltevand, der til stadighed søgte ud mod isranden, samlet sig i mægtige smeltevandsfloder. På grund af det høje tryk fra det fortsat tilstrømmende smeltevand, kunne vandet erodere og grave sig ned i de underliggende jordlag. Da isen smeltede bort, lå et net af krydsende tunneler tilbage i landskabet som markante, dalstrøg med lavninger – såkaldte *tunneldale*. På landskabskortet (figur 1) ses nettet af tunneldale tydeligt. Hovedparten af dalene følger en SØ-NV retning, og nogle få krydser i en N-S retning.

Figur 1. Landskabskort over området omkring Flyvestation Værløse (Efter Per Smed 1981)

Hedeslette

Nærlæser man landskabskortet (figur 1) ses det, at Flyvestation Værløse for størstedelens vedkommende ligger i *bunden* af en tunneldal, og at dalbunden dækkes af en lille hedeslette mellem dødislandskab i øst og issøaflejringer i vest. Det betyder, at i den tunneldal, der huser Flyvestation Værløse, har der også strømmet smeltevand efter, at isranden er smeltet tilbage mod øst. Hedesletter eller smeltevandssletter, som de også kaldes, er flade terræner, der dannes foran isranden. Det afstrømmende smeltevand løb ud over det nu isfri land og førte materiale fra gletscheren med sig. Jo hurtigere vandet bevægede sig, desto større partikler kunne smeltevandet fragte. Efterhånden som strømningshastigheden aftog, sank lasten af materiale ned på bunden af strømløbet. Materialet blev sorteret efter kornstørrelse, således at det groveste (grus og sand) aflejredes nærmest gletscheren, det finere (lerpartikler) længere borte.

Den geologiske historie er derfor, at tunneldalen er dannet under isen. Isranden er smeltet mod øst, men har efterladt dødis syd for Sønder sø og har sendt smeltevand mod vest gennem tunneldalen. De groveste smeltevandsaflejringer – sand og grus er aflejret centralt under Flyvestation Værløse og de finere partikler – leret har først fundet hvile langs den nuværende Værebros Å og Bringe Mose. Isranden har muligvis stået langs Sønder søs vestbred på det tidspunkt, hvor smeltevandssletten blev dannet.

område langs Værebros Å i den vestlige del genfindes som Bringe Mose. Øst og vest for Bringe ses smeltevandsslettens tørre del som 2 terrasseflader. Den østlige har overflade i kote 18 til 19, og på den vestlige lige flade er koten mellem 17 og 18. I den våde tørvedækkede del af dalbunden falder koterne fra 14 i den østlige ende til 7 og 6 i hhv. Bringe Mose og Borup Sø.

Figur 3. Udsnit af Generalstabens kort, 1897

Landskabet i dag

I tunneldalens bund strækker flyveterrænet sig parallelt med højdekurverne, og det karakteristiske fladstrakte og åbne flyvefelt afgrænses naturligt mod nord af tunneldalens stejle sider. Fra den nordlige grænse af tunneldalen ses endvidere, hvorledes det dalende terræn med det lavtliggende moseareal, Bringe Mose, udgør den vestlige grænse for flyveterrænets udstrækning. Gamle tørvegrave har efterladt åbne vandflader i mosens ellers så tætte rørskov til stor glæde for blandt andet fuglene.

Særligt langs flyveterrænets sydlige og østlige del brydes billedet af det ellers så intensivt klippede og ensartede sletteareal af en række spændende småbiotoper. Små vandhuller med pilekrat og el ligger som urørte lommer, der giver gode leve- og skjulesteder for en række fugle, insekter og pattedyr. Vekselvirkningen mellem de åbne græsarealer og de mere ufremkommelige vådområder giver blandt andet rådyrene mulighed for at udnytte det gode fødepotentiale græsarealerne tilbyder, samtidig med at de kan trække i skjul ved forstyrrelser.

Mod syd glider terrænet langsomt over i mere ekstensivt drevne arealer. Mindre skovbevoksninger af varierende træarter og flere overdrevsarealer i begyndende tilgroning ligger her som kontrast til de klippede slettearealer.

4.5 Korttegning

På grundlag af luftfotos, markgennemgang, matrikelkort og tidligere kort er der udarbejdet digitale kort, som omfatter henholdsvis et grundkort og et drifts- og plejekort. De to kort er indsat bagest i denne plan som bilag 1 og 2.

Grundkort (bilag 1)

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (2002). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for drifts- og plejekortet samt for eventuelle andre temakort, som kan udarbejdes i tilknytning til planen.

Under grundkortets titel er terrænets samlede areal i hektar angivet. Grundkortet er desuden forsynet med en signaturforklaring samt en angivelse af målestoksforholdet.

På kortet inddeles terrænet i forskellige "*afdelinger*", dvs. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænlínier som f.eks. veje og hegn. Afdelingerne nummereres med fortløbende tal – i denne plan afd. 1-7.

De enkelte afdelinger opdeles igen i "*litra*", der svarer til behandlingsenheder inden for den enkelte afdeling, dvs. arealer, der er ensartede med hensyn til f.eks. terræn, anvendelse, vækstforhold, træarter eller alder. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større slettelandskab eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et bogstav.

Til samtlige litra knyttes endvidere en to- eller trebogstavskode, en såkaldt "*anvendelseskode*", der angiver arealtypen (f.eks. ORE for overdrev, MOS for mose, SLE for græsslette, KLG for kaserne, lejr og garageområde). For de skovbevoksede arealer gælder det som hovedregel, at anvendelseskoden svarer til bevoksningens hovedtræart, mens den for de åbne arealer beskriver naturtypen i overensstemmelse med de beskyttede naturtyper i Naturbeskyttelsesloven (jvf. i øvrigt afsnit 8 – Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger)..

Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevsareal. Disse små arealer ønskes markeret på kortet, men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da de ikke vurderes at have betydning i drifts- og plejeplanlægningssammenhænge. Disse mindre arealer indtegnes med prikket linie på kortene (ulitreret bevoksningsgrænse).

Bevoksningsliste (bilag 3)

Til kortet hører en bevoksningsliste, der er en fortegnelse over terrænets afdelinger, litra og arealtyper (anvendelseskoder). For hver litra er angivet arealsummen i hektar (ha) samt supplerende bemærkninger. For skovbevoksede arealer findes tillige en række oplysninger, der beskriver bevoksningen nærmere, såsom anlægsår, indblanding, højde og diameter.

Drifts- og plejekort (bilag 2)

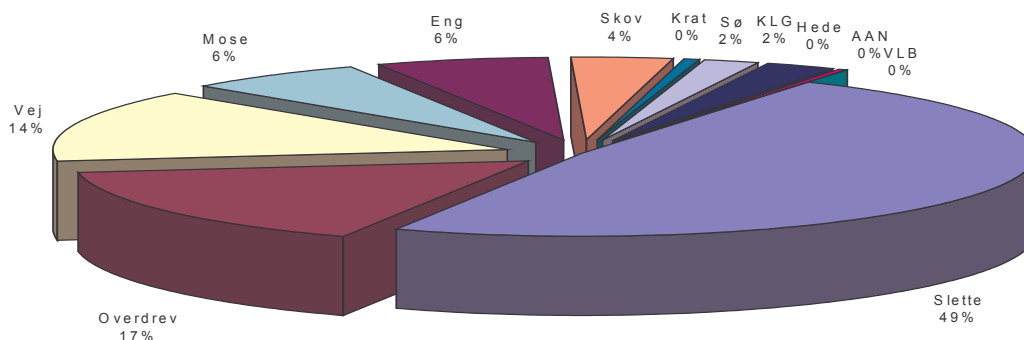
Drifts- og plejekortet er fremstillet på baggrund af ovennævnte grundkort og er en grafisk illustration af de fremtidige forskrifter og retningslinier vedrørende drift og pleje af terrænet, beskrevet i drifts- og plejeplanen. Med farver og særlige signaturer er fremhævet de områder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger af hensyn til flora og fauna. Endvidere vises planlagte anlæg og beplantninger.

4.6 Registrering af arealtyper

Nedenstående tabel 1 og figur 4 viser en sammenstilling af arealfordelingen i henholdsvis hektar (ha) og procent. Det samlede areal er opgjort til 445,3 ha, hvoraf 65,9 ha er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens §3 (jvf. i øvrigt kapitel 8.3).

Anvendelseskode på kort	Arealtyper	Areal i ha
Græsklædte arealer		
SLE	Slette	214,9
ORE**	Overdrev	72,2
HED*	Hede	0,3
Vådområder		
ENG*	Eng	28,1
MOS*	Mose	27,7
SØ*	Sø	9,5
VLB*	Vandløb	0,3
Skov og krat		
BIR	Birk	6,1
LIN	Lind	3,1
EL	El	2,1
ALØ	Diverse løvtræarter	1,5
REG	Rødeg	1,2
EG	Eg	0,5
BØG	Bøg	0,4
POP	Poppel	0,2
RGR	Rødgran	0,9
KRT	Krat	1,8
Veje og spor		
VEJ	Vej, rullebane, p-plads, m.m.	63,2
Militære anlæg		
KLK	Kaserne-, lejr-, og -garageanlæg	11,1
Anden anvendelse		
AAN	Anden anvendelse	0,2
Total		445,3
* Arealerne er omfattet og beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3.		
** Overdrevene er iflg. Kbh. Amt ikke kulturhistorisk betingede, men anført ud fra en botanisk registrering. Arealerne vurderes derfor på plantidspunktet at være undtaget fra §3-beskyttelsen (jf. Naturklagenævnets kendelse i 2001).		

Tabel 1: Arealfordeling og sammensætning.

Figur 4. Arealanvendelsen på Flyvestation Værløse.

I det følgende er der redegjort for definition og afgrænsning af de enkelte arealtyper samt en kort beskrivelse af specielle forhold, der knytter sig til de enkelte arealtyper.

Græsklædte arealer

Slette (SLE) udgør 214,9 ha svarende til 48,3 % af Flyvestation Værløses samlede areal. Ved slette forstås et overvejende åbent og vedvarende græsklædt areal, som ikke er omfattet af biotopsbeskyttelsen efter Naturbeskyttelseslovens § 3 (jvf. i øvrigt afsnit 8 – Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger). Sletter er ofte kulturpåvirkede (gødet, sprøjtet, evt. dyrket i omdrift o.lign.) og er derfor præget af en ensidig, artsfattig vegetation. Arealerne er typisk domineret af kulturgræsser og er i den nuværende status botanisk ret uinteressante. Ved en ændring af plejen/driften af slette kan arealerne dog med tiden udvikle sig til en mere interessant naturtype. Arealer på tør bund kan således med tiden udvikle sig til overdrev, mens lavtliggende arealer kan udvikle sig til ferske enge eller moser.

Overdrev (ORE) udgør 72,2 ha, svarende til 16,2 % af Flyvestation Værløse. Overdrev er karakteriseret som tørbundsarealer med en lysåben, naturlig græs- og urteflora, som ikke har været gødsket, sprøjtet eller jordbearbejdet igennem en længere årrække. Overdrevene har typisk et meget artsrigt vegetationsdække og insektliv, og en række botanisk interessante plantearter er indikatorer for naturtypen overdrev, eksempelvis *Alm. Hvene*, *Gul Snerre*, *Fåre-Svingel* og *Smalbladet høgeurt*.

Overdrev har eksisteret som naturtype i Danmark, siden agerbruget blev indført for ca. 6.000 år siden. Ordet overdrev (oredrev) betegner egentlig stenet jord, der ligger udyrket hen og som kun benyttes til græsning. Overdrevene er typisk opstået på utilgængelige, marginale agerjorde, der ikke var opdyrkningsegnede og fungerede almindeligvis som fællesgræsning for landsbyens kreaturer. Efterhånden som gårdene flyttede ud fra landsbyerne og landbruget blev mere effektivt, blev mange af de gamle overdrev inddraget i driften. Den andel, som overdrevene udgør i det danske landskab i dag, er således ganske ringe og blot 0,3% af landets areal er i dag overdrev. Overdrevene er generelt truede af tilgroning og vil, hvis de ikke plejes, udvikle sig til højt voksende, ensartet græsdomineret vegetation og senere til sluttet skov.

Overdrev på 2.500 m² og derover er omfattet af bestemmelserne om beskyttelse og pleje i Naturbeskyttelseslovens § 3.

Udover de historiske overdrev, der nævnes ovenfor, kan der endvidere findes græsklædte arealer, der, udfra en biologisk, botanisk tilgang, kan karakteriseres som overdrev, og som bør

bevares. Disse er dog ikke beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3 (jvf. Naturklagenævnets principielle kendelse nr. 238, november 2001). På Flyvestation Værløse er der, ifølge udtale fra amtet, alene tale om disse botaniske overdrev.

Hede (HED) udgør 0,3 ha, svarende til 0,1 % af Flyvestation Værløse. Heder kan defineres som områder, hvor plantedækket er domineret af dværgbuske, som f.eks. *Hedelyng*.

Hede er knyttet til næringsfattig og sandet jord, hvor jordbunden ofte har udviklet et såkaldt podsolprofil (dvs. at man øverst i jordbunden under hedevegetationen finder et tørve- eller moragtigt organisk lag, herunder et lyst, udvasket lag (blegsand) og nederst et mørkt udfældningslag (al)).

De danske heder er skabt ved et sammenspil mellem jordbund, klima og kulturpåvirkning, og deres eksistens er for hovedpartens vedkommende afhængig af en fortsat kulturpåvirkning. Mange af hedens plantearter er pioner-arter¹, der har været begunstiget af de indgreb, der fulgte af tidligere tiders hedebrug, f.eks. afbrænding, afskrælning og græsning. Uden disse forstyrrelser vil der ofte komme en dominans af græsser (særligt *Bølget Bunke*); en proces, der i dag forstærkes af den øgede atmosfæriske tilførsel af kvælstof.

Heden har haft sin største udbredelse i slutningen af 1700-tallet, hvor den anslås at have dækket 900.000 ha – i dag er hedearealet reduceret til 82.000 ha. Tilbagegangen skyldes hovedsagelig en meget omfattende opdyrkning og tilplantning, som for alvor tog fart i midten af 1800-tallet. I dag er tilgroning den største fare for heden.

Hedearealer på 2.500 m² og derover er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Vådområder

Mose (MOS) udgør 27,7 ha, svarende til 6 % af Flyvestation Værløses samlede areal. Mosearealer er kendetegnet ved en gennemsnitlig høj grundvandsstand og er opstået ved tilgroning af søer eller fugtige lavninger. En række plante- og dyrearter er tilpasset og afhængige af moserne, f.eks. *Frøbid*, *Næb-star* og *Topstar*.

En særlig mosetype er *Rørsumpen*, som oftest er domineret af tagrør. Ferskvandsrørsumpe udvikles sædvanligvis som randvegetation i lavvandede områder af søer og vandhuller og er vigtige levesteder for en række ferskvandstilknyttede fugle, som f.eks.: Toppet Lappedykker, Blishøne, Rørspurv, Rørdrum og Rørhøg.

Da plantemateriale kun nedbrydes delvist i den vandmættede, iltfattige jordbund, vil der i moserne til stadighed ske en ophobning af organisk plantemateriale – såkaldt tørvedannelse.

Mange moser har da også, som på Flyvestation Værløse, af den grund i tidens løb været udnyttet til tørvegravning. Den stadige ophobning af plantemateriale bevirker en hævn af tørvebunden på mellem 0,1-1,0 mm om året, hvorved konkurrenceforholdene mellem de enkelte plantearter hele tiden ændres. Et moseareal er således et meget dynamisk plantesamfund under stadig udvikling, og vil uden kulturpåvirkning med tiden udvikle sig mod sluttet skov.

Ved vedvarende kulturpåvirkning i form af slåning eller græsning vil mosen derimod omdannes til fersk eng (jf. nedenstående), der igen ved ophørende drift kan blive til mose.

¹ Pionér-arter. De arter, der invaderer et areal hurtigt. Trives på åbne flader, vokser hurtigt i starten, spredes hurtigt med frø, men lever relativ kort tid

Hvor tilgroning er en del af den naturlige dynamik i moserne, er mange moser i dag truet direkte eller indirekte af kulturpåvirkninger som grundvandsindsivning, omfattende afvanding (også af naboarealer), luftforurening og spredning af invasive planter (ikke-hjemmehørende, aggressive arter), f.eks. *Kæmpe-Bjørneklo*.

Mosearealer på 2.500 m² og derover er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Enge (ENG) udgør 28,1 ha, svarende til 6 % af flyvestationens samlede areal.

Hvor moser er naturligt dannede plantesamfund, er enge, som ovenfor nævnt, betingede af vedvarende kulturpåvirkning som græsning eller slåning. Disse kulturindgreb skaber ændringer i konkurrenceforholdene blandt mosernes plantearter og favoriserer de arter, der kan tåle græsning og/eller slåning. Engens plantesamfund er således karakteriseret af lavtvoksende, lyskrævende, flerårige græsser og urter som f.eks.: *Gøgeurter*, *Trevlekrone*, *Engkarse* og *Engnellikerod*.

Engens planter er som nævnt tilpasset kulturpåvirkning. Lave plantearter som *Engkarse* undgår eksempelvis nemmere dyrenes bid, ligesom visse arter f.eks. *Lysesiv*, *Engkabbeleje* og *Biddende Ranunkel* vrages af dyrene pga. deres indhold af giftstoffer eller bitre smagsstoffer.

Opretholdelse af engen som naturtype med dens specielle og ofte artsrige plante- og dyresamfund er betinget af fortsat kulturpåvirkning. Ved ophør af driften vil der som regel ske en udvikling til et artsfattigt samfund af høje, flerårige græsser og urter (højstaudeeng). De tidligere enge vil som regel udvikle sig over i et pilledomineret kratstadium til sumpskov eller skov.

Engarealer på 2.500 m² og derover er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Søer (SØ) på Flyvestation Værløse udgør i alt 9,5 ha, svarende til 2,1 % af det samlede område. Naturtypen sø omfatter alle permanente, ferske søer samt vandhuller med åbent vandspejl. Vandstanden svinger noget efter årstiden, og nogle vandhuller kan tørre ud i løbet af sommeren. Ved korttegningen er det derfor den højeste vandstand som er registreret enten ved markgennemgangen eller på de anvendte luftfotos, der er blevet anvendt som grænse.

Til forskel fra søer ligger vandhuller så isoleret, at kun arter med god spredningsevne kan nå frem til dem. Da mange vandhuller samtidig tørrer ud om sommeren eller bundfryser om vinteren, er en del vandhulsorganismer fra naturens side enten tilpasset til at kunne overleve midlertidig udryddelse af de enkelte bestande eller til at overleve i bundmudderet i en periode. De vanskelige forhold betyder, at fisk ikke naturligt hører til i vandhullerne, og at vandhullerne derfor har stor betydning som ynglelokalitet for padder og insekter.

Det anslås, at henved en fjerdedel af Danmark ved istidens afslutning lå hen som søer og tidvis vanddækkede områder. Efter isens bortsmeltning skyllede store mængder ler og sand ned i søer og lavninger, og med skovens indvandring overtog aflejring af døde planterester hovedrollen i den naturlige opfyldning af søerne. I de sidste par århundreder har den kunstige afvanding og dræning imidlertid accelereret udviklingen voldsomt, og i dag udgør søerne kun 1% af landets areal.

Søer på 100 m² og derover er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Vandløb (VLB) er naturlige såvel som kunstige grøfter med en bundkote på over 1,5 meter. Udgør 0,2 ha. Øvrige grøfter er ikke arealbærende.

Skov og krat

Skov udgør i alt 16 ha, svarende til 3,6 % af flyvestationens areal. Skov defineres som højstammede beplantninger af såvel plantede som selvsåede løv- og nåletræarter. De skovbevok-

sede områder er opdelt efter træarter og anvendelseskoden angiver hovedtræarten. Indplantede træarter fremgår af bevoksningslisten og er angivet med en procentsats.

Krat (KRT) udgør i alt 1,8 ha, hvilket svarer til 0,4 % af flyvestationens samlede areal. Krat defineres som træ- og buskbevoksninger, der ikke danner højstammede bevoksninger. Arealerne vil typisk være selvsåede og af naturlig oprindelse.

Veje og spor

Vejnettet (VEJ) på flyvestationen udgør 63,2 ha, svarende til 14,2 %. Veje defineres som bil-faste og befæstede veje, der som minimum kan bære almindelige køretøjer året rundt. Spor (jf. signatur på grundkortet) er i modsætning til vej ikke befæstet og kan sædvanligvis ikke bære køretøjer i vinterhalvåret. Spor er ikke arealbærende.

Militære anlæg

Kaserne-/lejr-/garageanlæg (KLG) omfatter bygninger samt tilknyttede anlæg og græsarealer. Udgør 11,1 ha, svarende til 2,5% af flyvestationens samlede areal.

Anden anvendelse

Anden anvendelse (AAN) Omfatter arealer, der ikke falder under andre kategorier, f.eks. gamle byggetomter. Udgør 0,2 ha.

4.7 Plejetilstand

I modsætning til en række af forsvarrets skyde- og øvelsesterræner bærer arealernes plejetilstand på Flyvestation Værløse ikke præg af at være et militært område. Det overordnede indtryk af terrænet er således, at arealerne - med undtagelse af det centrale flyvefelt - kun har begrænset menneskelig aktivitet og dermed kun ringe slitage.

Græsklædte arealer

Knap halvdelen af Flyvestation Værløses areal udgøres af de åbne slettearealer omkring flyvefeltet. Plejen af disse slettearealer tager udgangspunkt i et *flysikkerhedsmæssigt* synspunkt og har således til hovedformål at sikre optimal flysikkerhed og minimere risikoen for kollision mellem fly, fugle og vildt. Udfra et *biologisk* synspunkt er arealerne med den meget intensive pleje og artsfattige vegetation mindre interessante.

Omkring det centrale flyfelt støder de intensivt klippede slettearealer flere steder direkte op til de mere uberørte og uplejede overdrevsarealer. Denne overgang imellem lav og høj vegetation giver krybdyr, som firben og snog gode muligheder for at kunne sole sig i den lave vegetation og hurtigt søge dækning i den højere vegetation. En del af overdrevene er desværre under begyndende tilgroning af pil og tjørn, og urtevegetationen bevæger sig mange steder hen mod en større andel af artsfattig, høj staudevegetation.

Vådområder

Det store lavtliggende vådområde i den vestlige ende, Bringe Mose, indeholder en række interessante naturtyper, der, i den nuværende plejetilstand, tilsammen udgør et kompleks af indbydende leve-, yngle- og fødemuligheder for en række fugle og pattedyr. Den centrale dels store ensartede flade af tagrør varieret med de åbne vandoverflader og pilekrat er således oplagte leveområder for de mindre fuglearter som *rørspurv* og *rørsanger*, mens nettet af slæde spor igennem rørsumpen gør området særligt attraktivt for *stære*, *gæs* og *rovfugle*. Pilekratterne er endvidere levested for *gøg*, *nattergal*, *kærsanger* og den sjældne *pungmejse*, mens søerne er ynglested for bl.a. *blishøns*, *rørhøns*, *gråstribet lappedykker* og *gråænder*.

Hvor områdets nuværende plejetilstand således giver gode muligheder for et varieret liv i mosen, vil den naturlige dynamik langsomt resultere i en tilgroning af de åbne vandoverflader, ligesom træopvækst i højere grad vil indfinde sig på arealet. For at fastholde områdets tilstand som det er nu, kræves der derfor en målrettet indsats og pleje fremover.

Hvor den centrale del af moseområdet fremstår som en mosaik af forskellige, spændende biotyper, er den nordvestlige eng præget af den manglende kontinuerlige kulturpåvirkning, der er nødvendig for at fastholde engens specielle og ofte artsrige plante- og dyresamfund. Engen er således i dag domineret af høje, flerårige græsser og fremstår som en såkaldt højstaudeeng.

Den sydligste del af vådområdet afgræsses af kreaturer og får som et bekæmpelsesprojekt imod *Kæmpe-Bjørneklo*. Området var forud for udsættelsen af kreaturer præget af en massiv opvækst af *Kæmpe-Bjørneklo*, og da hverken mekanisk eller kemisk bekæmpelse var mulig eller ønskelig på de våde arealer, bredte planten sig hastigt. I sommeren 2000 blev de første kreaturer sat ud og efter et par justeringer af græsningstrykket, har effekten allerede ultimo 2001 været markant. Kun resterne af de nedbidte plantedele afslører i dag, hvor massiv opvæksten har været, og engen fremstår i dag som en græsset eng, der dog endnu ikke har udviklet nogen egentlig karakteristisk engflora.

Spredt - særligt over den sydøstlige del af Flyvestation Værløse - udgør små vandhuller og vådområder i det åbne land spredningskorridorer for områdets dyreliv. Vådområderne er dog generelt truet af begyndende tilgroning af pil – enkelte steder også af *Kæmpe-Bjørneklo*. I takt med denne tilgroning, skygges kantvegetationen af eng- og moseplanter efterhånden bort og vandstand og temperaturen sænkes.

Hvor ovennævnte tilgroning er en del af den naturlige dynamik i vådområder, er der for nylig dukket nye vådområder op på arealet. Fra toppen af det kunstigt gravede vandløb (afd. 3h) er området således langsomt ved at forsumpe og på det åbne areal er ”Mathieses hul” dukket op siden ca. 1992. Uanset om dette skyldes naturlig jordsætning eller sammenfald af underjordiske dræn, indgår disse vådområder allerede som vigtige biotoper og spredningskorridorer i det ellers åbne, græsklædte landskab.

En meget stor del af flyvestationen grænser op til Værebros og Bringes Å. Flyvestationens ydre hegn er trukket ca. 1,5 meter tilbage fra brinken, og i den således oplejede bræmme langs åen storrives *Kæmpe-Bjørneklo*.

Skov og krat

Skovarealerne på terrænet er overvejende løvtræ og består hovedsageligt af hjemmehørende lystræarter som Birk, El, Eg, Ær og Kirsebær. I enkelte bevoksninger er der dog indblandet mere utraditionelle træartsvalg som Omorika-gran, og en enkeltstående bevoksning består hovedsageligt af den nordamerikanske rødeg. Bevoksningerne bærer alle præg af at være drevet meget ekstensivt og trænger - ud fra et skovdyrkningsmæssigt synspunkt - generelt til tynning.

Omkring en gammel linde-allé ved Værebros Å i syd er der, som i Bringe Mose, sat kreaturer ud i et forsøg på at bekæmpe en massiv opvækst af Kæmpe-Bjørneklo. I og med kreaturerne også er på arealet i vinterhalvåret, er græsningstrykket noget hårdere end på engarealet og jordbunden er flere steder trådt meget op.

Ellesumpen nord for flugtskydebanen er et meget fint eksempel på en, for Nordeuropa, enestående biotoptype og kan i øvrigt genfindes på det historiske kort fra 1800-tallet (jvf. afsnit 4.4, figur 3). Ellesumpen vurderes ikke umiddelbart at have været stævnet tidligere. Aflæsning af halm i den østlige del af bevoksningen er desværre meget uheldig, idet det - udover at forringe vandkvaliteten - forrykker den sårbare, naturlige balance i jordens næringsstofindhold.

Konklusion på plejetilstand

Det overordnede indtryk af plejetilstanden på Flyvestation Værløse er umiddelbart et billede af en stor central, intensivt plejet del, der er biologisk ret uinteressant. I modsætning hertil, fremstår de omgivende arealer som en mosaik af naturtyper, der - på grund af de meget begrænsede menneskelige aktiviteter og den store vekselvirkning - skaber gode muligheder for planter og dyr. Fælles for disse arealer er dog, at man, dels for at bevare denne fine balance og variation imellem naturtyperne, dels for at udnytte områdets biologiske potentiale, bør overveje en mere målrettet plejeindsats.

4.8 Flora

De mange forskellige naturtyper på randarealerne omkring flyvefeltet på Flyvestation Værløse giver basis for en rig og varieret flora, dog uden større botaniske sjældenheder. Her findes planter knyttet til vandløb, søer, moser, ellesump, eng, skov og tørre bakker, men den generelle tilgroning i enge og vådområder har formentlig betydet en bortskygning af de mere interessante plantearter. Den største botaniske interesse knytter sig til et lille lyngområde i terrænets nordøsthjørne nær hegnet. Det har værdi, fordi lyngområder er yderst sparsomme i Københavns Amt. Her forekommer også den regionalt sjældne *Gul Evighedsblomst*.

Der findes botaniske litteraturoplysninger om Flyvestation Værløse i Københavns Amts naturforvaltningsrapport nr. 30, "Botanisk Overvågning 1996". Rapporten gennemgår botaniske interesser i Værløse, Ballerup, Ledøje-Smørum, Tårnby og Dragør. Naturområderne i Værløse Kommune, der er beskrevet i rapporten, er Søndersø og Værløse Flyveplads, Bundsmosen, Oremosen og Sækken. På Flyvestation Værløse er floraen i Bringe Mose samt lyngområdet beskrevet. Herudover har Værløse Naturgruppe (bestående af en gruppe borgere) udarbejdet et notat med en planteliste fra en botanisk ekskursion den 28. september 1991, til Bringe Mose og lyngpartiet i den nordøstlige del af Flyvestation Værløse.

Floraen på Flyvestation Værløse er ikke beskrevet i Palle Gravesens "Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. Nr. 1. Sjælland", udgivet af Fredningsstyrelsen i 1979.

Endelig blev floraen på flyvestationen registreret under Skov- og Naturstyrelsens terrængen-
nemgang i juli 1999 i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende plan.

Nedenstående beskrivelse af floraen er derfor en sammenskrivning af resultaterne fra før-
nævnte publikationer samt Skov- og Naturstyrelsens feltgennemgang.

Flyvestation Værløse kan botanisk set klassificeres som en lokalitet af stor betydning. Dette er
baseret på forekomsten af over 5 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter. Af særlig
botanisk interesse i registreringen er forekomsten af de sjældne eller halvsjældne arter *Bille-
bo-Klaseskærm* og *Gul Evighedsblomst* samt de biotopstypiske arter *Bølget Bunke*, *Fåresvin-
gel*, *Hedelyng*, *Blåkløkke*, *Gul Snerre*, *Hundeviøl*, *Mark-Bynke*, *Smalbladet Høgeurt* og *Tidlig
Dværgebunke*.

Flora på overdrev og åbne græsarealer

De 3 største, sammenhængende overdrevsarealer er beliggende henholdsvis i terrænets nord-
østhjørne (afd. 2 litra a), i nordvesthjørnet (afd. 6, litra c og afd. 7, litra b) samt i den sydlige
del af terrænet omkring flugtskydningsbanen og syd for ringvejen (afd. 3 litra b og afd. 4 litra
b). Et lille, sammenhængende lyngareal i nordøsthjørnet er udlitret selvstændigt (afd. 2 litra
e). Herudover er der en del spredte, små overdrevsarealer rundt på terrænet. Fælles for area-
lerne er, at de har været undtaget fra drift grundet afspærring med hegn eller pigtrådsruller,
militære anlæg som bunkers m.v. eller grundet kuperet terræn, som ikke er tilgængeligt for
maskiner. Herved har de ligget hen i en lang årrække uden slåning, jordpåvirkning, gødsk-
ning, sprøjtning eller lign., og der har udviklet sig en overdrevspræget vegetation under grad-
vis tilgroning i krat og buske.

Overdrevsarealerne er angivet med gul farve på grundkortet. Vegetationsmæssigt er de præget
af græsser og blomsterplanter på tør bund, ofte med spredt opvækst af *tjørnebuske* og *mirabel*.
Overdrevsfloraen er bedst udviklet i det nordøstlige areal (afd. 2, litra a).

Dominerende er græsset *Drophavre*, specielt på kuperet terræn. De højestliggende partier om-
kring bunkers og depoter er de floristisk set mest interessante, da udvaskningen og solekspon-
eringen her er størst. Af særlige indikatorarter for overdrev er fundet spredt forekomst af
Alm. Hvene, *Bølget Bunke* og *Gul Snerre*.

Af andre typiske tørbunds- og overdrevsplanter er registreret *Alm. Brunelle*, *Alm. Knopurt*,
Alm. Kællingetand, *Alm. Røllike*, *Alm. Torskemund*, *Bakkeforglemmegej*, *Bitter Bakkestjerne*,
Blåhat, *Blåmunke*, *Bugtet Kløver*, *Engriflet Hvidtjørn*, *Fløjlsgræs*, *Harekløver*, *Humlesnegle-
bælg*, *Kløv-plade*, *Læge-katost*, *Lægeoksetunge*, *Lægeærenpris*, *Markkrageklo*, *Prikbladet Pe-
rikon*, *Rundbælg*, *Skovjordbær*, *Slangehoved*, *Slåen*, *Spids Øjentrøst*, *Stor Knopurt*, *Sølvpo-
tentil*, *Tofrøet Vikke* og *Vellugtende Gulaks*.

Der er desuden på overdrevs- og græsarealerne fundet almindelige arter som *Ager-Padderok*,
Ager-snerle, *Agertidsel*, *Almindelig Agermåne*, *Almindelig Hundegræs*, *Almindelig Hyld*, *Al-
mindelig Hønsetarm*, *Almindelig Kongepen*, *Almindelig Mjødurt*, *Almindelig Syre*, *Bellis*,
Bidende Ranunkel, *Blæresmelde*, *Burresnerre*, *Dusksyre*, *Eng-Brandbæger*, *Eng-Gedeskæg*,
Eng-Rottehale, *Eng-Rævehale*, *Filtbladet Kongelys*, *Filtet Burre*, *Fuglekirsebær*, *Følfod*, *Ge-
derams*, *Glat Dueurt*, *Glat Hunderose*, *Glat Vejbred*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Gråbynke*,
Gråpil, *Grøn Høgeskæg*, *Gul Fladbælg*, *Gul Stenkløver*, *Gærdesnerle*, *Hindbær*, *Horsetidsel*,

Hvidkløver, Hvid Okseøje, Hvid Snerre, Hvid Stenkløver, Hyrdetaske, Høstborst, Korbær, Krumhals, Krybende Potentil, Kæmpe-Bjørneklo, Lancetbladet Vejbred, Lugtløs Kamille, Musevikke, Navr(i levende hegn), Pastinak, Pengeurt, Rynket Rose, Rød Hestehov, Rødkløver, Rød Svingel, Rørgræs, Seljepil, Skive-Kamille, Skov-Abild, Skov-Elm, Slåen, Småbladet Lind, Stor Nælde, Tudsessiv, Tveskægget Ærenpris, Vellugtende Kamille, Vild Kørvel, Vortebirk og Ær.

Af størst botanisk interesse på hele Flyvestation Værløse er, som tidligere nævnt, det lille lyngparti beliggende i nordøsthjørnet nær hegnet (afd. 2, litra g). Her er der registreret den regionalt set sjældne *Gul Evighedsblomst* samt hede- og overdrevsindikatorarterne *Blåklokke*, *Bølget Bunke*, *Fåresvingel*, *Gul Snerre*, *Hedelyng*, *Hundeviol*, *Mark Bynke*, *Smalbladet Høgeurt* og *Tidlig Dværgebunke*. Desuden er registreret *Ager-Padderok*, *Agertidse*, *Almindelig Agermåne*, *Almindelig Firling*, *Almindelig Hanekro*, *Almindelig Hundegræs*, *Almindelig Høgeurt*, *Almindelig Hønsetarm*, *Almindelig Knopurt*, *Almindelig Kongepen*, *Almindelig Røllike*, *Almindelig Røn*, *Almindelig Spergel*, *Almindelig Syre*, *Almindelig Torskemund*, *Bakkesvingel*, *Bitter Bakkestjerne*, *Blåhat*, *Blåmunke*, *Bugt Kløver*, *Draphavre*, *Eng-Gedeskæg*, *Fandens Mælkebøtte*, *Flipkrave*, *Gederams*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Grøn Høgeskæg*, *Gråbynke*, *Gåsemad*, *Harekløver*, *Horsetidse*, *Høstborst*, *Håret Høgeurt*, *Håret Star*, *Kløvplade*, *Knopsiv*, *Krybende Hestegræs*, *Krybende Potentil*, *Kruset Tidse*, *Lav Ranunkel*, *Lugtløs Kamille*, *Lancet-Vejbred*, *Læge-Oksetunge*, *Markkrageklo*, *Mosebunke*, *Musevikke*, *Pastinak*, *Prikbladet Perikum*, *Rødkløver*, *Rødknæ*, *Rød Svingel*, *Salomons Lysestage*, *Slangehoved*, *Storblomstret Hønsetarm*, *Stor Nælde*, *Sølvpotentil*, *Toradet Star (i vådt parti)*, *Tveskægget Ærenpris*, *Udstrakt Kløver*, *Vandpileurt*, *Vellugtende Gulaks*, *Vild Kørvel* og *Vortebirk*.

På det lille lyngområde er mange af lyngbuskene ret gamle. Det er desuden truet af tilgroning og overgang til næsten rent Bølge Bunke-samfund, hvis ikke lyngen med års mellemrum forynges.

Flora i de ferske vådområder (mose, eng, vandløb, søer og vandhuller)

Det største vådområde på flyvestationen, kaldet Bringe Mose, ligger i den vestligste del ud til Værebros Å. Vådområdet består af ugræsset eng i nord, græsset eng i syd (kreaturafgræsning iværksat for nylig) samt et mosaikagtigt, stort mose- og tørvegravskompleks i den centrale del, som er under tilgroning i gråpilekrat, engriflet hvidtjørn, seljerøn og tagrør.

Floraen i Bringe Mose bærer præg af meget næringsrige forhold, og der er udbredte bevoksninger af *Kæmpe-Bjørneklo* og *Hestehov*, som nu er under bekæmpelse. På grund af tilgroningen er moseområdet uden den helt store botaniske interesse.

I selve tørvegravene er der fundet følgende vandplanter: *Blågrøn Kogleaks*, *Bredbladet Dunhammer*, *Dynd-Padderok*, *Frøbid*, *Gråpil*, *Gul Åkande*, *Hvid Åkande*, *Høj Sødgræs*, *Kors-Andemad*, *Liden Andemad*, *Smalbladet Dunhammer*, *Stor Andemad*, *Svømmende Vandaks*, *Søkogleaks (nordligste sø)*, *Tagrør* og *Tusindblad sp.* Søerne forekommer at være ret næringsrige.

Langs søkanterne og i det centrale moseområde vokser *Almindelig Mjødurt*, *Angelik*, *Blærestar*, *Femhannet Pil*, *Glanskapslet Siv*, *Gærde-Snerle*, *Høj Sødgræs*, *Knippestar*, *Kæmpe-Bjørneklo*, *Lav Ranunkel*, *Lyse*siv, *Rynket Rose*, *Rød Tvetand*, *Rørgræs*, *Seljepil*, *Sildig Gyl-denris*, *Tagrør* og *Topstar*.

På den store, uplejede eng i nordenden af Bringe Mose er der mærkeligt nok ikke sket indvandring af buske. Området er stadig helt åbent, men med høj urtevegetation. Der blev ikke fundet egentlige, typiske engplanter bortset fra enkelte partier med *Eng-Rørhvene*, *Kærstar* og *Kåltidsel*. Ellers er vegetationen domineret af *Mosebunke* og *Draphavre*. Desuden består vegetationen af *Hamp-Hanekro*, *Kær-Guldkarse*, *Kærtidsel*, *Lådden Dueurt*, *Pastinak* og *Stor Nælde*. På og langs slåede "vildtstier" i engen og mosen vokser *Alsikke-Kløver*, *Gåsepotentil* og *Hvidkløver*.

På den afgræssede eng i den sydlige del af Bringe Mose er Kæmpe-Bjørneklo-problemet stadig stort, men det går den rigtige vej. Her vokser desuden *Burresnerre*, *Engrørhvene*, *Gråpil*, *Hamp-Hanekro*, *Hindbær*, *Horsetidsel*, *Kær-Galtetand*, *Rød Hestehov*(dominerende), *Rød Tvetand*, *Skvalderkål* og *Tagrør*.

Ved Værebros Å, langs den sydlige kant af terrænet, er der udbredt forekomst af *Kæmpe-Bjørneklo* og *Rød Hestehov*. Også her er der etableret græsningspleje for at komme de dominerende planter til livs. Moseområdet langs åen er domineret af *Tagrør*, men også af *Alm*, *Mjødurt* og *Kærtidsel*.

Udover Bringe Mose findes der enkelte, mindre vådområder i den sydlige og østlige del af flyvestationen.

Et lille vandhul i den sydlige del nær åen (Afd. 4 m) er omgivet af et krat af *Gråpil*, men der er også en åben bredzone langs vandkanten hvor der vokser *Billebo-Klaseskærm*, *Bredbladet Dunhammer* og *Rørgræs*.

Det store vandhul på den åbne slette i sydøst, kaldet "Mathies' Hul", har en flydebladsvegetation af *Vandpileurt*. Der vokser kun enkelte pilebuske langs kanten og bredzonevegetationen består af *Bredbladet* og *Smalbladet Dunhammer*.

Nord for Jægerhytten, bygning 145, ligger to vandhuller. Det nordlige er omgivet af en fin *Rødel*-bevoksning som danner ellesump, mens brinkerne til selve søen de fleste steder er ret stejle og derfor uden bredvegetation. Det sydlige vandhul er lavvandet og lysåbent - omgivet af ungt, spredt pilekrat.

I flyvestationens østkant er der to vandhuller op til ringvejen, som begge er næsten helt tilgroede i pilekrat.

Flora i skov og krat

I birkeskoven langs kanten af de tre store tørvegrave i Bringe Mose vokser *Alm*, *Hundegræs*, *Alm. Hvene*, *Bittersød Natskygge*, *Eng-Rørhvene*, *Gul Iris*, *Haremad*, *Hindbær*, *Hjortetrøst*, *Kærstar*, *Mosebunke* og *Vellugtende Gulaks*. Desuden er svampen *Birkeskørhat* fundet.

I de øvrige, små skovpartier er der ikke registreret bundflora af særlig betydning. Af størst botanisk interesse er den gamle bevoksning af *Småbladet Lind* fra ca. 1920 i Afd. 4, litra c ved Værebros Å i terrænets sydkant.

4.9 Fauna

Pattedyr

Seniorsergent J. Mathiesen, som er flyvestationens jagtofficer, oplyser følgende om dyrelivet på terrænet:

Der er meget *Råvildt* på flyvestationen. Det afvekslende terræn med bevoksninger, krat, vådområder og åbne græsarealer skaber ideelle levevilkår for rådyrene. Omgivelserne med landbrug og Hareskoven er desuden med til, at bestandene kan vandre.

Af insektædende pattedyr findes *Muldvarp* og *Pindsvin*, og i moseområdet i vest ses *Dværgflagermus* flyve i skumringen i sommerhalvåret.

Af gnavere findes flere musearter, uden at dette er nærmere undersøgt. *Egern* findes i skovbevoksninger omkring bygninger, bl.a. i Nordlejren. Der er en pæn bestand af *Hare* på græsarealerne på flyfeltet.

Der findes en række rovdyrarter på terrænet. *Ræv* forekommer overalt, og der er en del rævegrave, bl.a. under bygninger. *Grævling* findes også med en lille bestand. F.eks. er der en beboet grævlingegrav ved Jægerhytten. Hvert år findes der en eller enkelte ihjelkørte grævlinger på flyvestationens ringvej. *Hermelin* med unger sås ved pistolskydebanen i maj 2002.

Det mindste mårdyr, *Brud*, er set i den østlige del op mod Søndersø.

I mosen i vest er der i de senere år (fra ca. 2000 og frem) truffet enkelte undslupne *Mink*, som nu lever som forvildet i naturen til skade for den naturlige fauna.

Fugle

I Dansk Ornitologisk Forenings landsdækkende registrering af fuglelokaliteter i perioden 1993-95 er Bringe Moses fugleliv undersøgt og beskrevet. Området er klassificeret som en såkaldt "V3 lokalitet", d.v.s. et vådområde som er en "god ynglefuglelokalitet" på grund af yngleforekomst af den sjældne *Pungmejse*, som er optaget på rødlisten samt fåtallige ynglearter som bl.a. *Grågås*, *Gråstrubet Lappedykker*, *Vandrikse* og *Græshoppesanger*.

Fuglelivet på den øvrige del af Flyvestation Værløse er ikke beskrevet i den omtalte lokalitetsregistrering.

Fuglelivet på flyvestationen er blevet grundigt undersøgt af Skov- og Naturstyrelsen ved feltgennemgangen i juni-juli 1999, samt ved flere enkeltbesøg i 2001 og 2002, bl.a. om vinteren og tidligt forår.

Endelig har seniorsergent J. Mathiesen bidraget med oplysninger om fuglelivet, beskrevet i den årlige indberetning for jagten på Flyvestation Værløse i 2000.

Fuglelivet på de åbne græsarealer og overdrev

De åbne græsarealer, der omgiver rullebanerne på flyfeltet, er attraktive som fødesøgningsområde for en række åbentlandsfugle. Hyppigst forekommer flokke af måge- og kragefugle som

Stormmåge, Hættemåge og Sølvmåge samt *Råge, Krage, Allike og Husskader*. Desuden er der flokke af *Stære*.

Fugleflokkene kan udgøre et problem i flykollisionssammenhæng, men er svære at undgå, da de kortklippede græsarealer er attraktive for fuglene. Det er formentlig insekter, orme og stankelbenslarver som udgør fødeemnerne. Mus på græsarealerne tiltrækker desuden rastende rovfugle som *Tårnfalk, Musvåge* og *Rørhøg*. To par *Tårnfalke* yngler på bygninger på flyvestationen. 3 par *Musvåger* fra småskove langs randområderne og 1 par *Rørhøge* fra Søndersø benytter flyfeltet og vådområderne som fødesøgningsområde.

Flyvepladsens kortklippede græsarealer er også vigtige græsningsområder for de *Grågæs*, der holder til i Præstemose, Søndersø og Bringe Mose-områderne.

Om vinteren - bl.a. i 2001/2002, ses der rastende *Stor Tornskade*, flokke af *Gråsiken* samt *Blå Kærhøg, Fjeldvåge* og *Mosehornugle* på de åbne græs- og overdrevsarealer.

På de åbne græsarealer og tilgrænsende overdrevsarealer med spredte buske lever også ynglefugle. Der blev registreret *Sanglærke* (10-15 par), *Agerhøne* (3-4 par), *Strandskade* (1 par), *Tornsanger* (5 par), *Gulspurv* (3 par), *Tornirisk* (4 par), *Solsort* (3 par), *Grønirisk* (1 par), *Løvsanger* (3 par), *Blåmejse* (1 par), *Munk* (1 par), *Gransanger* (1 par), *Stillits* (1 par) og *Husskade* (3 par).

Fuglelivet i vådområder, mose og eng

Bringe Mose udgør det vigtigste fugleområde på flyvestationen. Af størst ornitologisk interesse yngler der hér næsten årligt et par af den sjældne og rødlistede *Pungmejse*. De bygger deres hængende, pungformede rede ud over vandfladen i et pile- eller birketræ. Som oftest yngler pungmejserne ved en af de mindre tørvegravssøer i den sydlige del af Bringe Mose.

I mosen yngler mange andre fuglearter og i stort antal. Her blev i 1999 optalt ikke mindre end 22 par *Blishøns*, 2 par *Gråstrubet Lappedykker*, 1 par *Grønbenet Rørhøne*, 1 par *Grågås*, 1 par *Agerhøns*, 5-6 par *Gråænder*, 1 par *Gøg*, 10 par *Ringdue*, 1 par *Musvåge*, 13 par *Rørspurv*, 4 par *Kærsanger*, 4 par *Nattergal*, 2 par *Græshoppesanger*, 9 par *Tornsanger*, 3 par *Løvsanger*, 3 par *Gransanger*, 2 par *Havesanger*, 1 par *Jernspurv*, 2 par *Sanglærke*, 3 par *Solsort*, 21 par *Rørsanger*, 1 par *Musvit*, 1 par *Blåmejse*, 1 par *Sumpmejse*, 4 par *Gærdesmutte*, 3 par *Gulspurv*, 2 par *Grønirisk*, 3 par *Stillits* og 10 par *Ringdue*. I mosen raster desuden et

Græsarealer omkring rullebanerne skal plejes så risikoen for kollision mellem fugle og fly minimeres. Er græsset for kort tiltrækkes flokke af bl.a. *Alliker*, mens for højt græs tiltrækker mus og dermed rovfugle som *Musvåger*.

større antal ikke-ynglende *Grågæs* og *Fiskehejre*. Som noget nyt er der set *Skarv* raste i den store sø, hvor der er opsat attrapsvaner.

I moseområdet i sydkanten af flyvestationen langs Værebros Å blev registreret *Gøg* (1 par), *Ringdue* (2 par), *Husskade* (1 par), *Munk* (1 par), *Tornsanger* (1 par), *Musvit* (1 par), *Gulbug* (1 par) og *Løvsanger* (3 par).

I vandhullet "Mathies's Hul" yngler 1 par *Lille Lappedykker* samt 1 par *Rørspurv*.

Om vinteren kan der af og til træffes både *Vandstær* og den sjældne *Isfugl* langs Værebros Å.

Endvidere er der set ynglende *Vibe* på terrænet i 2002.

Fuglelivet i skov og krat

I flyvestationens få og små skovbevoksninger er der en rig fuglefauna. I den gamle lindeskov i afdeling 4, langs terrænets sydgrænse ned mod Værebros Å, blev under den biologiske registrering i juni 1999 fundet *Fasan*, *Stor Flagspætte* (1-2 par), *Sjagger* (3-4 par i koloni), *Solsort* (2 par), *Nattergal* (2 par), *Gransanger* (1 par), *Gærdesmutte* (1 par), *Jernspurv* (1 par) og *Gulspurv* (2 par). Desuden sås *Råge* og *Ringdue*.

I Ellesumpen ved Jægerhytten har et par *Musvåger* rede, og her yngler bl.a. også 1 par *Stillits*. I en lille kratbevoksning i terrænets østende ved bygning 60 har et par *Musvåger* rede.

Fuglelivet ved bygninger

På den store hangarbygning (bygning 46) mellem flyfeltet og Nordlejren yngler der en meget stor koloni af *Bysvaler*, ialt ca. 40-50 par. Der er også en mindre koloni *Bysvaler* på ca. 8 par på bygning 81. Under taget på den store hangarbygning yngler også ca. 10 par *Mursejlere*. Også enkelte par *Landsvaler* og *Hvid Vipstjert* yngler på bygninger på flyvestationen. I Nordlejren yngler både *Tyrkerdue* og *Gråspurv* - to fuglearter, som er tæt knyttet til menneskelig beboelse. I lejrens skovbevoksninger og alléer yngler *Stillits*, *Bogfinke* og *Sjagger*.

Krybdyr og padder

Under Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering i juni 1999 blev der truffet *Snog* på det tørre areal i nordøst samt talrige snoge i moseområdet i vestenden.

Seniorsergent J. Mathiesen oplyser, at der desuden findes *Alm. Firben* og *Stålorm* på flyvestationens område, især på de tørre overdrevarsarealer. Der er ikke truffet *Hugorm*.

Efter planstatus (2002) er der set *Skovfirben* og tegn på *Markfirben* på skrænterne i litra 2b og ved skydebanerne. Af padder blev der i juni 1999 hyppigt set *Butsnudet Frø* (billedet) i moseområdet i vest. Yderligere oplysninger om paddelivet på terrænet er ønskelige.

Fisk

Flyvestationen har en fiskeklub, som driver lystfiskeri hovedsageligt i tørvegravssøerne i Bringe Mose. Formanden for fiskeklubben, seniorsergent E. Thorsen oplyser, at der i søerne lever *Gedde*, *Aborre*, *Suder*, *Karpe*, *Karudse*, *Skalle*, *Rudskalle* og *Regnløje*. Der er desuden fundet *Ål* i forbindelse med grøftegravning i Tibberup Å, som løber rørført igennem halvdelen af flyvestationen og åben i den anden halvdel. Den forbinder Søndersø og Værebros Å. I de små søer og vandhuller i flyvestationens syd- og østende findes der også *Gedde* og *Skalle*.

Dagsommerfugle

Under Skov- og Naturstyrelsens biologiske registrering af terrænet i maj og juni 1999 blev der truffet følgende dagsommerfuglearter: *Stor Bredpande*, *Citronsommerfugl*, *Stor Kålsommerfugl*, *Grønåret Kålsommerfugl*, *Dagpåfugleøje*, *Engrandøje*, *Græsråndøje*, *Lille Ildfugl* og *Alm. Blåfugl*. Alle er almindelige arter, men de to sidstnævnte blev set på de tørre, blomsterrige overdrevsarealer, og er indikatorarter for denne naturtype. Blåfugle og ildfugle er gået meget tilbage i det danske landskab i de seneste årtier.

Andre hvirvelløse dyr

Forskellige *kølleghedsmedearter* (slægten *Aeschne*) blev set talrigt omkring tørvegravene. Vandbillen *Hvirvler* er almindelig i tørvegravene i Bringe Mose.

Formanden for fiskeklubben, seniorsergent E. Thorsen, oplyser endvidere, at der for år tilbage fandtes *Flodkrebs* i enkelte vandhuller i Bringe Mose.

Bløddyr

Ferskvandsmuslingen *Dammusling* er almindeligt forekommende i tørvegravene i områdets vestende. Der ses også mange muslingeskaller på land.

Europas største landsnegl, *Vinbjergsnegl*, er talrig på Flyvestation Værløse. Sneglene ses især i de store hestehovsbevoksninger i moseområdet op til Værebros Å i vest, men også andre steder på terrænet, hvor der forekommer bevoksning. Hvorvidt dens forekomst har forbindelse til det gamle, tidligere kloster ved Knardrup, er uvist.

Vinbjergsneglen er blevet en truet art i Europa på grund af indsamling til restauranter m.v., men ikke i Danmark, hvor den tværtimod bliver mere og mere almindelig.

4.10 Kulturhistorie

I Nationalmuseets Sognebeskrivelse er der registreret 16 arkæologiske fund på Flyvestation Værløse. På disse lokaliteter er der gjort fund, som indikerer, at der findes overpløjede gravhøje og bopladser, eller der er gjort fund af oldtidsgenstande. Lokaliteterne er ikke-fredede fortidsminder, men steder, hvor Museumslovens § 26 omgående vil træde i kraft, hvis der rodes i jorden. Lokaliteterne er forsynet med et såkaldt SB-nummer (jvf. afsnit 8.4, Museumsloven).

Alle kendte, registrerede arkæologiske fund på flyvestationen er indføjet i et katalog, som indeholder en stadfæstelse, frednings- og/eller sognebeskrivelsesnummer, en beskrivelse samt

bemærkninger. Fortidsmindekataloget er tilføjet som bilag 4. Beliggenheden er indtegnet på drifts- og plejekortet, jvf. bilag 2.

Foruden ovennævnte arkæologiske fund findes der en sten-/bronzealderhøj, ”Enighøj”, ved det nordøstlige moseareal, ”Præstemosen”, der i forlængelse af forsvarsforliget sælges fra flyvestationen. Gravhøjen blev åbnet og reableret i 1993, og fundene er placeret på Værløse Museum.

5 Flyvestation Værløse nuværende anvendelse

Flyvestation Værløse er i dag én af Flyvevåbnets flyveoperative flyvestationer. Hvor Aalborg og Skrydstrup i dag huser jagerfly, huser Flyvestation Værløse de danske transportfly og redningshelikoptere.

Eskadrillerne (ESK) 721 og 722 udfører flyvestationens kerneproduktion, som bl.a. er eftersøgning og redning, miljøovervågning, VIP-flyvning for Kongehuset og Regeringen, evakuering af sårede, transportflyvning for såvel militære enheder som hjælpeorganisationer etc.

ESK 590, der er flyvestationens minihospital, stiller, udover vagthavende læge til redningshelikopteren, også det personel, der i samarbejde med ESK 721 gennemfører evakuering af sårede danskere fra verden, til rådighed. Enheden har ligeledes lægeligt tilsyn til Forsvarets piloter.

Udover kerneproduktionen løser Flyvestation Værløse en række opgaver, som ofte skyldes den geografiske placering ved landets hovedstad. Her kan eksempelvis nævnets støtte ved statsbesøg, til politiet i såvel daglig træning som ved topmøder, orienteringer om Flyvevåbnet for presse og organisationer, kulisse for danske film. Opgaverne er mangeartede og ikke altid forudsigelige.

Flyvestation Værløse og Grønland

Flyvestationen er ligeledes ansvarlig for Danmarks nordligste militære enhed – Station Nord. Det at flyvestationen er ansvarlig for Station Nord, at ESK 721 bestrider Luftgruppe Vest og udfører al transport til Grønland samt Sirius gør, at netop Flyvestation Værløse har stor tilknytning til Grønland.

Viceværtfunktionen

En af flyvestationens mange opgaver er tillige at være vicevært for en lang række militære enheder:

- ♦ Flyvematerialkommandoen (FMK)
- ♦ Hovedværksted Værløse (HVKVÆR)
- ♦ Flyvevåbnets Specialskole (FLSP)
- ♦ Forsvarets Værnepligt og Rekruttering (FVR)
- ♦ Søværnets Flyvetjeneste (SVF)

Flyvestationen beskæftiger i dag 550 militære og ca. 150 civile personer, men på hele området med gæsteenheder beskæftiges ca. 2.000 mennesker.

Flyvestation Værløses fremtidige anvendelse

I 50 året for Flyvestation Værløses oprettelse står Flyvestationen ved en skillelinie.

Med aftale om forsvarets ordning af 2002-2004 blev det fastslået, at Flyvestation Værløse skulle ændre status til en AFIS (Aerodome Flight Information Service) og at de flyvende enheder skal flyttes til Jylland. Således flyttes Eskadrille 721 til Flyvestation Aalborg, og Eskadrille 722 og Søværnets Flyvetjeneste til Flyvestation Karup.

Dette medfører, at alle støttefunktioner enten overføres til en af de jyske stationer eller nedlægges.

På den fremtidige Flyvestation Værløse, der oprettes pr. 1. januar 2004, vil der være ca. 85 mennesker ansat. Disse skal primært udføre den "viceværtfunktion", der er påkrævet for at Flyvematerielkommandoen, herunder Hovedværksted Værløse og Flyvevåbnets Specialskole, forsat kan have deres dagligdag på området.

Der vil til stadighed være stationeret en redningshelikopter fra Eskadrille 722 på flyvestationen, således at Østersøen til stadighed er dækket af det danske redningsberedskab.

Der vil i fremtiden ikke være daglig flyvning fra pladsen, men kun de starter og landinger, der vedrører hovedværkstedet, dvs. de fly, der skal til større eftersyn og reparationer.

Tøjhusmuseet har anmodet om at få stillet Hangar 3 og Hangar 5 til rådighed.

Det er hensigten, at den kommende Flyvestation Værløse skal etableres omkring flyvefeltet, hvilket medfører at nordlejren kan afhændes.

Resultatet bliver, at "Lejren ved Værløse", efter knap 100 år som militært område, igen kan overgå til det civile samfund.

5.1 Gældende bestemmelser og restriktioner

Terrænet på Flyvestation Værløse benyttes i øvelsessammenhænge af en lang række interne såvel som eksterne brugere. Terrænet anvendes i øvelsessammenhænge et par gange om måneden til blandt andet øvelse med erhvervspraktikanter (bivuak) samt almindelige soldatermæssige færdigheder (post- og patruljetjeneste). Herudover træner vagtpersonellet blandt andet med hund.

Der er opstillet et sæt bestemmelser for Flyvestation Værløse, der bestemmer anvendelse af terrænet – FSNVÆR BST 610-9 af 21. februar 2001: "Bestemmelser for terrænets brug".

Idet der i øvrigt henvises til disse bestemmelser fastsættes generelt:

Begrænsninger

I alle områder skal der udvises hensyn til de operationer, der gennemføres på og fra Flyvestation Værløse. Opmærksomheden skal specielt henledes på områder, der støder op til start- og rullebaner.

Færdsel og øvelsesaktivitet

Kørsel med motorkøretøjer er generelt ikke tilladt udenfor faste veje og pladser af hensyn til risikoen for Foreign Object Damage (FOD). Tilladelse skal gives i hvert enkelte tilfælde.

Gravning og træfældning

Det er kun tilladt at udføre gravearbejde i den sydvestlige del af Bringe Mose samt i den sydlige del af afd. 6c. Der kan i disse områder graves for liggende skytte, dog maks. til 30-40 cm dybde. Alle huller dækkes efter brug.

Det er ikke tilladt at beskære eller fælde træer og buske uden særlig tilladelse fra Stations-etablissementstjenesten (SET).

Rekvisition

Områderne rekvireres ved henvendelse til Adjudantursektionen (VÆR-SA). VÆR-SA informerer Operationsafdelingen (O-AFD), Bevogtningstjenesten (BVT) og Flyvekontrolltjenesten (ATC) om forestående øvelsesvirksomhed.

6 Flyvestationens nuværende drift og pleje af terrænet

Tidligere har der på flyvestationen været anvendt det kvælstofholdige produkt urea til afisning af start- og rullebaner. Dette er imidlertid afløst af et mere miljøvenligt produkt ”Formiat”, der i stedet for nitrat indeholder nitrit, og derved har et lavere iltforbrug i nedbrydningsfasen. Anvendelsen af ”Formiat” forventes derfor at give en betydelig mindre kvælstofudledning.

6.1 Terrænvedligeholdelse

Forvaltningen af flyvestationens terræn forestås af etablisementsforvaltningen. For at sikre en målrettet arealpleje har etablisementsforvaltningen udarbejdet en pleje- og vedligeholdelsesplan for arealerne omkring bygninger og rullebaner. I plejeplanen er hvert areal tildelt en niveau-inddelt plejebeskrivelse fra 1-4 afhængig af beliggenhed, vækstvilkår og omfang af slitage.

Den overordnede pleje af de enkelte terræntyper består af:

Græsarealer

Slettearealerne i og omkring flyfeltet er forpagtet ud til en lokal landmand, der dyrker areaerne med henblik på grøntpilleproduktion. Arealerne slås tre gange årligt og gødes efter behov. Den nuværende forpagtningsaftale er opsagt pr. 1. marts 2003. Til den fremtidige forpagter vil der blive stillet krav om økologisk drift samt indskærpelse af klippehøjde. Græsset omkring start- og rullebaner slås af etablisementsforvaltningen.

Overdrevsarealerne plejes ikke regelmæssigt og slås udelukkende, når træopvæksten bliver så tæt, at der er risiko for, at der kan dannes vildtlommer.

Kæmpe-Bjørneklo bekæmpes over hele terrænet. Hvor almindelig færdsel er mulig, slås planterne fra tidlig forår med traktor (tallerkenklipper) eller le. På enkelte besværlige arealer punktsprøjtes med Round-Up (dog aldrig i vådområder).

Vådområder

Med undtagelse af vedligeholdelse af de grøfter og vandløb, der sikrer afvanding af flyvefeltet, foretages der ikke egentlige plejetiltag i vådområderne.

Som tidligere beskrevet (jvf. afsnit 4.7) har etablisementet indgået en aftale med Københavns Amt om et græsningsprojekt til bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo på arealer ned mod Værebros Å.

Skov og krat

Forsvarets Bygningstjeneste er overordnet ansvarlig for terrænets fredskovsarealer og driften varetages af etablisementet. Skovarealerne drives meget ekstensivt og der tyndes kun meget sjældent.

Arealet i afd. 6g ”Carolinehøj” er tilplantet af Statsskovenes Planteavlstation med henblik på frøavl, men grundet ringe vækst menes projektet at være opgivet.

Jagt og vildtpleje

Chefen for Flyvestation Værløse har udpeget en jagtofficer blandt det tjenstgørende personel til at varetage forvaltning og håndhævelse af vildtpleje på flyvestationens arealer. Jagtofficeren løser sine opgaver med udgangspunkt i Forsvarskommandobestemmelse FKOBST 610-1 samt Forsvarsministeriets Jagtbestyrers retningslinier.

Jagtofficerens opgaver omfatter:

- ♦ Tilsyn med vildtbestanden og iværksættelse af foranstaltninger, som tjener til at vedligeholde og ophjælpe en sund vildtbestand.
- ♦ Tilsyn med at der skabes bedst mulige levevilkår også for den øvrige del af faunaen, herunder især fredede eller sjældne vildtarter,
- ♦ Tilsyn med at jagtloven og øvrige bestemmelser vedrørende vildtpleje, jagt, fuglebekæmpelse m.v. på flyvestationens arealer nøje overholdes.
- ♦ Forvaltning af midler, der stilles til rådighed for vildtplejen.
- ♦ Koordination af vildtpleje og evt. regulering af hensyn til flyvesikkerheden.

Den praktiske terrænpleje (rydning og plantning) udføres af ca. 35 aktive jægere på flyvestationen.

Dyrkede arealer

Agerarealerne udenfor hegnet (i den sydlige del, afd. 3c) er forpagtet ud til samme landmand, der har forpagtningen på de øvrige græsarealer. Arealerne drives i traditionel landbrugsdrift.

6.2 Ressourcer

Til arealpleje udenfor de bygningsnære områder råder etablisementsforvaltningen over en firehjulstrukket traktor, en flishugger, en slagleklipper og en tallerkenklipper.

To faste medarbejdere er tilknyttet de mere naturnære arealer.

6.3 Flyvesikkerhed og nedsættelse af kollisionsfaren mellem luftfartøjer, fugle og vildt

Drift og pleje af arealerne er primært knyttet til flyvesikkerheden og i særlig grad for at forhindre kollision mellem fly, fugle og vildt ("Birdstrike"). Det er derfor essentielt, at flyvestationen ikke tiltrækker fugle i flyvefeltet samt at den minimerer antallet af fugle, der trækker henover flyfelt og indflyvningsområde. I det følgende beskrives de generelle foranstaltninger og bestemmelser, problemets omfang på Flyvestation Værløse, og konkrete tiltag samt en anbefaling og konklusion om den fremtidige indsats.

Flyvestation Værløse har bidraget til denne beskrivelse.

Generelle bestemmelser og foranstaltninger

Flykollisioner med fugle og vildt på flyvestationer er et velkendt, globalt problem. For at indsamle erfaringer og drøfte tiltag, der kan reducere antallet af "birdstrikes", er der derfor etableret forskellige *Birdstrikes Committes* landene imellem.

Man har fra myndighedernes side anlagt en beskyttende holdning overfor luftfarten og publikum ved at regulere visse former for anlæg indenfor lufthavnenes/flyvepladsernes nærområder (10 km). Bestemmelsesgrundlaget i Danmark er angivet i Statens Luftfartsvæsenes bestemmelse BL 3-16 og FTKBST 152.2, kapitel 11. Disse to nationale bestemmelser følger i hovedtræk den internationale, civile luftfartsorganisation ICAO's anbefalingerne. Hovedindholdet i de to bestemmelser er beskrevet i nærværende drift- og plejeplans afsnit 8.6. Bestemmelserne er fremkommet mere ud fra en erkendelse af, at det er et myndighedsansvar at sikre flysikkerheden, end ud fra et ønske om at udrydde fugle omkring flyvestationerne. Ud fra denne betragtning tillader myndighederne aktive foranstaltninger såsom jagt på fuglene ved beskydning, redeødelæggelse, sprøjtning af æg og brug af trænede rovfugle m.v. Alt sammen for at skræmme fuglene væk fra de nære områder omkring flyvepladser og lufthavne. Af passive foranstaltninger kan nævnes, at man søger at mindske fourageringsmulighederne i nærområdet, affyrer skræmmeskud, opstiller gaskanoner, anvender angstskrigsanlæg samt anlægger særlige fugleattraktive områder for at holde fuglene borte fra de mest vitale områder såsom start- og landingsbaner m.v. Endvidere gøres et stort stykke arbejde med at artsbestemme hvilke fuglearter, der befinder sig i nærområdet samt hvilke arter, der er tale om, når der har fundet en birdstrike sted. Herved søger man grundlag til en eventuel ændring i beplantningen/dyrkningen, der kan medvirke til at reducere antallet af de uønskede fuglearter.

Problemets omfang på Flyvestation Værløse og de konkrete tiltag

Flyvestation Værløse har gennem de sidste 8 år haft et forholdsvis konstant og lavt antal fuglekollisioner andragende ca. 2 pr. 10.000 flyoperationer (start, landing, an- og fraflyvninger), men i år 2001 faldt antallet til ca. 0,5 pr. 10.000 flyoperationer. Faldet formodes tildels forårsaget af en ændring i skræmmemønsteret indført i maj 2001, hvor mågejægeren gennemkører flyvefeltet umiddelbart i forbindelse med start og landing af transportflyene.

Kollisionerne involverer næsten udelukkende småfugle, navnlig svaler. Flyvestation Værløse er dog periodevis generet af større fuglearter som måger, som dog ikke har forårsaget kollisioner, men fremprovokeret afbrydelse/ændring af igangværende flyvemanøvrer i flere tilfælde. Det generelt lave antal fuglekollisioner i forhold til antal flyoperationer må i nogen grad tilskrives, at et væsentligt antal flyoperationer udføres med helikopter, som - på grund af et højt støjniveau og lav fart - erfaringsmæssigt har en lavere kollisionsrate end fastvingede fly.

Bortskræmning evt. beskydning er i sagens natur koncentreret omkring start- og landingsbanen. Området gennemkøres jævnligt indenfor normal arbejdstid og i forbindelse med start og landing med CL-604, som er særdeles støjsvag. Udenfor normal arbejdstid gennemkøres området i forbindelse med alle starter og landinger. Fugle og vildt udenfor dette område skræmmes/skydes kun på opfordring.

Ved forårets begyndelse udsættes kunstige svaner i mosehullerne i øst og vest.

Området forsøges gjort så lidt attraktivt som muligt gennem fjernelse/regulering af beplantning, rydning af bærbærende træer og buske.

Flyvestation Værløses konklusion og anbefalinger til fremtidig indsats

Flyvestation Værløse må erkende, at fuglekollisioner er vanskelige, ja nærmest umulige, at forebygge fuldstændigt, men der vil fortsat blive arbejdet mod at reducere antallet mest muligt gennem en fornuftig og varieret anvendelse af bortskræmning og nedskydning. Samtidig vil flyvestationen bestræbe sig på at gøre området så lidt attraktivt for fugle og vildt som muligt. Det vil således blandt andet fremgå af aftalen med en ny forpagter af græsarealerne, hvornår

og hvor tæt græsslåningen skal udføres på de enkelte arealer afhængig af placering i forhold til start- og landingsbanen.

7 Offentlighedens adgang

Flyvestation Værløse indeholder tekniske installationer, der - sammen med flysikkerhedsmæssige årsager - ikke gør området egnet for offentlighedens frie adgang.

Flyvestationen modtager dog gerne besøg fra skoler, foreninger, virksomheder, institutioner og andre specielt interesserede, ligesom der afholdes guidede ture for offentligheden i samarbejde med blandt andet Ballerup Kommune. I 2002 havde flyvestationen besøg af knap 4000 personer.

Hvert fjerde år afholdes endvidere et stort åbent hus arrangement, hvor flyvestationen arrangerer flyveopvisning med deltagelse fra en lang række lande - i 1998 med et besøgstal på mellem 80-100.000 mennesker og i 2002 med over 100.000. Flyveopvisningen i 2002 er formentlig den sidste af sin art, der afholdes på Flyvestation Værløse (med baggrund i tidligere nævnte forsvarsforlig).

Jagt

Flyvestationen afholder årligt 2 officielle stationsjagter som kontaktarrangementer, hvori naboer, forretningsforbindelser, medlemmer af omegnens jagtforeninger og andre med tilknytning til flyvestationen deltager.

Med baggrund i Forsvarsministeriets beslutning om, at der - i samarbejde med Danmarks Jægerforbund - skal "søges gennemført publikumsjagter eller jagt for førsteårsjægere på Forsvarsministeriets arealer" gennemføres årligt 1 jagt for førsteårsjægere. I forlængelse heraf har flyvestationen hvert år siden 1998 i december måned inviteret et antal førsteårsjægere fra 3 omkringliggende jagtforeninger på jagt på flyvestationen. Herudover afholdes et antal mindre jagter for flyvestationens egne jægere, hvor der også lejlighedsvist deltager jægere udefra. Jagterne koordineres og ledes af jagtofficeren.

8 Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger

8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer

Forsvarets arealer er som hovedregel underlagt den samme lovgivning som øvrige offentligt ejede arealer. Ved at området er udlagt som flyvestation for forsvaret, ligger der dog samtidig en accept af, at forsvaret skal have den fornødne frihed til at gennemføre den nødvendige uddannelse af det danske forsvar. Afvejningen i nærværende plejeplan mellem den militære benyttelse og de naturbeskyttelsesmæssige hensyn til terrænet forventes derfor at foregå i et samarbejde mellem de statslige myndigheder (Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen) og de administrerende myndigheder ved amt og kommuner. Administration af relevant lovgivning sker således ud fra en samlet vurdering.

I det følgende er gennemgået de lovgivningsmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, som har særlig relevans for Flyvestation Værløse. Udover de nævnte, findes der et antal love eller bekendtgørelser, som regulerer forhold i det åbne land. De herunder anførte må betragtes som de absolut vigtigste i relation til drifts- og plejeplanen.

8.2 Planloven

Bekendtgørelse af lov om planlægning (LBK nr. 763 af 11/9 2002) har til formål at sikre en overordnet planlægning og hensigtsmæssig udvikling i hele landet og i de enkelte amtskommuner og kommuner. Loven skal samtidig sikre, at planlægningen forener de samfundsmæssige interesser og medvirke til at værne om landets natur og miljø.

Hvor den overordnede landsplanlægning varetages af *Landsplandirektiver*, udstikkes retningslinier for den enkelte amtskommune og Hovedstadsområdet af *Regionplaner*. Regionplanerne må ikke stride imod landsplanmæssige interesser (landsplandirektiver) og omfatter en periode på 12 år (men revideres hvert 4. år). Regionplanerne udpeger bl.a. områder med særlig naturbeskyttelsesinteresser, beliggenhed af skovrejsningsområder, kvaliteten af vandløb og søer samt områder med drikkevandsinteresser. Det er den enkelte amtskommune, der er planlægningsmyndighed for regionplanerne.

For den enkelte kommune skal der foreligge en *kommuneplan*. Kommuneplanen fastlægger en hovedstruktur for hele kommunen og angiver de overordnede mål for udvikling og arealanvendelse i kommunen. Kommuneplanen må ikke stride imod regionplanen.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere udarbejde *lokalplaner*. Hvor kommuneplanerne gælder for hele kommunen, gælder lokalplanerne for et enkelt område og fastlægger mere detaljeret, hvordan området skal se ud. Lokalplaner skal altid udarbejdes, før der gennemføres større bygge- og anlægsarbejder, herunder nedrivning af bebyggelse. Afgørelsen af, om der foreligger lokalplanpligt i den konkrete situation, træffes af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. Opførelse af stationære kulisser-anlæg på et militært terræn i landzone er et eksempel på et anlæg, som normalt vil kræve udarbejdelse af en lokalplan.

Kommunen er planlægningsmyndighed for såvel kommuneplaner som lokalplaner.

Status i forslag til Regionplan 2001

Flyvestation Værløse er, ifølge forslag til regionplan 2001, beliggende i en række interesseområder. Nedenstående er beskrevet de udpegninger, der vurderes at have interesse for drifts- og plejeplanlægningen.

Drikkevand

Flyvestation Værløse er, som store dele af Sjælland i øvrigt, udpeget som et område med særlige drikkevandsinteresser. I retningslinierne angives, at der indenfor disse områder ikke må placeres særligt grundvandstruende aktiviteter, virksomheder og anlæg.

Vand

Der fastsættes i Regionplanen en miljømålsætning for alle større vandløb i amtet. Der skelnes imellem tre overordnede niveauer: skærpet, generel eller lempet målsætning.

Værebros Å er udpeget som et vandløb med en generel målsætning. Indenfor den generelle målsætning er vandløbet nedstrøms Måløv Rensningsanlæg målsat som et B2 vandløb. For B2 gælder det, at de skal kunne anvendes som gyde- og yngelopvækstområde for ørred og andre laksefisk.

Bunds Å, der løber langs med flyvestationens nordvestlige areal er ligeledes udpeget som et vandløb med en generel målsætning. Vandløbet er målsat som et B3 vandløb. B3 har en ringere miljøkvalitet end B2 og skal kunne anvendes som opholds- og opvækstområde for ål, aborre, gedde og karpesfisk. Særligt om Bunds Å står der i Regionplanen, at det er et grænsevandløb mellem Københavns og Frederiksborg Amt. Frederiksborg Amt har klassificeret vandløbet til et B1. København bibeholder dog B3-målsætningen, men vurderer i planperioden, om en B1-målsætning er realiserbar.

Tibberup Å passerer delvist rørlagt under flyvestationens østlige del – rørlægningen slutter midt på det sydøstligste sletteareal. Fra Jonstrupvej hedder åen Jonstrup Å og fortsætter gennem Jonstrup til flyvestationens sydlige hjørne, hvor den følger flyvestationens sydlige grænse til Måløv Rensningsanlæg. Tibberup Å og Jonstrup Å er til Måløv Rensningsanlæg målsat som et B3 vandløb.

Måløv Å ved Måløv Rensningsanlæg er udpeget som et vandløb med lempet målsætning. Indenfor den generelle målsætning er vandløbet yderligere målsat som et D vandløb. D vandløb er påvirket af spildevand, og ifølge Regionplanen er Måløv Å stærkt påvirket af udledning fra Flyvestation Værløse.

Biologi

Der er udpeget biologiske interesseområder bestående af en række kerneområder og spredningskorridorer, der indeholder sårbare naturområder. I de biologiske interesseområder skal naturområderne og småbiotoperne beskyttes. *Naturområderne* omfatter blandt andet de søer, vandløb, moser, enge og overdrev, der er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3 (jvf. afsnit 8.3). *Småbiotoperne* er blandt andet vandhuller, levende hegn, vandløbsbræmmer og mindre uberørte pletter i agerlandet.

Det store vådområde vest for perimetervejen, Bringe Mose samt det tilstødende overdrevsareal i det nordvestligste hjørne er udpeget som en *spredningskorridor*. Udpegningen strækker sig udover hegnet og omfatter hele landområdet nord for flyvestationens areal. Spredningskorridorer er et sammenhængende net af arealer, der fungerer som spredningsvej igennem agerlandet for planter og dyr.

Om spredningskorridorer hedder det i Regionplanen, at de eksisterende naturområder og småbiotoper skal bevares, ligesom det skal tilstræbes at opretholde eller genskabe et alsidigt plante- og dyreliv ved at pleje, etablere eller genoprette naturområder og småbiotoper.

Bringe Mose er endvidere udpeget som et *område, der kan genoprettes som vådområde*. Disse potentielle vådområder er blandt andet udpeget på baggrund af de topografiske og hydrologiske forhold, og har til formål af reducere kvælstofudledningen fra landbruget samt forbedre

naturkvaliteten. Der må i disse potentielle vådområder ikke etableres byggeri eller anlæg, der kan forhindre, at det naturlige vandstandsniveau kan genskabes.

Geologi

Flyvestation Værløse er i sin helhed omfattet i et stort *geologisk interesseområde* - primært på grund af det spændende system af tunneldale (omtalt i afsnit 4.3).

Kulturhistorie

Store dele af Bringe Mose er udpeget som et *kulturhistorisk interesseområde* (jvf. i øvrigt kapitel 4.10) med baggrund i en stærk formodning om områdets sandsynlige arkæologiske betydning .

Om de kulturhistoriske interesseområder hedder det sig blandt andet, at de karakteristiske kulturspor skal bevares og beskyttes. Endvidere friholdes områderne som hovedregel for ny bebyggelse og anlæg, der forringer mulighederne for at opleve de kulturhistoriske værdier.

Skovrejsning

Dele af Flyvestation Værløse ligger i et område, hvor *skovrejsning er uønsket*. Området dækker den nordligste del af Bringe Mose og fortsætter omtrent via Perimetervejen østpå til nordlejrens sydvestligste hjørne. Fra nordlejren hér går grænsen mod sydøst i en ret linie, der via nordkanten af det store hangarområde rammer perimetervejen i øst.

I områder hvor skovrejsning er uønsket, må der i sagens natur ikke rejses skov.

Status i kommuneplan

I kommuneplanen for Værløse (1997-2009) er Flyvestation Værløse udlagt som område til offentlig formål (forsvarsanlæg) og området friholdes for anden bebyggelse end de for driften nødvendige udvidelser af de eksisterende forsvarsanlæg. I kommuneplanen står der endvidere, at de rekreative muligheder bør tilgodeses ved en eventuel indskrænkning af flyvestationens virksomhed.

Lokalplaner

I forbindelse med en generel modernisering af landings- og banebelysningsanlæg på de militære flyvepladser i Danmark er der udarbejdet en lokalplan for Flyvestation Værløse (lokalplan nr. 26). Lokalplanen vedrører en renovering af landingslysanlæg ud for den østlige ende af startbanen og berører både private og offentlige arealer. Af lokalplanen fremgår retningslinierne for byggeriet.

Zoneinddeling

I Planlovens kap. 7 opdeles landet i byzoner, sommerhusområder og landzoner, og begrænsninger for anvendelse i de enkelte zoneområder defineres.

Flyvestation Værløse er beliggende i landzone. I henhold til Planlovens §35 må der i landzone ikke uden tilladelse fra landzonemyndigheden (i dette tilfælde Hovedstandens Udviklingsråd – HUR) foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer.

Afgørelsen af om zonetilladelse er påkrævet træffes af Hovedstadens Udviklingsråd. På forsvarsarealer vil etablering eller flytning af permanente, militære anlæg og opstilling af faste terrænpunkter normalt kræve zonelovstilladelse.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som ikke er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

8.3 Naturbeskyttelsesloven

Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse (LBK nr. 835 af 1/11 1997) skal medvirke til at værne om landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelsesbestemmelser omfatter bl.a. en række naturtyper, beskyttelseslinier for nogle markante landskabselementer samt offentlighedens adgang.

Beskyttede naturtyper m.v.

Naturbeskyttelsesloven (NBL) indeholder en række bestemmelser om beskyttelse af naturtyper. Det drejer sig om:

- ♦ Søer, vandløb, heder, moser, strandenge, ferske enge, overdrev mv. (NBL §3)
- ♦ Sten og jorddiger (NBL §4)
- ♦ Klitfredede arealer (NBL §§8-11)
- ♦ Fortidsminder (NBL §§12-14)

I det følgende gives en kort beskrivelse af, hvilke restriktioner der gælder for de beskyttede naturtyper, der forefindes på Flyvestation Værløse (Jvf. i øvrigt tabel 1, side 15). Der henvises i øvrigt til siderne 20-53 i Skov- og Naturstyrelsens "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper" fra 1993.

Søer og vandløb

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb som af amtet er udpeget som beskyttede efter loven. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Søer på mindre end 100 m² er beskyttede, når de ligger i en af de beskyttede naturtyper, hvis samlede område er på 2500 m² og derover. Søen vil her være beskyttet som en integreret del af området. Derudover er søer under 100 m² beskyttede, når de indgår som en del af et beskyttet vandløb eller ligger inden for fredskov.

Moser, overdrev og ferske enge

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af moser, overdrev samt ferske enge, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med søer er større end 2500 m² i sammenhængende areal. Det skal her bemærkes, at *fortsat pleje* af arealerne i form af slåning, græsning o.lign. ikke strider imod denne bestemmelse. Endvidere bemærkes at overdrev er skal være kulturhistorisk betinget for at være omfattet af beskyttelsen (jf. Naturklagenævnets principielle kendelse nr. 238, november 2001).

Småbiotoper mindre end 2500 m² er i øvrigt omfattet af beskyttelsesordningen, hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre beskyttede naturtyper, og det samlede areal er 2500 m² eller derover.

Fortidsminder

Synlige eller tinglyste fortidsminder er fredede og omfattet af beskyttelsen i Naturbeskyttelsesloven (i bilag til loven er listet de fortidsminder, der er omfattet af Naturbeskyttelsesloven). Der må ikke foretages ændring i tilstanden af fortidsminder, ligesom der ikke må foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, der fastlægger skel gennem fortidsminder. Der må ikke foretages jordbehandling, gødes, plantes eller anvendes metaldetektorer på fortidsminder og inden for en afstand af 2 meter fra fortidsminderne.

Beskyttelseslinier

Udover ovennævnte naturtype-beskyttelse fastsætter Naturbeskyttelsesloven beskyttelseslinier for en række markante landskabselementer:

- ♦ Strande (NBL §15)
- ♦ Søer og åer (NBL §16)
- ♦ Skove (NBL §17)
- ♦ Fortidsminder (NBL §18)
- ♦ Kirker (NBL §19)

Beskyttelseslinierne administreres af amtet.

Søer og åer

Indenfor en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinie i henhold til tidligere lovgivning, er der forbud mod at placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.), foretage ændringer i terrænet, beplantning o.lign. Midlertidige terrænændringer som nedgravning af ledninger kræver ikke dispensation, såfremt terrænet straks reableres til det oprindelige udseende. Vandløb med beskyttelseslinier er vandløb, der 1. september 1983 var offentlige og havde en bundbredde på mindst 2 m.

Skov

Indenfor en afstand af 300 m fra skove er der normalt forbud mod at placere bebyggelse.

Denne bestemmelse gælder dog ikke for nye anlæg til egentlige forsvarsformål, der placeres indenfor de naturlige rammer af bestående forsvarsanlæg.

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet nogle generelle retningslinier for administrationen af de generelle beskyttelsesbestemmelser i Naturbeskyttelseslovens §§3-4, set i forhold til forsvarsrets anvendelse af øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner. Retningslinierne vedlægges som bilag 5.

Fortidsminder

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 m fra fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i §12. Ligeledes må der ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende.

Forbudet gælder dog ikke for:

- ♦ Landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning,
- ♦ Gentilplantning af skovarealer, der ligger uden for 2-meterzonen,
- ♦ Beplantning i eksisterende haver samt
- ♦ Sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme.

8.4 Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgang til militære områder reguleres ved *Lov om ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder* (Lov nr. 336 af 6/6 1991) med tilhørende *Bekendtgørelse om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder* (BEK nr. 64 af 30/01 2002). Heraf fremgår det at offentligheden har adgang til forsvarets arealer, når sikkerhed samt øvelses- og uddannelsesvirksomhed tillader det. Af bekendtgørelsens § 1, stk. 2, fremgår det, at bestemmelser om offentlighedens adgang til det enkelte terræn skal fremgå af drifts- og plejeplanen.

Af *Forsvarskommando-bestemmelsen FKO BST 610-4* (rettelser undervejs) fremgår det, at der udarbejdes et ordensreglement med oplysninger om de begrænsninger og muligheder, der er for offentlighedens ophold og færdsel på terrænet.

8.5 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder

Forsvaret har som en statslig arealforvaltende myndighed pligt til at pleje de af sine arealer, der er registrerede som beskyttede naturtyper. Af "*Vejledning om naturbeskyttelsesloven*", udgivet af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 1993, afsnit 16.5 s. 157, fremgår således: "*Efter lovens § 52, stk. 1, har amtskommuner og kommuner, som ejer ikke fredede arealer, der omfattes af bestemmelserne om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger i lovens § 3 og § 4, stk. 1 og om fortidsminder i §§ 12-13 pligt til at pleje disse. Denne pligt gælder dog ikke for vandløb og søer.*"

Plejepligten indebærer, at den pågældende myndighed har ansvaret for, at de pågældende områder ikke varigt skifter karakter. Dette opnås ved fra tid til anden at fjerne f.eks. selvsåede træer fra hede- eller engarealer.

Når staten ikke udtrykkeligt er nævnt, skyldes det, at det forudsættes, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand. Det bemærkes, at amtskommunerne i forbindelse med udøvelse af tilsynet i medfør af lovens § 73 kan gøre statslige arealforvaltende myndigheder opmærksom på eventuel manglende pleje."

8.6 Museumsloven

De fortidsminder, der ikke er beskyttet efter Naturbeskyttelsesloven, er omfattet af *Museumsloven*, der varetager den arkæologiske kulturarv (Lov nr. 473 af 7/6 2001). Den arkæologiske kulturarv omfatter spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider, dvs. strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt.

Findes der under jordarbejder fortidsminder eller en for den pågældende lokalitet usædvanlig naturhistorisk naturgenstand, som er beskyttet efter Museumsloven, skal arbejdet straks standses og fundet anmeldes til Kulturministeriet eller det nærmeste statslige eller statsanerkendte

kulturhistoriske museum. Denne beslutter snarest, om arbejdet kan fortsætte eller om det eventuelt skal indstilles, indtil der er foretaget en arkæologisk undersøgelse.

Det skal nævnes, at bestemmelsen omkring nærmere undersøgelser af usædvanlige, naturhistoriske naturgenstande forventes anvendt yderst sjældent.

Alle kendte arkæologiske fund er registreret i Nationalmuseets sogneregister med et sognebeskrivelsesnummer ("Sb.nr."). Numrene er fortløbende indenfor de enkelte sogne. Fredede fortidsminder er udover ovennævnte nummer tillige forsynet med et fredningsnummer ("Fr.nr.") og registreret i Kulturarvsstyrelsen.

8.7 Vandløbsloven

Ved Vandløbsloven tilstræbes det at sikre, at vandløb kan benyttes til afledning af vand - navnlig overfladevand, spildevand og drænvand.

Vandløbsloven omfatter alle vandløb, grøfter, kanaler, rørledninger og dræn samt søer, damme og andre lignende indvande, *som har betydning for mere end en enkelt ejendom*.

Loven regulerer en række forhold vedrørende vandløb, heriblandt vandløbenes almindelige benyttelse, vedligeholdelse, restaurering og regulering samt anlæg af nye vandløb og etablering af udpumpningsanlæg, broer, opstemningsanlæg m.m.

Vandløb inddeles administrativt i offentlige og private vandløb. De offentlige vandløb er endvidere inddelt i amtsvandløb og kommunevandløb, som udgangspunkt efter størrelse og betydning. Amtet er vandløbsmyndighed for amtsvandløb, mens kommunen er vandløbsmyndighed for kommune- og private vandløb.

For offentlige vandløb udarbejder vandløbsmyndigheden et regulativ, som indeholder bestemmelser om vandløbets skikkelse eller vandføringsevne, vedligeholdelse og restaureringsforanstaltninger samt andre relevante forhold.

For private vandløb kan der af kommunalbestyrelsen fastsættes bestemmelser om vandløbets vedligeholdelse.

Langs naturlige eller i regionplanen højt målsatte vandløb (såvel offentlige som private) og søer er der i medfør af et tillæg til Vandløbslovens §69 udlagt beskyttelsesbræmmer i 2 m's bredde. Indenfor bræmmen er der forbud mod dyrkning, jordbehandling m.v.

Herudover gælder en række generelle bestemmelser for alle vandløb, uanset om de er offentlige eller private. Udover bestemmelser vedrørende vedligeholdelse, sejlads m.v. gælder således bl.a., at vandløbsmyndigheden skal godkende følgende: Regulering af vandløbets skikkelse, herunder forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg; sænkning af vandstanden i eller tørlægning af søer; anlæg af nye vandløb; anlæg af broer, overkørsler eller lignende; anlæg eller ændring af opstemningsanlæg eller andre anlæg, der kan hindre vandets frie løb eller i øvrigt kan være til skade for vandløbet.

Vandløbsloven angiver en godkendelsesprocedure for ovennævnte ændringer.

8.8 Skovloven

Lovbekendtgørelse af Skovloven (LBK nr. 959 af 2/11 1996) skal medvirke til at værne og bevare de danske skove og sikre, at skovene dyrkes efter principperne om god og flersidig skovdrift. Loven tilsigter således, at skovene dyrkes med henblik på *både* at forøge og forbedre træproduktionen og varetage landskabelige, kulturhistoriske, naturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet.

I Skovlovens formålskapitel er fremhævet, at der i offentligt ejede skove skal lægges særlig vægt på de landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet.

Skovloven administreres af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen ved det lokale stats-skovdistrikt (Københavns Statsskovdistrikt).

Fredskovspligt

Siden skovforordningen af 27. september 1805 har der i Danmark eksisteret fredskovspligt. Skove, der tilhører staten, er jvf. skovlovens §4, stk. 1 fredskovspligtige. Hvorvidt et bevokset areal er at betragte som skov i lovens forstand beror på et konkret fagligt skøn. Af bemærkningerne til loven fremgår det dog, at man ved administration af loven som hovedregel vil karakterisere arealer som skov, hvis de er bevoksede med træer, som danner eller inden for et rimeligt tidsrum vil danne sluttet skov af højstammede træer, og hvis de som hovedregel er større end 0,5 ha og mere end 20 meter brede.

På Flyvestation Værløse er størstedelen af afd. 3e, afd. 4e (østlig del) samt del af afd. 4k (omkring tårnet, umiddelbart syd for Perimetervejen) på plantidspunktet pålagt fredskovspligt.

Fredskovspligt er en permanent reservation af arealer til skovbrugsformål, og fredskovspligtige arealer skal således som hovedregel holdes bevoksede med træer, der danner eller inden for et rimeligt tidsrum vil danne sluttet skov af højstammede træer. Varig udnyttelse af et fredskovspligtigt areal til andet end skovbrug kræver ophævelse af eller dispensation fra fredskovspligten.

På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer, medmindre det er nødvendigt for skovdriften. Samlede fredskovsstrækninger må ikke udstykkes eller formindskes ved arealoverførelse.

Af Skovloven fremgår det endvidere, at ydre skovbryn af løvtræer og buske skal bevares, og at søer, vandløb, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og overdrev, der hører til fredskov (og som ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens bestemmelser, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser), ikke må dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres.

8.9 Retningslinier for risikoreduktion mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt

Der er udarbejdet bestemmelser om nedbringelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser, både af Statens Luftfartsvæsen for den civile luftfart og af Flyvertaktisk Kommando for den militære lufttrafik.

Overordnet set følger Danmark den internationale, civile luftfartsorganisation ICAO's anbefalinger med hensyn til foreslåede tiltag til nedsættelse af kollisionsrisikoen. Nærmere beskrivelse findes i Annex 14 til Chicago-Konventionen (DOC 9137), part 3: "Bird Control and Reduction". De danske bestemmelser omkring forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem fugle/pattedyr og luftfartøjer findes i "Bestemmelser om forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser". Bestemmelsen omtales i daglig tale som BL 3-16. Den gældende udgave er 3. udgave, som trådte i kraft 1. november 1996.

Hovedindholdet af BL 3-16 er defineret i "Statusnotat omkring de trafiksikkerhedsmæssige og miljømæssige aspekter af tilstedeværelsen af fugle omkring Københavns Lufthavn, Kastrup", udarbejdet den 27. januar 1999 af en arbejdsgruppe nedsat af Trafikministeriet med

deltagelse af Danmarks Miljøundersøgelse, Københavns Lufthavn A/S, Maersk Air, SAS, Skov- og Naturstyrelsen og Statens Luftfartsvæsen. BL 3-16 er i notatet beskrevet som følger: BL 3-16 er udgivet af Statens Luftfartsvæsen og bygger på den internationale, civile luftfartsorganisation ICAO's anbefalinger. Den er udgivet i medfør af bl.a. Lov om Luftfart §52, og fastsætter efter bemyndigelse fra Trafikministeriet de nærmere regler for lufthavnenes forebyggende arbejde i relation til kollisionsrisikoen mellem fly og fugle/pattedyr.

BL 3-16 fastsætter nærmere regler for koncessionshaverens (d.v.s. den, der har tilladelse til at indrette og drive en flyveplads) ansvar både så vidt angår flyvepladsens egne arealer som for arealanvendelsen i lufthavnens nærområde - i BL 3-16 defineret som ud til en afstand af 10 km fra flyvepladsen. Ansvarer i relation til nærområdet er begrænset til et pålæg til koncessionshaver om at holde sig orienteret om arealanvendelsen samt i fornødent omfang søge at påvirke den offentlige planlægning, således at aktiviteterne i nærområder ikke bliver til skade for flyvesikkerheden. Hvis koncessionshaveren ikke kan forhindre problemskabende arealanvendelse, skal der ske indberetning til Statens Luftfartsvæsen (SLV), der så vil tage kontakt til de pågældende myndigheder med henblik på problemets løsning.

BL 3-16 fastsætter endvidere nærmere regler for:

- ♦ Dyrknings- og beplantningsplan for lufthavnens egne områder
- ♦ Tilknytning af en konsulent
- ♦ Observation, bortskræmning og regulering af vildt
- ♦ Vedligeholdelse af lufthavnens egne områder samt
- ♦ Rapportering og indsendelse af dødfundne/nedskudte fugle/pattedyr samt om forekomster af fugle/pattedyr på lufthavnen.

Det er vigtigt at bemærke til ovenstående, at hverken koncessionshaveren eller Statens Luftfartsvæsen selv har myndighed til at ændre den offentlige planlægning for arealanvendelsen i lufthavnens nærområde, men udelukkende kan søge at påvirke planlægningen, såfremt man finder, at der er et flysikkerhedsproblem. Endvidere ligger bevisbyrden og dokumentationen for det formodede flysikkerhedsproblem hos lufthavnen eller luftfartsmyndigheden. Det er altså ikke den offentlige planlægningsmyndighed, som skal godtgøre eller dokumentere, at arealanvendelsen *ikke* vil udgøre et flysikkerhedsproblem (omvendt bevisbyrde).

I spørgsmål med relation til BL 3-16 er Bird Strike Committee Danmark (BSCD) rådgivende for Statens Luftfartsvæsen.

FTKBST 152.2 vedrørende "Foranstaltninger til reduktion af risikoen for kollision mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt"

De militære bestemmelser for risikoreduktion af kollisioner er fastsat i Flyvertaktisk Kommandos FTKBST 152.2 i dennes afsnit XV vedrørende "Foranstaltninger til reduktion af risikoen for kollision mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt". Gældende udgave er fra januar 1998.

Retningslinierne gælder for alle militære, flyoperative flyvestationer og jordmålsskydeområder og fastsætter foranstaltninger, som skal gennemføres i størst mulig udstrækning under hensyntagen til arten og omfanget af den enkelte flyvestations/skydeområdes lokale fugle-/vildtproblemer.

Der fastsættes restriktioner for dyrkning og beplantning, bortskræmning, bekæmpelse, jagt, uddannelse og anvendelse af personel, konsulent- og inspektionsvirksomhed samt rapportering.

Dyrkning og beplantning

Inden for en afstand af 300 meter fra den nærmeste kant af baner, som anvendes til start og landing, herunder også parallelbaner, må kun vokse græs, og det skal holdes klippet i en højde af 15-40 cm. Afklippet græs skal fjernes. Der udlægges brandbælter i græsset, hvor det holdes helt kort. Udenfor 300 meter zonen og indtil en afstand af 600 m. fra start- og landingsbaner kan arealerne anvendes til græsdyrkning, herunder også frøavl. Omlægning skal aftales specielt med flyvestationen, herunder om der kan tillades korndyrkning.

Ved beplantning skal der vælges plante-, busk- og træarter, der minimerer føde for fugle og vildt i størst muligt omfang.

Bortskræmning

Bortskræmning af fugle bør iværksættes senest 15 min før start og landing af luftfartøjer, dog tidligst kl. 6.45 lokal tid og indtil solnedgang. Derudover foretages fuglebekæmpelse i døgnets resterende timer under hensyn til flyveintensiteten og årstiden, og som nærmere fastlagt og beordret af den enkelte flyvestation. I forbindelse med græsslåning intensiveres bortskræmningen.

Bekæmpelse

Fugle og pattedyr på flyvestationen, der udgør en risiko for flyvesikkerheden, reguleres i overensstemmelse med Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 21. januar 1994 (bekendtgørelse om vildtskader), se nedenfor.

Regulering sker ved beskydning samt fjernelse af reder, æg og unger. Beskydning må foregå hele året. Regelmæssige døgntrek over flyvestationens område bør beskydes/skræmmes for at få fuglene til at ændre trækruter. Fældefangst af råge, krage, skovskade, husskade, musvåge, tårnfalk og duehøg kan foretages på flyvestationen i perioden juni-februar efter retningslinierne i Bekendtgørelse om vildtskader.

Lossepladser og søer bør ikke etableres i en afstand af mindre end 10 km fra en flyvestation eller i øvrigt på en sådan måde, at fuglene ikke overflyver flyvestationen på vej til og fra sådanne områder. Bliver flyvestationen opmærksom på en planlagt etablering af lossepladser eller søer i nærheden af flyvestationens område, skal flyvestationen gennem det etablerede kommandosystem – jvf. FKOVEJL 610-1- søge at opnå den mest hensigtsmæssige placering, således at risikoen for kollision mellem fugle og luftfartøjer mindskes mest muligt.

Pattedyr, som skønnes at udgøre en fare for flyvesikkerheden, kan reguleres udenfor de enkelte arters jagttid. Før dette kan ske, konsulteres flyvestationens tilknyttede vildtkonsulent om problemet. Vildtkonsulenten skal tage stilling til, om en regulering kan anbefales.

Jagt

Der skal udføres intensiv jagt på alle arter jagtbart vildt inden for disse arters normale jagttider.

Uddannelse af personel

Personel til bortskræmning og beskydning skal have gyldigt jagttegn. Der udgives sikkerhedsbestemmelser af flyvestationen, og der afholdes undervisning og instruktion i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen.

Rapportering

Der foretages rapportering af kollisioner, nedlagt vildt i forbindelse med jagt samt væsentlige observationer af vildtbestanden i forbindelse med bortskræmning og bekæmpelse af fugle.

Bekendtgørelse om vildtskader (Miljø- og Energiministeriets BEK nr. 204 af 17/03 97)

Pattedyr og fugle, der frembyder fare for luftfarten på offentligt godkendte flyvepladser, kan, efter forudgående aftale med Skov- og Naturstyrelsen, reguleres efter §9, stk. 2 i Vildtskadebekendtgørelsen.

Ved særlige grunde kan Skov- og Naturstyrelsen give tilladelse til regulering udenfor flyvepladsens område.

Skov- og Naturstyrelsen skal, ifølge Vildtskadebekendtgørelsens §9, stk. 3, hvert år inden 1. marts underrettes om omfanget af reguleringen i det forudgående kalenderår.

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER

9 Forsvarets fremtidige behov og ønsker

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan har Flyvestation Værløse beskrevet de fremtidige ønsker for anvendelsen af flyvestationen frem til år 2017.

9.1 Ny hegnsføring

Flyvestationen ønsker at rykke det vestlige yderhegn (ved Bringe Mose) tættere på flyvefeltet, så bevogtning og vedligeholdelse af heget lettes.

I forbindelse med frasalget af Nordlejren og landbrugsjorden i den sydlige del, skal yderheget flyttes i overensstemmelse med det kommende matrikelskel (jvf. kortmateriale, bilag 1-2. Ny skønnet ydergrænse er indtegnet med stiplede linie).

9.2 Øvelsesmæssige hensyn

Terrænet på Flyvestation Værløse skal i øvelsesmæssige sammenhænge kunne opfylde en række terrænkraav:

- ♦ Områder med mulighed for skjul og sløring
- ♦ Vejstykke til opstilling af kontrol- og bevogtningspost
- ♦ Bevoksninger med friarealer med mulighed for bivakslagning samt observation.

9.3 Ændret drift græsarealer

Den nuværende forpagtningsaftale omkring slåning af græsarealer omkring flyvefeltet er opsagt pr. 1. marts 2003. Ved indgåelse af en ny forpagtningsaftale ønskes driften omlagt til økologisk drift, ligesom der vil blive større krav om klippehøjde og -tidspunkt..

9.4 Skovrejsning

Skovarealet ved den sydlige kreaturindhegning ønskes udvidet i retning mod tårnet (4k, nordlig dellitra) for at skabe større sammenhæng imellem naturarealerne.

10 Skov- og Naturstyrelsens forslag til beskyttelse og forbedring af naturværdier og offentlighedens adgang

10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand

Det er Skov- og Naturstyrelsens ønske at bevare Flyvestation Værløse som et varieret og værdifuldt landskab, hvor balancen imellem naturtyperne sikrer bedst mulige forhold for et varieret dyre- og planteliv under respekt for forsvarrets anvendelse af terrænet.

Flyvestation Værløse fastholdes som et stort sammenhængende åbent landskab med spredte krat og vådområder. De enkelte naturområder søges koblet sammen, så der på flyvestationens arealer i højere grad kan skabes spredningskorridorer for områdets flora og fauna.

Hensynet til naturværdierne skal ske med respekt for militærets aktiviteter, og alle tiltag vurderes og tilrettelægges, så risikoen for BirdStrike minimeres.

Plejetiltag skal udføres uden brug af gødning og sprøjtemidler, og de lovgivningsmæssige forpligtigelser, som beskrevet i kap. 8, efterleves.

Skov- og Naturstyrelsen skal foreslå følgende konkrete tiltag:

10.2 Forbedringer i plejen af græsarealer

Slette- og landbrugsarealer

En meget stor del af flyvestationens græsklædte arealer udnyttes på plantidspunktet til grøntpilleproduktion. Arealerne er forpagtet ud og drives i dag traditionelt med slåning 2-3 gange årligt og gødskning.

Generelt er dyrkningsgrundlaget på flyvestationen magert, og de nuværende slette- og landbrugsarealer vil - med en omlægning af driften - kunne udvikle en overdrevslignende karakter. Ved således at udtage en række af grøntpillearealerne kan der, udover den større artsrigdom der er karakteristisk for overdrev, opnås bedre sammenhæng imellem naturområderne fra øst til vest, og derved forbedre spredningsmulighederne for flora og fauna på terrænet.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår derfor, at man - i forbindelse med opsigelse af den nuværende forpagtningsaftale - revurderer hvilke arealer der skal omfattes af en fremtidig forpagtning.

Konkret foreslås følgende arealer udtaget af den landbrugsmæssige drift (afdelingsnumre henviser til Grundkortet, bilag 1:

Afdeling 2: Hele litra 2 b (tre dellitra) bør udtages og overgå til overdrev.

Afdeling 3: Syd for Perimetervejen udtages litra a og c (dyrket landbrugsjord). Nord for Perimetervejen udtages den sydlige del af litra a – fra det sydøstlige moseområde i en vestgående linie til Mathies's vandhul og videre til mosearealet ved Tibberup Å. Fra mosearealet fort-

sættes linien mod vest til ellearealet. Endvidere udtages en 10 meter bræmme omkring Tibberup Å.

Afdeling 4: Litra a, med undtagelse af vestligste lod, bør udtages og overgå til overdrev.

Afdeling 5: Hele litra 5 a, med undtagelse af areal ved dieseldepot (i alt tre dellitra), bør udtages og overgå til overdrev.

Afdeling 6: Hele litra 6 d (to dellitra) bør udtages og overgå til overdrev.

Afdeling 7: Litra a, areal nord for flyfeltet, bør udtages og overgå til overdrev

De udtagne slettearealer plejes fremover fortsat ved slåning. Slåningen bør dog ikke foretages tidligere end d. 15. juli for at sikre, at blomsterfrøene er smidt på arealet og at sommerfuglelarver og insektpopper er fuldt udviklede. Uanset valg af slåningsredskab bør klippehøjden være så lav som muligt.

Slettearealerne er i dag domineret af kulturgræsser og jorden vil være påvirket af næringsstofophobning på grund af den årelange gødskning. Overgangen til en mere artsrig og karakteristisk overdrevsflora vil derfor først ske over en årække i takt med, at jorden udpines og de mere næringskrævende kulturgræsser efterhånden må vige pladsen for de mindre næringskrævende arter.

Alm. Blåfugl er afhængig af blomsterrige overdrevsarealer, og arten er gået meget tilbage i det danske landskab i de seneste årtier. Høstet efter 15. juli sikrer udvikling af blomsterfrø og forbedrer ynglemulighederne for sommerfuglen.

Denne udvikling forudsætter dog, at slettearealerne ikke får tilført yderligere gødning. Skov- og Naturstyrelsen vil derfor anbefale, at al gødskning på de udtagne slettearealer ophører. I forbindelse med hver slåning er det endvidere vigtigt, at det afslåede plantemateriale fjernes fra arealet for at undgå, at de næringsstoffer, der findes i materialet, frigives tilbage til arealet. En *mindre* del af det afslåede materiale kan sammen med grenaffald samles og udlægges som små kompostdynger i skovkanterne og i nærheden af vandhuller. Sådanne dynger er yndede ynglepladser for blandt andet snoge og firben.

Dele af arealerne kan med fordel slås i mosaikker, der efterlader vegetationen i flere højder – gerne med områder, der kun slås hver anden gang og områder, der kun plejes i form af nedskæring af generende træ- og buskopvækst. På den måde opstår forskellige udviklingsstadier af græsser og urter til gavn for en større biologisk mangfoldighed. Overgangen imellem høj og lav vegetation giver desuden krybdyr, som firben og snog gode muligheder for at kunne sole sig i den lave vegetation og hurtigt søge dækning i den højere vegetation.

For at fremskynde udviklingen mod overdrev foreslås det, at arealerne slås mere intensivt i starten af planperioden for at fjerne en del af den ophobede næringsstofpulje i jorden. Konkret

slås arealerne hvert 2. år de første tre gange. I den efterfølgende periode slås arealerne hvert 5. år – men gerne tiere hvis muligt.

I den sidste del af perioden, hvor vegetationen bliver længere imellem hver slåning, bør man være særligt opmærksom på, at større fugle og pattedyr vil trykke sig til jorden under slåningen.

For at undgå overkørsler anbefales det at benytte en kombination af følgende forebyggende metoder:

- ♦ Arealet drives igennem af uddannede hunde og hundeførere (kan rekvireres igennem et landsdækkende vildtredderkorps)
- ♦ Der slås fra arealets centrum mod kanten, så vildtet ikke fanges på midten
- ♦ Traktoren påmonteres en vildtalarm, der kan advare føreren
- ♦ Langsom kørsel med slåmaskinen

Overdrev

De overdrevslignende arealer (bestemt ud fra botaniske kriterier) på Flyvestation Værløse er stort set alle i dag karakteriseret af begyndende tilgroning af busk- og træopvækst, ligesom græs- og urtevegetationen langsomt er ved at udvikle sig til en mere artsfattig højstaudevegetation. Plejen på disse arealer begrænses i dag til nedskæring af træopvækst, når tilgroningen på grund af tiltrækning af pattedyr, øger risikoen for ”birdstrike”.

En fremtidig øget plejeindsats, hvor nedskæringen kombineres med f.eks. slåning eller græsning af græs- og urtevegetationen, vil hæve overdrevenes botaniske værdi betragteligt. Foruden at tilgodese en mere artsrig plantesammensætning, vil plejen forbedre vilkårene for en række sjældne planter og insekter.

Konkret forslås ændring i plejemetoden på følgende arealer:

Overdrev omkring flyfeltet, litra 2 a: Arealet er botanisk set det mest spændende overdrev på flyvestationen med flere karakteristiske overdrevsarter, som f.eks.: *Bølget Bunke*, *Vellugtende Guldaks*, *Rundbælg*, *Gul Snerre* og *Markkrageklo*.

Variation i græssets højde samt udlægning af mindre grendynger forbedrer levevilkårene for bl.a. firben og snog.

Vegetationen er dog langsomt ved at udvikle sig imod en mere artsfattig og botanisk uinteressant højstaudevegetation, ligesom den begyndende tilgroning øger risikoen for tiltrækning af særligt rådyr.

For dels at bibeholde arealerne som åbne overdrevsarealer, dels at tilgodese og styrke forholdene for den lysåbne græs- og urtevegetation, nedskæres busk- og træopvæksten som førstegangsindgreb (særligt nord for Perimetervejen). Arealerne slås efterfølgende hvert 5. år efter den 15. juli.

Slåningen bør ske i mosaik og det afslåede plantemateriale fjernes fra arealet for at forhindre frigivelse af næringsstoffer – se i øvrigt førnævnte afsnit om pleje af udtagne landbrugsarealer.

Overdrev nord for Jægerhytten, afd. 3b: Arealet fremstår som et overvejende åbent overdrevsareal, og kun enkelte rødgran og buske vidner om et tidligere mislykket tilplantningsforsøg. For at tilgodese en større artsdiversitet foreslår Skov- og Naturstyrelsen, at overdrevet slås (metode, som beskrevet i ovenstående afsnit) i rotation med det tilgrænsende sletteareal (slettearealet er i tidligere afsnit forslået udtaget af grøntpilleproduktion). Den vestlige del af overdrevsarealet er meget kuperet og plejen begrænses derfor til nedskæring af eventuel træ- og buskopvækst 1-2 gange i plejeperioden for at forhindre yderligere tilgroning.

Ved således dels at slå i rotation, dels at friholde et areal for slåning, sikres, at området indeholder forskellige udviklingsstadier af græsser og urter, hvormed en større artsdiversitet tilgodeses.

Overdrev, nordlig del af afd. 4b: Overdrevet er under stærk tilgroning med tjørn, mirabel, pil og birk og enkelte områder har udviklet skovpræg. Arealet er temmelig kuperet med fugtige partier og er meget vanskelig at pleje maskinelt. Da arealet samtidig ligger i umiddelbar forlængelse af allerede eksisterende skov, foreslår Skov- og Naturstyrelsen, at området udlægges til naturlig succession. Ved naturlig succession forstås, at arealet skal henlægges urørt, så vegetationen kan udvikle sig frit. Den nu ensartede og græsdominerede vegetation vil på den måde med tiden udvikle sig til skov. En skov, der - i modsætning til en traditionelt plantet skov - hele tiden vil indeholde træer og buske i forskellige udviklingstrin blandet med lysåbne områder. Denne store variation gør arealerne meget attraktive for en lang række forskellige dyr og planter, idet områderne ofte kan opfylde mange forskellige arters særlige tilpasningskrav.

Overdrev, sydlig del af afd. 4b: Arealet er under stærk tilgroning af tjørn og vil springe i skov, hvis ikke en målrettet pleje iværksættes. Arealet grænser umiddelbart op til det eksisterende græsningsareal og Skov- og Naturstyrelsen foreslår derfor, at indhegningen udvides, så overdrevet inddrages til græsning. Græsning er såvel ud fra økologiske som kulturhistoriske betragtninger den mest optimale pleje for overdrev. Foruden at være den autentiske driftsform, giver græsning i modsætning til slåning en mere jævn og - med det rette græsningstryk - mere skånsom pleje, idet der ikke sker pludselige store indgreb, hvor al vegetationen fjernes på én gang.

Hedepleje

I den nordøstlige del af flyvestationen udgør et lille hedeareal en enklave i overdrevet. Heden har ikke tidligere været plejet målrettet og er degenereret med en høj andel af gammel lyng. Hede er en temmelig ualmindelig naturtype i det østdanske landskab og bør derfor bevares. For at sikre en hedevegetation med dominans af hedelyng og samtidig undgå, at den gamle lyng fortrænges af græsser, foreslår Skov- og Naturstyrelsen, at heden plejes med slåning 2-3 gange i planperioden.

Ved slåning fornyes heden vegetativt (ved skud) og slår man med 6-10 års mellemrum bliver resultatet en ensartet hede med frisk ung hedelyng. Ved større mellemrum mellem slåningerne

kan man opnå et mere artsrigt plantesamfund, men da målet her primært må være at fremme hedelyngen, foreslås den hyppigere slåning. Slåning foretages ikke tidligere end 15. juli af hensyn til udvikling af insektpopper. Af hensyn til lyngens regenerationsevne er det vigtigt at undgå udtørring i forbindelse med slåningen. Ved slåning bør det afslåede materiale opsamles for at skabe lys til nyspiring af lyng og for at fjerne næringsmaterialet fra arealet.

10.3 Forbedringer i plejen af vådområder

Bringe Mose

Det store vådområde i den vestlige del af flyvestationen er en mosaik af forskellige spændende naturtyper, der tilsammen tilgodeser en lang række dyre- og plantearters specielle krav til leve- og ynglesteder. For at bevare og i nogle tilfælde styrke dette velfungerende samspil imellem de forskellige naturtyper, forslår Skov- og Naturstyrelsen følgende:

Eng, afd. 6a: Den sydlige eng afgræsses i dag af kreaturer, der, udover at være et effektivt middel imod Kæmpe-Bjørneklo, med tiden vil skabe et spændende og artsrigt plante- og dyresamfund. Græsningen vil desuden forhindre tilgroning af de to vandhuller i indhegningen og samtidig skabe en lav, delvis plantedækket zone i vandkanten, der har stor betydning for padder, vandinsekter og vadefugle. Skov- og Naturstyrelsen håber, at græsningen kan fortsætte fremover – også efter en eventuel afsluttet bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo.

Hvor det sydlige engareal på grund af græsningen således med tiden vil udvikle sig til et interessant område for dyr og planter, er det nordlige engareal i dag artsfattigt og domineret af høje, flerårige græsser. For at forbedre konkurrenceforholdene for den mere artsrige engvegetation, foreslår Skov- og Naturstyrelsen, at det nordlige engareal slås ca. 3 gang i planperioden – og gerne tiere, hvis muligt. Som beskrevet i tidligere afsnit slås ikke før 15. juli og det afklippede materiale fjernes.

Mose og Sø, afd. 6b og 6e: Den centrale del af Bringe Mose er hovedsagelig søer omkranset af en temmelig massiv rørsump og enkelte pilekrat. Af blandt andet bevogtningsmæssige hensyn, er der igennem rørsumpen etableret en række spor, der vedligeholdes ved slåning. Plejen begrænser sig i øvrigt til nedskæring af træ- og buskopvækst.

Rørsumpen består primært af Tagrør (*Phragmites australis*), der i det iltfattige sumpmiljø har store konkurrencemæssige fordele. Hvor rørsumpen således er botanisk artsfattig og uinteressant, er den for en lang række fugle et utrolig vigtigt leve- og ynglested.

Søerne er kunstigt gravede tørvegrave med stejle sider, høj vanddybde og lav vandtemperatur. Med tiden vil rørsumpen på grund af tørvedannelse forårsage en tilgroning – en tilgroning, der dog sandsynligvis vil ske meget langsomt på grund af de stejle sider.

Søerne er på grund af deres udformning ikke særligt interessante for insekter og padder, og da man samtidig af flysikkerhedsmæssige årsager ikke er interesseret i for store åbne vandflader, der kan tiltrække trækkende fugle, må målsætningen for området efter Skov- og Naturstyrelsens vurdering være at bevare de gode ornitologiske forhold for de fuglearter, der er tilknyttede og afhængige af rørsumpen.

Plejen i planperioden foreslås derfor begrænset til nedskæring af *nyetableret* busk- og træopvækst 1-2 gange i planperioden – eksisterende pilekrat bevares af hensyn til blandt andet sumpmejsje og nattergal. Allerede etablerede spor bør fortsat slås.

Øvrige vådområder

En række af de små vådområder på flyvestationen er i dag under stærk tilgroning af pil, der foruden at bortskygge kantvegetationen medvirker til at sænke såvel vandstand som vandtemperatur. Af flysikkerhedsmæssige årsager er en rydning af pilekrat dog ikke i alle tilfælde ønskværdig - og særligt ikke i områder, hvor man med en rydning frilægger en åben vandflade, der kan tiltrække vandfugle. Man kan med krattene desuden til en vis grad styre råvildtets adfærd og bevægelsesmønstre.

De ufremkommelige krat kan således i nogle tilfælde være en fordel, idet de tiltrækker opskræmt råvildt. Man forhindrer dermed rådyrene i at tilbagelægge store flugtafstande, ligesom man til en vis grad har kontrol over flugtreningen. Omvendt vil muligheden for hurtigt skjul ofte være betingelsen for dyrenes tilstedeværelse i området, og områder uden krat vil være mindre attraktive for rådyr.

Rådyr kan, som fugle, være et stort problem for flysikkerheden. Med den rette pleje kan problemet dog i en vis grad styres.

Med udgangspunkt i de flysikkerhedsmæssige hensyn, foreslår Skov- og Naturstyrelsen, at følgende vådområder plejes:

Mose, afd. 2c: Arealet er under stærk tilgroning med især pil, og der er ved at etablere sig en fast bestand af råvildt i området. En fast bestand af rådyr midt i det flyoperative område er ikke ønskværdig af hensyn til flysikkerheden, og Skov- og Naturstyrelsen foreslår derfor, at opvæksten skæres ned. Pil rodskyder ganske vist temmelig aggressivt, når den beskæres, og et plejeindgreb vil således kræve kontinuerlig nedskæring i den efterfølgende årrække. Skov- og Naturstyrelsen vurderer dog at et intensivt indgreb er nødvendigt for at tvinge råvildtet til at søge mod de sydligere skov- og kratområder.

Afd. 4m, vandhul: Vandhullet har svagt skrånende bredder og er helt omgivet af pil. Flere steder trives Kæmpe-Bjørneklo helt ned i vandkanten.

Som beskrevet ovenfor, vil man ved at fjerne pilekrattet eller dele heraf, hæve vandtemperaturen og dermed tilgodese padder og vanddyr, der er afhængige af en lavvandet, varm bredzone.

Arealet omkring vandhullet er i tidligere afsnit foreslået afgræsset, og kreaturenes adgang til vandhullets bredder vil forhindre pilen i at skyde igen, ligesom kreaturerne meget effektivt bekæmper Kæmpe-Bjørneklo.

Afd. 3g, nord for jagthytte: Vandhullet er lavvandet med svagt skrånende bredder og tørrer ud sidst på sommeren. Ved at fjerne det omkransende pilekrat vil såvel vandstand som vandtemperatur stige og dermed tilgodeses padder og andre vanddyr, der er afhængige af varme og sol.

Padder er afhængige af en lavvandet, varm bredzone (hér skrubbudser - Bufo Bufo).

Som tidligere nævnt skyder pil meget velvilligt igen efter nedskæring og gentagne nedskæringer kan blive nødvendige. Ved nedskæring i vækstsæsonen, når bladene er under udvikling, hæmmes genvækst, ligesom høje stød giver lavere stødfrekvens. Alternativt kan det blive nødvendigt at trække pilen op med rod.

Dele af det afskårne materiale kan samles i mindre bunker i nærheden af vandhullet til gavn for snoge og firben.

10.4 Forbedringer i plejen og driften af skov og krat

Af flyvestationens 16,5 ha skov (jvf. bevoksningsliste bilag 3) er 5,1 ha på plantidspunktet tinglyst fredskovspligtige. Skov- og Naturstyrelsen mener dog, at en række arealer derudover kan karakteriseres som skov, og at følgende arealer derfor er fredskovspligtige:

Afd. 3e: Hele litraen

Afd. 3f: Hele litraen (incl. sø)

Afd. 4e: Hele litraen

Afd. 4f: Hele litraen

Afd. 4g: Østlige areal umiddelbart syd for Perimetervejen

Afd. 4h: Hele litraen

Arealerne bør noteres fredskovspligtige af Skov- og Naturstyrelsen, Københavns Statsskovdistrikt. Det bør bemærkes, at der er fredskovspligtige arealer på flyvestationens areal, der ligger udenfor denne plans afgrænsning (i frasalgsområdet).

Omvendt mener Skov- og Naturstyrelsen, at arealet omkring tårnet (afd. 4k, nordøst) ikke skal omfattes af fredskovsplikten, da der blot er tale om enkelte fritstående træer.

Skov- og Naturstyrelsen finder, at der for hovedparten af bevoksningerne ikke er økonomisk incitament til en traditionel skovdrift - det økonomiske afkast står simpelthen ikke mål med driftstiltagene. En drift, der baseres på naturlig foryngelse og et minimum af hugst, vil derfor efter Skov- og Naturstyrelsen mening i stedet være bedste fremgangsmåde.

10.5 Bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo

Kæmpe-Bjørneklo (*Heracleum mantegazzianum*) stammer oprindeligt fra Kaukasus og kom til Danmark omkring 1870. Planten er som regel to-årig og bliver allerede det andet år 2-4 meter høj, nogle gange højere.

Planten er yderst aggressiv og så konkurrencedygtig, at den kan fortrænge den naturlige danske vegetation. Frøene fra Kæmpe-Bjørneklo er flade og lette og kan blæse langt væk, ligesom de flyder fint i vand. Når dertil kommer, at en enkelt plante kan sætte ca. 50.000 frø, kan blot en lille bestand af planten hurtigt sprede sig til endog store arealer. Frøene kan bevare spireevnen i jorden i mindst 7-8 år. Planten visner helt ned om vinteren og efterlader jorden bar, hvorved der særligt langs vandløb kan ske en udvaskning af jorden samt en ødelæggelse af bredderne.

Skov- og Naturstyrelsen finder det væsentligt, at Flyvestation Værløse fortsætter sin ihærdige indsats i bekæmpelsen af Kæmpe-Bjørneklo på terrænet i den kommende 15 års periode. De iværksatte bekæmpelsesprojekter med græsning (jvf. afsnit 4.7) har vist sig yderst virkningsfulde og bør naturligvis fortsættes.

Flere steder på flyvestationen trives holme af Kæmpe-Bjørneklo dog stadig, og særligt langs vandløb og ved vådområderne er det meget vigtigt at fortsætte bekæmpelsen. Skov- og Naturstyrelsen foreslår, at der indgås et samarbejde imellem flyvestationen og Ballerup Kommune om fælles indsats på brinkerne ved Værebros Å.

Som nævnt i afsnit 6.1 har flyvestationen hidtil bekæmpet de mindre holme ved hjælp af slåning og punktsprøjtning med Round-Up. *Slåning* er en forholdsvis arbejdskrævende proces, der kræver en stædig og tilbagevendende indsats. Frø i jorden kan sørge for nye planter i op mod en halv snes år, og rødderne fra afslåede planter kan sætte sideskud, der allerede samme år kan sætte frø. Slåning kan i nogle tilfælde med held kombineres med *punktsprøjtning* med Round-Up udenfor vådområderne.

Det er meget vigtigt, at planterne slås første gang om foråret, *inden* der udvikles blomsterskærme (uudviklede blomsterskærme kan i nogle tilfælde færdigudvikles og afmodne selv *efter* slåning). Ved senere behandling fjernes blomsterskærmen fra arealet og destrueres (brændes). På nogle arealer vil gentagen behandling i løbet af vækstsæsonen være nødvendig.

Mindre, nyspirede planter kan med fordel *rodstikkes* i 5-10 cm dybde. Rodstikning er den mest sikre metode, og omend det umiddelbart virker tidskrævende skal man, i modsætning til den nuværende praksis, ikke gentage behandlingen. Rodstikning er kun mulig ved nyetablerede planter – og også her er det meget vigtigt, at det sker, *inden* der udvikles blomsterskærme.

Efter 2002 indtræder der, med udgangspunkt i forsvarets Pesticidhandlingsplan af 16. marts 2000, et generelt forbud mod anvendelse af pesticider på forsvarets arealer, medmindre der er sikkerhedsmæssige eller andre særlige årsager, der gør sig gældende. Problemet med Kæmpe-Bjørneklo er dog så massivt på Flyvestation Værløse, at Skov- og Naturstyrelsen kan anbefale, at der indhentes dispensation til at fortsætte punktsprøjtningen *udenfor* vådområder og andre naturarealer, der er beskyttede af Naturbeskyttelseslovens §3.

10.6 Offentlighedens adgang

Skov- og Naturstyrelsen erkender, at der - i kraft af flyvestationens egenskab som militær flyvestation - ikke umiddelbart kan åbnes op for offentlighedens frie færdsel.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår dog, at der, i lighed med arrangementet med Ballerup Kommune, arrangeres 1-2 guidede offentlige ture i samarbejde med Værløse Kommune.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår endvidere, at drifts- og plejeplanen lægges på den allerede etablerede hjemmeside på Internettet.

11 Kommentarer og ønsker fra eksterne bidragydere

Med en skrivelse den 5. februar 2002 orienterede Skov- og Naturstyrelsen de eksterne bidragydere bestående af Hovedstadens Udviklingsråd, Københavns Amt, Værløse og Ballerup Kommune, Værløse Museum, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Botanisk Forening og Danmarks Jægerforbund om, at en drifts- og plejeplanlægning for Flyvestation Værløse var igangsat. Styrelsen indkaldte i den anledning eventuelle bidrag fra de pågældende myndigheder og organisationer til planlægningen.

Om formålet med drifts- og plejeplanlægningen fremgår, at

“Planen skal fastlægge retningslinierne for benyttelse, drift og pleje af terrænerne, således at der opnås en tilfredsstillende opfyldelse af forsvarets behov for uddannelse og træning af enheder, samtidig med at de naturbeskyttelsesmæssige, rekreative og kulturhistoriske interesser tilgodeses.

Drifts- og plejeplanlægning vil omfatte udarbejdelse af kort, registrering af naturtyper og flora- og faunamæssige forhold, fastlæggelse af plejebehov samt en afvejning af benyttelses- og beskyttelseshensyn.

Bidrag

Det er et vigtigt formål med planlægningen at tilvejebringe al relevant information om terrænerne og sikre, at de til områderne knyttede interesser kan indgå i afvejningerne. Materiale, som bør indgå i den kommende driftsplanlægning og ønsker til den kommende arealdrift, ønskes derfor oplyst.”

Endvidere hed det, at

“Skov- og Naturstyrelsen er opmærksom på, at amtet og kommunen ikke kan give en generel godkendelse af en kommende drifts- og plejeplan for området, men at der skal søges om tilladelse til de af planens tiltag, der vurderes at kræve en sådan. Skov- og Naturstyrelsen håber dog, at amtet og kommunen vil involvere sig i og acceptere afvejningen mellem de forskellige interesser i forbindelse med drifts- og plejeplanlægningen. Efter styrelsens opfattelse bør det være således, at forsvaret, som bruger af planen, kan have en berettiget forventning om, at amtet og kommunen vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen. Der tænkes her navnlig på Lov om Planlægning, Naturbeskyttelsesloven og Vandløbsloven. Tiltag, som der i forbindelse med udarbejdelse af planen har været enighed om, og som kræver tilladelse, bør der således umiddelbart kunne meddeles tilladelse til. Dette er en af baggrundene for i det hele taget at iværksætte en planlægning af denne type.”

Det blev endvidere meddelt, at Skov- og Naturstyrelsen - efter modtagelse af materiale og gennemførelse af egen kortlægning og registrering af arealet - ville udarbejde et forslag til drifts- og plejeplan. Dette planforslag ville blive tilsendt bidragyderne til kommentering. Styrelsen bad om, at eventuelle bidrag var fremsendt til styrelsen senest den 21. marts 2002.

Ved rundvisningen på terrænet d. 27. februar 2002 var der deltagelse af Hovedstadens Udviklingsråd, Københavns Amt, Værløse Museum, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet.

Efterfølgende er der indkommet forslag og ønsker til drifts- og plejeplanen fra Danmarks Naturfredningsforening, Værløse Museum, Friluftsrådet og Ballerup Kommune.

11.1 Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomité for Værløse og Herlev har indsendt følgende kommentarer til den kommende drifts- og plejeplan for Flyvestation Værløse.

Den natur, der er på Flyvestation Værløse i dag, er relativ selvgroet ud fra mere eller mindre braklagte moser, enge og beplantninger. Danmarks Naturfredningsforening opfordrer til at den variation og vildhed, der i dag findes på flyvepladsen, bevares.

Danmarks Naturfredningsforening opfordrer til, at man forsøger at få mere vand i naturen på flyvepladsen – især om vinteren. Det er med til at sikre, at moserne ikke gror til i tørbundsvegetation. Danmarks Naturfredningsforening mener at en gennemgang af områdets hydrologiske forhold (dræn, vandløb, trykvand, grøfter, tilløb og afværgepumpninger) vil være godt. For eksempel er det vigtigt at sikre, at dødishullerne i området får mulighed for at have varierende vandstand, som er deres natur.

Danmarks Naturfredningsforening opfordrer til, at man forsøger at få en så autentisk natur som muligt, dvs. bygger på naturlige processer, der uden de store udgifter kan fortsætte. Hvis man begynder at beskære i pilekrat (og da kun i ungt krat) må man gøre sig klart om man vil fortsætte med denne vedligeholdelse. Ellers gør det ondt værre.

Danmarks Naturfredningsforening beder også om, at man gør sig målene med plejen klare. Danmarks Naturfredningsforening mener således at det at fælde gamle træer og krat ikke kan være et mål i sig selv. Gamle væltede pile- og elletræer er en skønhedsåbenbaring og godt levested for insekter. Danmarks Naturfredningsforening mener heller ikke, at græsning altid er løsningen.

Konkret peger Danmarks Naturfredningsforening på:

Bjørneklo skal bekæmpes overalt. Dette er for Danmarks Naturfredningsforening det aller-vigtigste.

Hedearealerne må sikres en regenerering på én eller anden måde (slåning eller mobil græsningsfold). Hvis man ikke vil have permanent græsning, kunne en mobil græsningsfold med mellemrum tage området med hedelyng og omgivelserne som en forårsgræsning. Alternativt kunne man måske prøve en forårsafgræsning af fœrn (dœdt materiale).

Hvor det af hensyn til padden er fornuftigt, skal man fjerne de opvoksende pilebuske. Steppe-landskabet bœr bevares.

Afværgevandet (renset) ledes til moserne og til mosen nord for hegnet. Vandløb vedligeholdes mindre kraftigt end det Danmarks Naturfredningsforening så den 27. februar 2002. Skovene efterlades urœrt, så der kommer mere dœdt ved.

Ellebevoksningerne ville Danmarks Naturfredningsforening gerne have set nærmere på.

Danmarks Naturfredningsforening mener, der skal være tungtvejende grunde, hvis man gâr ind og fœlder her.

Danmarks Naturfredningsforening beder om, at drifts- og plejeplanen indeholder forslag til hvordan områdets geologi sikres og bevares synligt i landskabet i fremtiden. Er der mon udtjente bygninger, som burde fjernes?

Adgang

Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomite er imod flere støjende aktiviteter på flyvepladsens område. Arealet ligger direkte op til Søndersø og Præstesø naturområder. Støjende aktiviteter på flyvepladsen vil fuldstændig ødelægge naturoplevelsen her. Danmarks Naturfredningsforening lever med de flyvninger, der er nødvendige på flyvepladsen – og som jo vil aftage – men støtter absolut ikke støjende fritidsaktiviteter – dette også i betragtning af, at sådanne fritidsaktiviteter stort set vil foregå på tidspunkter, hvor der ellers ikke foregår støjende fritidsaktiviteter på flyvepladsen, nemlig aften og weekender. Området ved flyvepladsen er faktisk beliggende i det mest stille område mellem Værløse og Ballerup. Når der ikke flyves og opsynsbilen ikke passerer på ”ringvejen”, er der meget stille. Der er langt til støjende veje. Det mener Danmarks Naturfredningsforening bør med som et væsentligt element.

Danmarks Naturfredningsforening har det fint med, at der kan etableres ture ind i området. Danmarks Naturfredningsforening kunne derimod godt tænke sig, at man gennemgik området udenfor hegnene for at se på, om det var muligt at sikre passage hele vejen rundt fra Lejrvej langs gærdet og langs Bunds Å og Jonstrup Å til Mølleparken i Måløv. Danmarks Naturfredningsforening har været på den tur med seniorsergent J. Mathiesen for en del år siden og det kan godt lade sig gøre, hvis der bliver lagt nogle planker ud hist og pist. Mere skal der ikke til. Danmarks Naturfredningsforening ønsker ikke en anlagt sti, men kun en lovlig og mulig passage.

Endelig beder Danmarks Naturfredningsforening om, at drifts- og plejeplanen tager højde for overflødig lysforurening fra flyvepladsen. Området ligger i det åbne land og her er det vigtigt med områder, hvor nattens stjernehimmel kan betragtes uden forstyrrende lysforurening.

11.2 Værløse Museum

Værløse Museum har bidraget med udarbejdelse af materiale vedrørende de arkæologiske spor på Flyvestation Værløse, indsat som bilag 4.

Med undtagelse af et generelt ønske om, at der tages hensyn til de forhistoriske spor på Flyvestation Værløse, har Værløse Museum ingen forslag og ønsker til drifts- og plejeplanen.

11.3 Tøjhusmuseet

Tøjhusmuseet har anmodet om at få stillet Hangar 3 og 5 til rådighed.

11.4 Friluftsrådet

Generelt ønsker Friluftsrådet at udtrykke tilfredshed med, at der bliver lavet en drifts- og plejeplan for de militære arealer, da de ofte rummer noget af den bedst bevarede natur i Danmark. Samtidig har mange af disse arealer en størrelse, der giver dem landskabelige værdier, der er helt unikke.

Taget drifts- og plejeplanens varighed i betragtning, mener Friluftsrådet, at det er meget vigtigt at få indarbejdet i planerne, i hvilket omfang offentligheden skal have mulighed for at benytte arealerne under hensynstagen til de militære aktiviteter. Derved sikres en balance mellem de militære aktiviteter og offentlighedens benyttelse af områderne og kan være med til at skabe en lokal forankring.

Offentlighedens adgang generelt

Under henvisning til følgebrevet til det udsendte udkast til bekendtgørelser i medfør af lov om ophold på og færdsel gennem Forsvarets skydeområder og andre militære arealer ønsker Friluftsrådet at gøre opmærksom på, at Forsvarsministeriet ”...*fremhæver, at hensigten med loven og de dertil hørende bekendtgørelser ikke er at indskrænke offentlighedens adgang til forsvarets arealer eller i øvrigt at skærpe retstilstande, tværtimod.*”

Offentligheden har i dag ikke mulighed for at færdes frit i terrænet ved Flyvestation Værløse, da området er under hegn. Der er dog mulighed for at kontakte den ansvarlige for området og enten få en fast benyttelsesaftale eller få en aftale om en rundvisning. Der er yderligere mulighed for at besøge flyvestationen ved en besøgsdag.

Friluftsrådet ønsker at udtrykke glæde over antallet af aftaler, der allerede er lavet med forskellige brugergrupper, der ønsker at benytte området. Yderligere er det glædeligt, at flyvestationen i samarbejde med lokale kommuner tilbyder vandreture gennem området, så også det uorganiserede friluftsliv har mulighed for at se flyvestationen og terrænet. Friluftsrådet vil gerne opfordre til, at der fortsat vil være mulighed for at benytte området under de eksisterende betingelser, og at der fortsat vil være åbenhed overfor eventuelle nye interessegrupper.

Når den operative del af flyvestationen rykkes væk fra Værløse, vil der blive mere tidsrum til en udvidet rekreativ brug af terrænet, og både Dansk Svæveflyver Union og Kongelig Dansk Aeroklub er interesseret i at anvende flyvestationens areal. Der kunne også skabes mulighed for, at andre brugergrupper som f.eks. jægerne, skytteklubber eller lignende kan anvende eksisterende skydefaciliteter i terrænet. Friluftsrådet vil gerne opfordre til at den terrænanvarlige tager kontakt til f.eks. Danmarks Jægerforbund ved en udbygning af skydefaciliteterne, så ønsker og sikkerhedsmæssige krav bliver opfyldt.

Området uden for hegnet

Friluftsrådet er opmærksomme på, at området der skal sælges fra og derfor ligger uden for det kommende hegn, ikke bliver omfattet af drifts- og plejeplanen. Friluftsrådet ønsker dog at appellere til, at Forsvaret ved frasalget sikrer offentlighedens adgang til det frigivne naturområde, så der bl.a. bliver mulighed for at færdes langs Sønder sø til fods, til hest og på cykel. Samtidig ønsker Friluftsrådet, at der tages kontakt til Københavns Amt eller de lokale kommuner for, at der kan blive etableret et passende stisystem til offentlig brug på det frasolgte areal.

Ønsker til pleje

Der bliver allerede på nuværende tidspunkt gjort meget for at pleje terrænet på Flyvestation Værløse. Friluftsrådet vil gerne støtte, at der fortsat tilstræbes en så minimal brug af sprøjtegifte som muligt og i stedet anvendes dyrehold til græsning på arealet. Friluftsrådet mener, at det er specielt vigtigt, at det grønne område langs Værebros Å fortsat holdes under græsning, så frø fra Bjørnekloen ikke spredes igennem vandløbet.

Formidling

Friluftsrådet er meget positive overfor den åbenhed som den ansvarlige for området viser for offentlighedens adgang på trods af indhegningen. Friluftsrådet vil dog gerne opfordre til, at Flyvertaktisk Kommando annoncerer disse muligheder i den lokale presse, på www.naturnet.dk og/eller på egen hjemmeside, så interesserede nemt kan få oplysninger om de muligheder, der foreligger for færdsel og benyttelse af arealet. Her kan der også være mulighed for at annoncere offentlige arrangementer som vandreture, publikumsjagter og besøgsdage.

11.5 Ballerup Kommune

Ballerup Kommune takker for henvendelsen og oplyser, at kommunen på en lang strækning grænser op til Værløse Flyveplads og Værebros Å udgør hovedparten af skellet til flyvepladsen.

Værebros Å udgør en væsentlig regional spredningskorridor for flora og fauna med forbindelse til Mølleåen, Øresund og det grønne bånd til Vestskoven og Store Vejleådal, Køge Bugt.

Der er ligeledes knyttet store regionale og lokale rekreative interesser til ovennævnte spredningskorridorer.

Lokalt oplyser Ballerup Kommune, at arealerne langs åen er stærkt plaget af planten Kæmpe-Bjørneklo og bekæmpelse af disse er besværliggjort af hegningen omkring flyvepladsen. Hegnet er placeret 1-1,5 meter fra vandspejlet i åen og forhindrer en fornuftig biologisk og rekreativ udvikling af de vandløbsrelaterede arealer langs åen.

Ballerup Kommune har i en årrække afgræsset kommunens arealer langs Værebros Å for at sikre, at eksisterende engarealer ikke gror til med uønsket trævækst, samt med bekæmpelse af spredningen af bjørneklo fra flyvepladsen. Alle kommunens folde er udstyret med klaplåger for at sikre borgernes adgang til arealerne.

Kommunen ønsker på langt sigt, at områderne langs Værebros Å med tilknyttede sidevandløb og engarealerne udvikles som spredningskorridorer med tilpasset rekreativ anvendelse f.eks. etablering af et rekreativt regionalt og lokalt naturstinet.

Ballerup Kommune anbefaler, at der i drifts- og plejeplanen for Værløse flyveplads tages hensyn til de biologiske og rekreative interesser, der er knyttet til Værebros å. Konkret forslår Ballerup Kommune, at flyvepladsens hegn mod Værebros Å flyttes væk fra de arealer, som visuelt topografisk/biologisk er knyttet til vandløbet, samt at der udarbejdes en plan for udviklingen og driften af disse arealer.

Ballerup Kommune bidrager gerne med dette arbejde både teoretisk og praktisk.

AFVEJNING

12 Afvejning af benyttelse og beskyttelse

Som sidste led i planprocessen har forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen i fællesskab drøftet og foretaget en afvejning af de forskellige ønsker og forslag til den fremtidige benyttelse og beskyttelse, som er beskrevet i de tre foregående kapitler. Afvejningen blev foretaget på et afvejningsmøde på Flyvestation Værløse den 26. juni 2002. Mødet blev afholdt mellem Flyvestation Værløse, Flyvertaktisk Kommando, Forsvarets Bygningstjeneste og Skov- og Naturstyrelsen.

En række forslag skulle belyses nærmere, inden en endelig afgørelse kunne træffes. Det vedrørte særligt forholdene omkring de flysikkerhedsmæssige konsekvenser ved nedskæring af pil i moseområder samt den nøjagtige grænse for frasalgsområderne og flytning af yderhegnet. Ligeledes var der på afvejningsmødet endnu ikke udarbejdet bidrag til fremtidig drift og pleje af skovområderne.

De nævnte forslag er efterfølgende blevet afklaret og er indarbejdet i de enkelte afsnit.

På baggrund af de indkomne høringssvar blev der afholdt endnu et afvejningsmøde på Flyvestation Værløse den 5. december 2003 med deltagelse af Flyvestation Værløse, Flyvertaktisk Kommando, Forsvarets Bygningstjeneste og Skov- og Naturstyrelsen. Bidragydernes synspunkter blev afvejet og er indarbejdet i dette afsnit såvel som i planafsnittet (kap. 13).

12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret

Ny hegnsføring

Flyvestationen ønsker at flytte yderhegnet i Bringe Mose op til Perimetervejen, så bevogtning og vedligeholdelse lettes i den vestlige ende. Af sikkerhedsmæssige årsager samt hensynet til de tekniske installationer, ønsker man dog ikke offentlighedens frie adgang i selve Bringe Mose. Skov- og Naturstyrelsen gjorde opmærksom på, at der, såfremt man flytter yderhegnet, bør gives adgang til offentligheden langs den gamle hegnsføring, ligesom der skal udarbejdes et ordensreglement for offentlighedens færdsel, jvf. bekendtgørelse om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder nr. 64 af 30. januar 2002 med opfølgende Forsvarskommandobestemmelse nr. 610-4 (rettelse under udarbejdelse). Efterfølgende er spørgsmålet blevet drøftet igen mellem Forsvarskommandoen, Flyvestation Værløse og Skov- og Naturstyrelsen, og man er blevet enige om, at offentligheden gives adgang langs et markeret stiforløb igennem Bringe Mose.

Adgang for offentligheden i specifikke områder vil ske etapevis og i forbindelse med udskiftningen af flyvestationens yderhegn (perimeterhegn).

Øvelsesmæssige hensyn

Flyvestationens behov for terrænet i øvelsesmæssige sammenhænge vurderes at være i god overensstemmelse med områdets naturmæssige bæreevne og kan derfor umiddelbart imødekommes af Skov- og Naturstyrelsen.

Ændret drift af græsarealer

Der var enighed om at efterleve flyvestationens ønsker til en ny forpagtningsaftale baseret på økologisk drift af græsarealerne omkring flyvefeltet.

Der er efterfølgende fundet en økologisk forpagter, der udover driften af græsarealerne omkring flyvefeltet, vil stå for plejen af de øvrige græsarealer efter drifts- og plejeplanens retningslinier.

Skovrejsning

Der var ikke fuld overensstemmelse mellem flyvestationens og Skov- og Naturstyrelsens ønsker for afd. 4a. Der blev aftalt en kombination mellem de to forslag (skovrejsning alternativt omlægning til overdrev), således at arealet udlægges til overdrev, men at der plantes et levende hegn for at skabe forbindelseslinier mellem skoven mod nord og skoven i syd og sydvest.

Pleje og drift af skov og krat

På baggrund af udkast udarbejdet af Forsvarets Bygningstjeneste, Hedeselskabet og Flyvestation Værløse er følgende punkter efterfølgende blevet afvejet:

Skov- og Naturstyrelsen havde udpeget en række skovarealer, der skulle tinglyses som fredsskovspligtige. Forsvarets Bygningstjeneste var ikke helt enige i, at græsningsarealet (omkring den gamle Linde Alle) ved rensningsanlægget var en reel skovbevoksning, ligesom det smalle bælte syd for Perimetervejen øst og vest for den sydlige vagt samt den vestlige del af afd. 4e ikke kunne betegnes som fredsskovspligtigt efter Skovloven.

Efter det første afvejningsmøde var Københavns Statsskovdistrikt (som skovlovsmyndighed) på skovtilsyn på flyvestationen med henblik på en verificering og evt. justering af fredsskovspligtens notering. I forbindelse med nøjagtig indmåling af fredsskovpligtig grænse (med landmåler), blev den oprindelige udpegning justeret af Københavns Statsskovdistrikt. Den *endelige* fredsskovsnotering i drifts- og plejeplanens område, fremgår af kap. 13.3 og kortbilag 2.

Forsvarets Bygningstjeneste havde fremsat forslag til at drive de fredsskovspligtige arealer naturnært, hvormed der i denne forbindelse forstås drift baseret på naturlig foryngelse og plukhugst. Et lille areal i umiddelbar tilknytning til en eksisterende røddeg-bevoksning foreslås tilplantet. Skov- og Naturstyrelsen er enige i såvel driftsmetode som tilplantning. Undtaget er dog et forslag om hugst af røddeg-bevoksningen (Afd. 4f) i foråret 2003. Et hugstindgreb vil, efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse, ikke gavne bevoksningen nævneværdigt (hverken skovbrugsfagligt eller naturmæssigt), og da en sådan driftshandling endvidere vurderes ikke at kunne give et økonomisk afkast, foreslås bevoksningen derfor udlagt til naturnær drift fra planperiodens begyndelse.

12.2 Vurdering af ønsker og forslag fra Skov- og Naturstyrelsen

Omlægning af slettearealer

Der blev opnået enighed om at udtage en række arealer fra grøntpilleproduktion og omlægge dem til overdrev med en mere ekstensiv høslet-løsning. Forslaget er i harmoni med de fysisk-kerhedsmæssige interesser, ligesom det falder i tråd med, at man, på grund af den opsagte forpagtningsaftale, netop nu har mulighed for at justere, hvilke arealer en fremtidig aftale skal omfatte.

Foruden de arealer Skov- og Naturstyrelsen havde anbefalet, foreslog Flyvestation Værløse, at man endvidere medtager slettearealet umiddelbart øst og nordøst for flyvefeltet. Herved vil der blive sammenhæng imellem lyngarealet, de to mosearealer og de øvrige udtagne arealer mod syd. Skov- og Naturstyrelsen bifaldt forslaget.

Pleje af overdrev

Der var enighed om at gennemføre en systematisk, mekanisk pleje af de eksisterende overdrevsarealer. Efter en særlig drøftelse blev der endvidere opnået enighed om, at lade det sydlige overdrev i afdeling 4 indgå i det i forvejen hegnede kreaturgræsningsareal. Dette vil sikre området en god pleje og hindre tilgroning i et område, der er svært at pleje mekanisk.

Arealet, der i det oprindelige planforslag var udlagt til naturlig succession (afd. 4b, nordlig dellitra) inddrages i plejen, dog kun således at yderligere tilgroning forhindres ved nedskæring (maskinel slåning er ikke mulig på grund af arealets topografi).

Der er indgået en aftale med den nye økologiske forpagter om, at plejen af såvel overdrev som udtagne slettearealer indgår som en del af forpagtningsaftalen. Forpagteren forpligter sig i kontrakten til at følge drifts- og plejeplanens retningslinier som beskrevet i kap. 13.

Forpagteren havde udtrykt ønske om at kunne tage et sent efterslet (oktober), ligesom man af hensyn til planlægningen ønskede at kunne slå arealerne lidt tidligere, og derved få en længere slåningsperiode. Skov- og Naturstyrelsen vurderede at 1-2 efterslet kun er en fordel botanisk set (evt. ultimo august og oktober) hvis det afslåede materiale fjernes, ligesom slåningen kan fremskyndes til tidligst 5. juli.

Såfremt forpagteren kan opnå MVJ-tilskud (MiljøVenlige Jordbrugsforanstaltninger) skal arealerne slås *hvert år*. efter drifts- og plejeplanens retningslinier, beskrevet i kap. 13.

Pleje af hedeareal

Der var enighed om at pleje det botanisk vigtige lyngareal ved slåning.

Pleje af Bringe Mose

Skov- og Naturstyrelsens målsætning om at bibeholde Bringe Mose som en velfungerende mosaik af naturtyper og således kun i meget begrænset omfang iværksætte plejeforanstaltning-

ger i området, er foreneligt med hensynet til de tekniske installationer, flysikkerheden (risikoen for birdstrike) og den militære anvendelse af området.

Forsvaret kan endvidere imødekomme Skov- og Naturstyrelsens ønske om en bedre pleje af det nordlige engareal i form af slåning. På opfordring af ekstern bidragsydere høringsvar blev muligheden for græsning af arealet drøftet på det opfølgende afvejningsmøde. Forslaget blev dog forkastet på baggrund af et konkret græsningstilbud, der blev vurderet som for omkostningskrævende. Arealet er dog en del af de arealer den nye forpagter skal pleje, og vil derfor sandsynligvis blive slået hvert år (og minimum hvert 5. år).

Pleje af øvrige vådområder

Den fremtidige pleje af de to moseområder øst for flyfeltet blev drøftet. Flyvestationen ønsker at rydde pilekrattene for at forhindre at de fungerer som skjul for rådyr, der udgør et stort flysikkerhedsmæssigt problem. Det var dog Skov- og Naturstyrelsens indtryk, at en rydning af pilekrattet ville være uheldig. Dels virker krattene netop tiltrækkende for opskræmt råvildt hvorved man forhindrer, at de tilbagelægger store flugtafstande. Dels risikerer man med en rydning, at den nu åbne vandflade resulterer i, at området bliver mere attraktivt for trækkende vandfugle.

Efterfølgende er problemstillingen blevet drøftet imellem flysikkerhedstjenesten og vildtkonsulenten fra Københavns Statsskovdistrikt, og man blev enige om at bevare pilekrattet i første omgang. Viser det sig mod forventning at der bliver for store problemer med råvildtbestanden i området, må man forsøge sig med en rydning.

Skov- og Naturstyrelsen havde forslået at rydde pilekrattet i afd. 2c for at forhindre en fast bestand af råvildt nord for flyfeltet. Flyvestationen fremførte, at der ved en rydning kan være risiko for at skabe periodisk åben vandflade, men at problemerne med råvildtet var større end problemerne ved vandfugle. Man blev derfor enige om at fjerne pilekrattet.

Forsvaret kan imødekomme Skov- og Naturstyrelsens ønske om at pleje det lille vandhul nord for Jægerhytten samt det lille vandhul i afd. 4m.

Bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo

Der var udbredt enighed om, at en målrettet indsats mod Kæmpe-Bjørneklo er vigtig. Flyvestationen er i færd med at eksperimentere med forskellige bekæmpelsesmetoder, der skal supplere de eksisterende græsningsprojekter.

Offentlighedens adgang

Flyvestationen kunne imødekomme Skov- og Naturstyrelsens forslag om at arrangere guidede ture med Værløse Kommune i lighed med dem, der afholdes med Ballerup Kommune.

Flyvestationen kunne endvidere imødekomme styrelsens forslag om, at drifts- og plejeplanen, i lighed med mange af forsvarets øvrige drifts- og plejeplaner, gøres tilgængelig på Internettet.

På det opfølgende afvejningsmøde, måtte flyvestationen desværre meddele, at man af ressourcemæssige årsager ikke fremover kan garantere guidede ture, ligesom hjemmesiden forventes

nedlagt. Drifts- og plejeplanen vil dog blive tilgængelig på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside.

12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra bidragyderne

Danmarks Naturfredningsforenings forslag og ønsker

Danmarks Naturfredningsforenings ønsker om bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo, pleje af he-dearealet, pleje af vandhuller af hensyn til padden samt bevarelse af det åbne landskab, dets geologi og synligheden af denne, er i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens og flyvestationens egne plejeforslag.

Danmarks Naturfredningsforenings forslag om at lede afværgenvandet ud til moserne sker i et vist omfang allerede.

Flyvestationens overfladevand og spildevand opdeles overordnet i dræn- og overfladevand, afværgedumpninger og øvrigt spildevand.

Drænvandet samt en række afværgedumpninger udleder afværgvand til overfladevandsystemet med udløb i Tibberup Å og til Bringe Mose, der virker som et rodzoneanlæg inden afløb til Jonstrup Å. Spildevand fra sanitære formål afledes til rensningsanlæg.

Hele problemstillingen omkring afværgenvandet er reguleret igennem miljøbeskyttelsesloven efter anvisning fra Københavns Amt, som afholder tilsyn med udledningerne flere gange årligt. I forbindelse med miljøgodkendelsen har amtet desuden indgående undersøgt områdets hydrologiske forhold, og det hele er således nøje reguleret, gennemgået og godkendt af Københavns Amt. Forslaget ligger følgelig deraf uden for drifts- og plejeplanen, og der kan henvises til Københavns Amt. I øvrigt skal det nævnes, at der i forbindelse med afvikling af flyvningerne, samtidig vil ske en væsentlig reduktion af udledningerne.

Danmarks Naturfredningsforenings forslag om at udlægge skovene til urørt skov kan ikke imødekommes af forsvaret, idet man ikke ønsker en sådan binding på arealerne (udlæggelse af skovarealer til urørt skov kræver ifølge Skovloven en tinglysning). Forsvaret ønsker i stedet med årene at omlægge skovdriften til naturnær drift – dvs. uden rydninger og efterfølgende nyttilplantninger. I stedet udnyttes spontan, naturlig foryngelse og arealerne drives med pluk-hugst, hvor kun enkelte værdifulde træer tages ud for at give plads til den nye generation af træer. Der blev på mødet opnået enighed om at en række af træerne (20 træer pr. ha) efterlades på arealet til naturlig forfald – dog således at kronerne kan bortsprænges, såfremt der er en risiko for, at de er til fare for forbipasserende. Hugstaffald efterlades på arealet.

Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomite ønsker ikke flere støjende aktiviteter på flyvestationen. Hertil skal bemærkes, at støjproblemer ligger uden for rammerne af drifts- og plejeplanen samt at det reguleres af miljøgodkendelsen. I forbindelse med den fremtidige udflytning af den operative del, skal der dog udarbejdes en ny miljøgodkendelse og spørgsmålet vil blive taget op igen.

Der var dog enighed om, at der skal søges sparet på unødvendig brug af lys.

Danmarks Naturfredningsforenings forslag om en natursti langs terrænets ydergrænse ved Bringe Mose kunne imødekommes, idet yderhegnet, som tidligere beskrevet, på en del af

strækningen flyttes. Adgang til stien fra den sydlige del kan opnås via Ballerup Kommunes jorder, så der skabes sammenhæng med kommunens regionale stinet (indtegnet på kortbilag). I den nordlige ende er der umiddelbart problemer i forhold til at skaffe lovlig adgang til stien, da naboejendommen er privatejet. Spørgsmålet er efterfølgende blevet drøftet med Værløse Kommune, der vil søge at etablere en løsning, så stien kan føres ud af flyvestationens areal, og forbindes med kommunes øvrige stinet.

Ballerup Kommunes forslag og ønsker

Som led i en regional genskabelse af de naturlige spredningskorridorer langs åløbene samt for at lette bekæmpelsen af Kæmpe-Bjørneklo på kommunens arealer, ønsker Ballerup Kommune, at flyvestationens yderhegn rykkes væk fra Værebros Å på en strækning ved Måløv Rensningsanlæg. Flyvestationen kan imødekomme dette ønske og rykker yderhegnet til sydsiden af stien under forudsætning af, at Ballerup Kommune fremover forestår bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo på det areal, der nu vil ligge udenfor flyvestationens yderhegn.

Flytning af hegnet vil endvidere give offentligheden adgang til arealet, da foldene forsynes med klaplåger.

Værløse Museum

Værløse Museums ønske om, at der tages hensyn til de forhistoriske spor på flyvestationen imødekommes, og fundene indføres på drifts- og plejekortet, bilag 2.

Tøjhusmuseet

Museets ønske om at få stillet hangar 2 og 5 til rådighed imødekommes.

Friluftsrådets forslag og ønsker

Friluftsrådets ønske om, at der fortsat skal være mulighed for årlige, guidede ture i terrænet, kunne i første omgang imødekommes af forsvaret. På det opfølgende afvejningsmøde, måtte flyvestationen desværre meddele at man af ressourcemæssige årsager ikke fremover kan garantere guidede ture, ligesom hjemmesiden forventes nedlagt. Drifts- og plejeplanen vil dog blive tilgængelig på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside.

Med hensyn til annoncering af eventuelt afholdte guidede ture henviste flyvestationen til, at turene er kommunes arrangement, og at annonceringen derfor sker i kommunens regi.

Friluftsrådets forslag om en udvidet rekreativ brug af terrænet for Dansk Svæveflyver Union og Kongelig Dansk Aeroklub samt skydefaciliteterne som følge af den kommende udflytning af de militære aktiviteter, kunne flyvestationen ikke umiddelbart tage stilling til, idet det vil afhænge af en ny miljøgodkendelse for flyvestationen, når udflytningen er tilendebragt.

Spørgsmålet vil dog i den forbindelse blive taget op igen. På det opfølgende afvejningsmøde kunne flyvestationen tilføje, at Nordlejren sandsynligvis vil blive solgt til boligformål, og at der derfor vil blive udlagt en støjkonsekvenszone på 55 Db, der sætter en begrænsning på de fremtidige aktiviteter. Såfremt Dansk Svæveflyver Union anvender spil til opsætning af svævefly (lydløs), vurderes dog at de sandsynligvis fortsat kan ligge indenfor støjkonsekvenszonen og derved fortsat anvende flyvestationens faciliteter.

Friluftsrådet foreslår, at forsvaret sikrer offentlighedens adgang til de arealer, der sælges fra. Det kan i den forbindelse oplyses, at offentlighedens adgang til det eksisterende stisystem langs Søndersø og Præstemosen i forvejen er tinglyst.

Friluftsrådets ønske om, at minimere brugen af sprøjtegifte imødekommes allerede, idet forsvaret kun må anvende pesticider til bekæmpelse af ukrudt, hvor det er sikkerhedsmæssigt påkrævet. Pesticider anvendes således kun i enkelte tilfælde omkring flyfeltet samt efter dispensation, hvor anden bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo ikke er mulig. Forsvaret kan endvidere imødekomme Friluftsrådets ønske om, at græsningsprojektet langs Værebros Å fortsættes planperioden ud.

PLAN

Denne del af drifts- og plejeplanen indeholder en anvisning af, hvorledes den ovenfor gennemgåede afvejning kan realiseres i praksis, herunder hvordan den skal udmøntes i retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.

Sidst i dette afsnit, kap. 13.8 er der opstillet en handlingsplan – endvidere indsat som bilag 6. Handlingsplanen skal - foruden at give et overblik over de plejemæssige tiltag - sprede plejeaktiviteterne, og derved ressourceanvendelsen over hele planperioden.

Planforskrifterne er endvidere illustreret på drifts- og plejekortet, indsat som bilag 2.

13 Retningslinier og målsætning for den fremtidige drift og pleje af Flyvestation Værløse

Retningslinierne for den fremtidige drift og pleje af Flyvestation Værløse skal tilgodese følgende forhold:

- ♦ At terrænet er udlagt som militært område, og derfor fortsat skal kunne opfylde forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter
- ♦ At den militære benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige og biologiske værdier, som i drifts- og plejeplanen søges fastholdt og udbygget
- ♦ At den rekreative benyttelse sker i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrrer forsvarets brug, samt er foreneligt med hensynet til de naturmæssige værdier

Drifts- og plejeplanens fremtidige målsætninger er, at forbedre flyvestationens biologiske mangfoldighed og fastholde terrænet som et varieret og værdifuldt åbent landskab med spredte krat og vådområder. De enkelte naturområder søges koblet sammen, så der skabes spredningskorridorer for flora og fauna. Igennem en mere målrettet pleje skabes en større artsrigdom i de enkelte naturtyper.

Det er vigtigt at have for øje, at nedenstående plejemetoder ikke nødvendigvis er den biologisk mest optimale plejeløsning, men et udtryk for en plejeløsning, der er afvejet ud fra det optimale og hvad der under de givne vilkår er praktisk udførligt.

Særligt med hensyn til plejen af græsarealerne kan det efter en årrække være hensigtsmæssigt at vurdere - og eventuelt justere - plejeniveauet i takt med, at arealerne ændrer karakter.

13.1 Retningslinier for pleje af græsarealer

Slettearealer

Flyvestationen har pr. 2002 opsagt den nuværende forpagtningsaftale på driften af græsarealerne omkring flyvefeltet. I forbindelse med indgåelse af en ny forpagtningsaftale (pr. 2003) vil der blive stillet krav om, at den fremtidige grøntpilleproduktion baseres på økologisk drift – og altså uden brug af sprøjtemidler og kunstgødning.

Forud for indgåelse af en ny forpagtningsaftale, vil *en række arealer imidlertid blive taget ud af den landbrugsmæssige drift (i alt ca. 60 ha)* – arealerne fremgår af drifts- og plejekortet,

bilag 2. Arealerne omlægges til en plejeform, der med tiden vil øge artsdiversiteten, forbedre den biologiske værdi og give arealerne overdrevslignende karakter. Arealerne indgår i forpagtningsaftalen, således at forpagteren forpligtes til at pleje de udtagne arealer efter følgende retningslinier:

- ♦ Arealerne slås med så lav klippehøjde som muligt.
- ♦ Det afklippede materiale fjernes fra arealet – evt. efter tørring på arealet. Hermed fjernes næringsstofferne og sandsynligheden for spiring og etablering af små langsomtvoksende overdrevsarter øges pga. bedre lystilgang. *Mindre* mængder af materialet kan, *sammen med grenaffald*, med fordel udlægges som små kompostdynger hist og her, så de kan fungere som skjul for krybdyr og små pattedyr.
- ♦ Arealerne slås ikke tidligere end 5. juli for at sikre udviklingen af insektpopper og plante-frøenes modning.
- ♦ Arealerne slås *mindst* hvert 5. år. *Såfremt forpagteren kan opnå MVJ-tilskud (MiljøVenlig Jordbrugsforanstaltninger) skal arealerne slås hvert år.*
- ♦ Særligt i den sidste del af planperioden slås arealet i mosaikker, så vegetationen efterlades i flere højder.
- ♦ Der kan med fordel tages 1-2 efterslet – dog kun såfremt det afklippede materiale fjernes fra arealet.
- ♦ Traktoren påmonteres en vildtalarm. Arealerne slås fra centrum mod kanten, så vildtet ikke fanges på midten.
- ♦ Arealerne må ikke jordbearbejdes, gødskes eller sprøjtes.

Overdrev

I forbindelse med drifts- og plejeplanens terrængennemgang er en række arealer ud fra et botanisk kriterium udpeget som overdrev. Arealerne har ikke tidligere været drevet som overdrev, men vil i medfør af planen fremover blive plejet målrettet for at tilgodese arter, der er tilknyttet overdrev. Foruden at styrke forholdene for en mere lysåben græs- og urtevegetation, er en målsætning for arealerne således at skabe en mere artsrig plantesammensætning samt forbedre vilkårene for en række sjældne planter og insekter, der er karakteristiske for overdrev.

Slåning af overdrev

Efter et eventuelt førstegangsindgreb med nedskæring af træ- og buskopvækst, plejes følgende arealer med slåning (af forpagteren efter samme retningslinier som beskrevet i forgående afsnit):

- *Overdrev omkring flyfeltet, afd. 2 a:* Arealet er under begyndende tilgroning, og forud for en egentlig pleje, vil nedskæring af træ- og buskopvækst være nødvendig. *Enkelte* vedplanter, som normalt er tilknyttet overdrev, som tjørn, rosenarter, skovæble, ene, slåen, fuglekirsebær, alm. røn og eg efterlades spredt over området, så arealet får karakter af et åbent overdrevslandskab med spredt trævegetation. Nedskæring i 2005. Materialet flises og køres bort. Førstegangsindgrebet følges op af slåning i mosaik.

- *Overdrev nord for Jægerhytten, afd. 3b:* Arealet slås i mosaik i rotation med det tilgrænsende sletteareal. Hvert delareal slås minimum hvert 5. år. Den vestlige, meget kuperede del slås ikke, men træ- og buskopvækst skæres ned 2 gange i planperioden – 2007 og 2014. Materialet

flises og køres bort. Mindre mængder af grenaffaldet kan dog efterlades i små bunker som skjul for smådyr.

- *Overdrev afd. 6c og 7b:* Arealet er, særligt afd. 7b, under begyndende tilgroning og busk- og træopvækst skæres ned i 2005 som førstegangsindgreb. Materialet flises og køres bort. Arealet plejes efterfølgende ved slåning.

- *Overdrev, nordlig del af afd. 4b:* Arealet er under begyndende tilgroning og busk- og træopvækst skæres ned 1-2 gange i planperioden. Arealet er meget kuperet og slåning er derfor ikke mulig.

Græsning af overdrev

- *Overdrev, sydlig del af afd. 4b:* Arealet har ikke tidligere været plejet og er stærkt truet af tilgroning. Ved at inddrage arealet til det eksisterende græsningsareal, tilgodeses en mere lysåben græs- og urtevegetation med en mere artsrig plantesammensætning, der er karakteristisk for overdrev. Udstrækning af ny hegnsføring ses af drifts- og plejekortet, bilag 2.

Forud for græsningen reduceres udbredelsen af træ- og buskopvæksten som et førstegangsindgreb - dog således, at arealet bibeholder indtryk af et åbent overdrevslandskab med spredt trævegetation (primært tjørn og eg).

Nedskæring foretages primo 2005, så arealet er klar til hegnssætning i løbet af 2005 (i forbindelse med den planlagte udskiftning af yderhegnet. Koordineres i øvrigt med Ballerup kommune, jvf. senere afsnit om bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo). Arealet kan, afhængig af hegnssætning, være klar til en sen udbinding i 2006 (sensommeren), alternativt foråret 2007.

Da formålet med græsningen er at pleje overdrevsvegetationen, vil græsningstrykket (antal græssende dyr pr. arealenhed) naturligt afhænge af græsningens påvirkning af vegetationen. At fastsætte et græsningstryk på forhånd kan derfor være vanskeligt, men et omtrentligt skøn vil være 0,5-0,8 dyr/ha. Det er meget vigtigt, at græsningstrykket ikke bliver så højt, at dyrene skal tilskudsfodres. Tilskudsfodring er at betragte som gødskning, idet der tilføres næringsstoffer med foderet. Tilskudsfodringen vil desuden ofte medføre, at man ikke behøver flytte dyrene, når vegetationen er bidt ned. Dette medfører ofte overgræsning og optrampning. I stedet for tilskudsfodring kan det eksisterende græsningsareal, afd. 4c, bruges som aflastningsareal, og dyrene flyttes derover, når vegetationen er bidt ned.

Bruges alligevel helårsgræsning skal græsningstrykket være 1/2-1/3 af det normale græsningstryk, for at der er foder nok om vinteren.

Hedepleje

Det lille hedeareal i den nordøstlige del af flyvestationen er degenereret med en høj andel af gammel lyng delvist fortrængt af græsser. For at tilgodeses en hedevegetation med dominans af hedelyng plejes hedearealet med slåning 2 gange i planperioden.

Følgende retningslinier følges ved slåning:

- ♦ Hedearealet slås i 2004 og 2011.
- ♦ Det afklippede materiale fjernes fra arealet for at sikre lys til nyspiring af lyngen. Det afklippede materiale kan dog aflægges umiddelbart udenfor hedeområdet, i håb om at lyngen derved vil sprede sig.

- ♦ Af hensyn til lyngens regenerationsevne er det vigtigt at undgå udtørring i forbindelse med slåningen, hvorfor arealet slås i en våd periode. Arealet slås i perioden oktober-marts.

13.2 Retningslinier for pleje af vådområder

Bringe Mose

Eng, afd. 6a: Det nordlige engareal er i dag artsfattigt og domineret af høje, flerårige græsser. For at forbedre konkurrenceforholdene for den mere artsrige engvegetation, slås arealet *mindst* 3 gange i planperioden med en grønthøster. Arealet slås ikke tidligere end 5. juli og det afklippede materiale bjærges.

Den sydlige del af afd. 6a bliver på plantidspunktet afgræsset – afgræsningen fortsætter hele planperioden ud.

Mose og sø, afd. 6b og 6e: For at tilgodese de fuglearter, der er tilknyttet og afhængige af rørsumpen, bevares rørskov og de eksisterende pilekrat. For at forhindre en generel tilgroning af området, kan det blive nødvendigt at fjerne *nyetableret* busk og træopvækst ca. 2 gange i planperioden.

Slåning af allerede etablerede spor fortsættes.

Øvrige vådområder

Mose, afd. 2c: En fast bestand af råvildt er ved at etablere sig i området, særligt omkring pilekrattet. Af hensyn til flysikkerheden er dette ikke ønskværdigt, og opvæksten skæres derfor ned. Efter nedskæringen forventes vandstanden at stige, og da arealet har svagt skrånende bredder, vil der sandsynligvis naturligt blive skabt en god lokalitet for padden. Driftstiltaget vil kræve kontinuerlig nedskæring i en årrække, og det vurderes, at det særligt i den første periode kan være nødvendigt at komme over arealet hvert år. Materialet flises og fjernes fra arealet.

Vandhul, afd. 3g, nord for jagthytten: Det lille vandhul er med sine svagt skrånende bredder og lave vanddybde ideel for padden og andre vanddyr. Tilgang af sollys, især fra sydsiden, er dog afgørende for paddens ynglesucces, hvorfor pilekrattet mod syd fjernes. Krattet trækkes op i vinterhalvåret ved hjælp af et traktormonteret spil. Unødig kørsel i det fugtige areal bør så vidt muligt undgås, hvorfor traktoren bør holde på de tørre områder under indspilning. Såfremt det vurderes, at flyvestationens eget spil ikke kan klare opgaven, kan der evt. tages kontakt til øvrige etablissementer for lån af egnet materiel. Det kan blive nødvendigt at gentage behandlingen senere i planperioden.

Materialet fjernes fra området og toppen flises eller brændes.

Vandhul, afd. 4m: Det lille vandhul vil indgå i det nye græsningsareal (jvf. tidligere afsnit om græsning af overdrev). For at skabe en lav, delvist plantedækket, varm bredzone, der har stor betydning for padden, insekter og vadefugle, er det dog nødvendigt at fjerne pilekrattet mod syd. Krattet skæres ned med motorsav én gang. Kreaturerne vil efterfølgende forhindre piben i at skyde igen, og det burde således ikke være nødvendigt at gentage indgrebet. Materialet fjernes fra området og flises eller brændes.

13.3 Retningslinier for pleje og drift af skov og krat

Skovarealerne på Flyvestation Værløse er omfattet af fredskovspligt (jvf. dog justeringer nedenfor), og skal som sådan anvendes til god og flersidig skovdrift.

Målsætningen for skovområderne på flyvestationen er at skabe vilkår, der gør dem attraktive som opholdssted for større dyr - særligt rådyr – og dermed forhindre, at de trækker ind på flyfeltet. På sigt drives bevoksningerne naturnært med plukhugstdrift og understøttelse af naturlig opvækst. For at tilgodese insekter og hulrugende fugle efterlades på alle arealer et antal store gamle træer til naturlig forfald (ca. 20 træer pr. ha), ligesom hugstaffaldet efterlades på arealet. Afhængig af bevoksningens udgangspunkt, kan det være fornuftigt at gennemføre et antal gennemhugninger forud for omstillingen:

Afd. 3e, Birk 1975: Bevoksningen tyndes i foråret 2004. Bevoksningen drives efterfølgende naturnært baseret på plukhugstdrift og spontan, naturlig opvækst.

Afd. 4f, Rødeg 1965: Bevoksningen tyndes i foråret 2004 og yderligere to gange i planperioden. Fra 2020 drives bevoksningen naturnært baseret på plukhugstdrift og spontan, naturlig opvækst.

Afd. 4h, Bøg 1970: Bevoksningen tyndes i foråret 2004 og yderligere to gang i planperioden. Fra 2020 drives bevoksningen naturnært baseret på plukhugstdrift og spontan, naturlig opvækst.

Afd. 4k, område ml. 4h og 4f: Arealet tilplantes med Stilkeg i 2004, så der dannes sammenhæng mellem de to eksisterende bevoksninger.

Følgende skovarealer friholdes for hugst:

Afd. 3f, Rødel 1950: Bevoksningen skoves ikke i planperioden.

Afd. 4e, Andet løv 1970: Arealerne er *ikke* fredskovpligtige (jvf. nedenfor) og udlægges til urørt skov (kræver ikke tinglysning, da arealerne ikke er fredskovspligtige).

Etablering af nyt levende hegn

Imellem arealet der udlægges til naturlig succession og den eksisterende egeskov i afd. 4f, etableres et levende hegn. Foruden at fungere som effektive spredningskorridorer for fugle, småvildt og insekter, øger levende hegn populationsstørrelsen og tætheden af dyr og planter. Det levende hegn etableres efter skema indsat som bilag 7 – rødel indblandes som ammetræ (ammetræer er hjælpetræer, der skal beskytte de andre træarter mod frost og ukrudt). Der anvendes udelukkende hjemmehørende plantearter, der har en større betydning for en lang række fugle og insekter, end nyindførte arter. Flere organismer har tilpasset sig eller lært at udnytte disse træer og buske til føde, skjul og redebyggeri, netop fordi de gennem århundreder har fungeret sammen.

Opdatering af fredskovsarealer

Følgende arealer tinglyses fredskovspligtige efter Skovloven af Københavns Statsskovdistrikt:

Afd. 3e: Hele arealet nord for Perimetervejen.

Afd. 3f: Incl. Sø

Afd. 4f: Hele litraen

Afd. 4h: Hele litraen

Således tinglyses der ikke fredskovspligt på nedenstående arealer med følgende begrundelse (uddrag af skovprotokol):

Afd. 3g: Ikke fredskovspligtig. Randbevoksning og krat af lavskovspilearter omkring vandhul.

Afd. 4c: Ikke fredskovspligtig. Lindeallé med lokal kratbevoksning og større bygningsmasser.

Afd. 4e Østlige dellitra: Ikke fredskovspligtig. Hovedparten af bevoksningen er ikke højskovsarter, der vil kunne danne sluttet skov af højstammede træer indenfor et overskueligt tidsrum.

Afd. 4e Vestlige dellitra: Ikke fredskovspligtig. En overvejende sluttet bevoksning af højskovsarter, men arealet er fuldstændigt domineret af militære anlæg (bygningsmasser, køreveje med autoværn samt voldanlæg med og uden betonkonstruktioner), og er derfor ikke egnet til god og flersidig skovdrift.

Afd. 4g: Ikke fredskovspligtig. Bevoksningen består længst mod øst af krat-arter med spredte, solitære højskovsarter. Den øvrige bevoksning er sluttede højskovsarter, især birk, men bevoksningen er fragmenteret af to asfalterede kørevej. Maksimumsbredde mellem befæstede arealer mindre end 20 meter. Ikke egnet til god og flersidig skovdrift.

Afd. 4k: Solitærtræer i haveanlæg omkring bygninger. Der er ingen yderligere bevoksning på orthofoto fra 1995. Arealet er ved en fejl noteret fredskovspligtig i forbindelse med fredskovsnoteringen. Fredskovspligten afnoteres.

Afd. 6bhf: Ikke fredskovspligtig. Flere randbevoksninger og krat af lavskovsarter omkring vandhuller. Mindre holme af birk eller rødél af utilstrækkelig størrelse til god og flersidig skovdrift.

Afd. 6g: Ikke fredskovspligtig. Mislykket rødgrankultur. Bevoksningskoefficient maks. 0,30.

Fredskovsarealerne, der er blevet indmålt af landmåler og tinglyst, fremgår af drifts- og plejekortet, kortbilag 2. Der skal dog gøres opmærksom på, at der findes fredskovspligtige arealer i den nordlige del af flyvestationen og omkring Søndre Vagt, som *ikke* fremgår af kortet og ovenstående, da arealerne ligger i det forventede frasalgsområde. Jvf. i øvrigt kap. 3.1.

13.4 Retningslinier for bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo

Overalt på flyvestationen bør forekomster af Kæmpe-Bjørneklo bekæmpes intensivt og koordineret. De eksisterende græsningsprojekter fortsættes planperioden ud – eller så længe det i øvrigt er nødvendigt.

Græsningsprojektet ved Måløv Rensningsanlæg udvides, så det eksisterende yderhegn flyttes længere ind på flyvestationen. Herved bliver det muligt for Ballerup Kommune at lade åbrinkerne – såvel som et lille stykke af flyvestationen – afgræsse, og dermed begrænse spredningen af Kæmpe-Bjørneklo fra åløbet. Ballerup Kommune forestår nedtagningen af det eksisterende yderhegn, mens flyvestationen etablerer det nye hegn i forbindelse med den planlagte

udskiftning af yderhegnet langs flyvestationens område. Udskiftningen forventes iværksat i 2005. Der udarbejdes en græsningskontrakt mellem Ballerup Kommune og Flyvestation Værløse, der forpligtiger kommunen til at fortsætte græsningen af arealet, så længe det er nødvendigt af hensyn til bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo. Flytningen af hegnet vil desuden give offentligheden adgang til arealet – jvf. kap. 13.6.

En intensiv bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo *udenfor* de eksisterende græsningsprojekter er meget vigtig. Hvor det er muligt, slås planten maskinelt med slagle-klipper. Behandlingen gentages allerede samme år, da planterne typisk vil spire igen og ofte med ”panik-skud”, der kan producere frø fra selv meget lave planter (helt ned til 10 cm). Også hér er det vigtigt at være over arealerne, før planterne udvikler blomsterskærme. Det er meget vigtigt at den årlige indsats påbegyndes *i det tidlige forår* - i marts-april når planterne er ca. ½ meter høje - og altså *før* planten har udviklet blomsterskærm. På det tidspunkt er planterne meget sårbare, og risikoen for at få plantesaft på huden kan nemmere begrænses.

Arealerne, der ikke kan slås med traktor og slagle-klipper, kan slås med le – hér gælder samme forholdsregler som for maskinel bekæmpelse.

Forsvaret har vurderet, at punktsprøjtning med Round-Up i enkelte tilfælde kan blive nødvendig i forbindelse med bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo, og der vil i så fald blive indhentet dispensation i henhold til Forsvarets interne Pesticidstrategi.

Øvrige eksperimenterende bekæmpelsesmetoder fortsættes – evt. i samarbejde med øvrige etableringer.

13.5 Retningslinier for brug af gødskning og sprøjtning

Fra 1. januar 2003 er sprøjtning med kemiske bekæmpelsesmidler på flyvestationen (i lighed med forsvarets øvrige arealer) ikke tilladt - bortset fra af sikkerhedsmæssige hensyn. Brug af pesticider af sikkerhedsmæssige årsager (omkring landingslys o.lign.) skal ske i henhold til forsvarets interne bestemmelser herom. Brug af gødskning er ikke tilladt.

I forbindelse med bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo kan det blive nødvendigt at indhente dispensation til at punktsprøjte med Glyphosat (Round-Up), jvf. i øvrigt punkt 13.2.

13.6 Retningslinier for offentlighedens adgang til Flyvestation Værløse

Flyvestation Værløse indeholder tekniske installationer, der tilsammen med fysikkerhedsmæssige årsager ikke gør området egnet for offentlighedens adgang.

I forbindelse med flytning af yderhegnet langs flyvestationens vestlige grænse ved Bringe Mose vil der gives adgang til en ca. 2,8 km lang natursti igennem Bringe Mose (forløb markeret på drifts- og plejekortet, bilag 2). Stien markeres med pæle. Der gøres opmærksom på at hele Bringe Mose-området er udlagt til ”potentielt vådområde” i Regionplanen for 2001, hvorfor der ikke må etableres installationer, der kan forhindre at det naturlige vandstandsniveau kan genskabes (jvf. i øvrigt kap. 8.2).

Med baggrund i Forsvarskommandobestemmelse nr. 610-4 (rettelse under udarbejdelse) udarbejdes der et ordensreglement med oplysninger om de begrænsninger og muligheder, der er for offentlighedens ophold og færdsel. Særligt skal her gøres opmærksom på, at *al færdsel udenfor stien er forbudt* (jvf. bekendtgørelse om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder, nr. 64 af 30. januar 2002, §4). Ordensreglementet placeres i form af foldere på skiltestandere ved indfaldsvejene til stien, således at reglementet kan medbringes af publikum under færdsel. Forslag til ordensreglementet er givet i bilag 8.

I samarbejde med Værløse Kommune vil der blive etableret en adgang i den nordlige ende til Nordlejren ved Lejernevej, så stien kan forbindes med kommunens øvrige stinet. I den sydlige del vil der ligeledes, i samarbejde med Ballerup Kommune, skabes adgang via et regionalt stinet.

Foruden adgang til Bringe Mose via en ny sti, vil der i forbindelse med en flytning af yderhegnet ved Måløv Rensningsanlæg (beskrevet under tidligere afsnit om bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo) endvidere, via de tilstødende kommunalt ejede græsningsarealer (der er forsynet med klaplåger), blive offentlig adgang på en kort strækning af flyvestationens jord, som led i et større regionalt stinet.

Adgang for offentligheden i de nævnte områder vil ske etapevis og i forbindelse med udskiftningen af flyvestationens yderhegn (Perimeterhegn). Tidspunktet for påbegyndelse af flytning af hegn er ikke endeligt fastlagt.

(her er slettet et par linier om at de fortsat vil modtage besøg fra skoler o.lign).

I lighed med arrangementer med Ballerup Kommune, forsøges arrangeret 1-2 guidede offentlige ture årligt i samarbejde med Værløse kommune. Antallet af besøgsaktiviteter som flyvestationen kan modtage efter 2003 vil dog afhænge af, om der afsættes personel i flyvestationens nye organisation til at varetage denne service, hvilket p.t. ikke er tilfældet.

13.7 Nødvendige tilladelser til planens tiltag

Flere af planens tiltag kræver tilladelse fra forskellige myndigheder, specielt fra Amtet, der har dispensationskompetencen vedrørende størstedelen af Naturbeskyttelsesloven. Det må i hvert enkelt tilfælde vurderes, hvorvidt en given foranstaltning kræver tilladelse eller ej. I bekræftende fald, indhentes myndighedernes godkendelse inden iværksættelse – i tvivlstilfælde bør spørgsmålet forelægges den pågældende myndighed.

Der er i det følgende givet en vurdering af, hvilke lovgivninger der kan være relevante i de enkelte tilfælde. Listen skal dog ikke betragtes som en komplet facitliste, og der bør, som nævnt, i tvivlstilfælde rettes henvendelse til relevant myndighed. Yderligere beskrivelse af den relevante lovgivning fremgår af kap. 8

Faste stillinger og anlæg i relation til myndighedsgodkendelse

Flytning af eksisterende, permanente anlæg samt etablering af nye, permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter kan kræve tilladelser fra myndighederne. Afgørelsen om, hvorvidt der kræves zonetilladelse, træffes af HUR. Tilsvarende er det kommunalbestyrelsen, der, ud fra en samlet vurdering, træffer afgørelse om, hvorvidt der foreligger lokalplanpligt.

Naturpleje

Naturlige søer over 100 m² mose-, eng- og overdrevsarealer er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3 og ændringer af tilstanden på disse arealer kræver derfor tilladelse fra Københavns Amt. Konkret vurderer Skov- og Naturstyrelsen, at der skal indhentes tilladelse fra Naturbeskyttelsesloven forud for følgende plejetiltag i drifts- og plejeplanen:

- ♦ Rydning (optrækning) af pilekrat i afd. 2c
- ♦ Rydning (optrækning) af pilekrat i afd. 3d (nord for Jægerhytte)
- ♦ Delvis rydning (optrækning) af pilekrat i afd. 4m

Skovdrift

Drifts- og plejeplanens retningslinier for skovdriften fastlægger, at driften gradvist ekstensiveres. En ekstensivering kræver ikke dispensation efter skovloven, mens udlæg af fredskov til urørt skov kræver tilladelse i henhold til skovlovens §18. Tilladelsen skal søges hos skovlovsmyndigheden, Københavns Statsskovdistrikt. Af skovlovens §18 a fremgår endvidere, at tilladelsen skal tinglyses og at den er bindende for ejeren.

Opstilling af anlæg, skure eller lignende på skovbevoksede arealer kræver, foruden eventuel zonetilladelse som nævnt ovenfor, desuden tilladelse af Københavns Statsskovdistrikt.

Kulturhistoriske minder

Der er ingen fredede fortidsminder på Flyvestation Værløse, men store dele af Bringe Mose er udpeget som et *kulturhistorisk interesseområde* med baggrund i en stærk formodning om områdets sandsynlige arkæologiske betydning. Der skal derfor i denne del af flyvestationen udvises ekstra agtpågivenhed ved jordbearbejdning og eventuelle fund skal anmeldes til Rigsantikvaren. I øvrigt henvises til kap. 8.6 om museumsloven.

13.8 Planændringer

Det kan i planperioden være nødvendigt at foretage løbende ændringer i drifts- og plejeplanen, jvf. kap. 2.3. Planændringer indsættes bagest i planen.

Særligt gøres opmærksom på:

Nye, faste stillinger/anlæg kræver planændring i relation til nærværende drifts- og plejeplan. Etablering eller flytning af permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter, som ikke fremgår af grundkort og øvelseskort, kræver planændring. Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som *ikke* er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

Ved midlertidige anlæg og terrænpunkter forstås anlæg og terrænpunkter, der er fjernet inden 1 måned fra etablering/opstilling. Sådanne kan frit etableres indenfor terrænet, forudsat at etableringen ikke indebærer en påvirkning af arealet eller de omgivende arealer, der er i strid med de retningslinier/restriktioner, der er givet for det pågældende område.

13.9 Handlingsplan

[illegible]

ØKONOMI

14 Økonomiske konsekvensberegninger

En forudsætning for at handlingsplanen gennemføres, er dels, at der opstilles et budget over de økonomiske konsekvenser, dels at den årlige tildeling af ressourcer er i overensstemmelse med budgettet.

I det følgende er de økonomiske konsekvenser af planens implementering vurderet på baggrund af det bedst mulige skøn på planlægningstidspunktet.

Konsekvensberegningerne omfatter udelukkende de af planens aktiviteter, der ligger *ud over* den nuværende løbende drift af terrænet. Udgifter i forbindelse med den almindelige drift og vedligeholdelse af grønne områder, veje og militære anlæg samt tiltag som allerede udføres, er således ikke medtaget. Derfor indgår følgende arbejdsopgaver fra drifts- og plejeplanen ikke i budgetoverslaget:

- ♦ Bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo
- ♦ Skovdrift (incl. plantning)
- ♦ Fortsat slåning af stiforløb i Bringe Mose
- ♦ Opsætning af yderhegn ved græsningsareal

Endvidere medregnes ikke udgifter i forbindelse med vildtpleje, idet planen ikke medfører yderligere aktiviteter inden for dette område.

Indgåelse af den nye forpagtningsaftale indebærer, som tidligere beskrevet, at forpagteren forpligter sig til at pleje de græsklædte arealer efter drifts- og plejeplanens retningslinier. Udgifter i forbindelse med slåning af disse arealer, er derfor ikke medtaget i budgetoverslaget. Såfremt forpagtningen ophører – og en ny ikke kan opnås – vil flyvestationen påregne merudgifter til slåning og bortkørsel af materiale på skønsmæssigt 35.000 kr/ha/år.

14.1 Budgetoverslag over udgifter til gennemførelse af drifts- og plejeplanen

Udregningsgrundlag	
Timelønning, specialarbejder	180 kr./time
Almindelig traktor, incl. traktorfører	450 kr./time
Anhænger til traktor (vogn)	90 kr./time
Flishugger	100 kr./time
Spil	25 kr./time
Motorsav	25 kr./time
Buskrydder	25 kr./time
Hegn omkring græsningsareal, incl. opsætning	27 kr./lbm
Markeringspæle	100 kr./stk.
Skiltestandere	3.500 kr./stk.
Klaplåger	3.500 kr./stk.
Bro	10.000 kr./stk.

Kalkule over drifts- og plejetiltag				
Overdrev				
Nedskæring på overdrev, grøntflisning og bortkørsel	2,5	timer/ha (mand + motorsav + traktor m. fører + flishugger + vogn)	2.113	kr./ha
Opsætning af hegn, græsningsareal			27	kr./lbm
Hedeareal				
Slåning af hedeareal	2,5	timer/ha * (traktor m. traktorfører + grønt-høster med vogn)	1.425	kr./ha
Vådområder				
Nedskæring af buske, grøntflisning og bortkørsel. 1. gangspleje.	7,5	timer/ha * (mand + motorsav + traktor m. fører + flishugger + vogn)	6.338	kr./ha
Nedskæring af buske, kontinuerlig pleje.	7,5	timer/ha * (mand + buskrydder)	1.538	kr./ha
Optrækning af pil, delvis flisning og bortkørsel.	7,5	timer/ha * (traktor m. fører + spil + hjælper + motorsav + flishugger + vogn)	6.525	kr./ha
Offentlig adgang				
Justering af hegn ved syd-indgang		Flytning af hegn, ca.1 dag (incl. materialer)	2000	kr.
Markering af sti	30	markeringspæle	3.000	kr.
Klaplåger	2	låger	7.000	kr.
Bro	1	Bro (skønnet)	10.000	kr.
Information	1	skiltestander	3.500	kr.
I alt offentlig adgang			25.500	kr.

14.2 Samlet oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

Arbejdsopgave	Antal	Enhed	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Total
Overdrev																		-
Nedskæring, afd. 2a	30,30	ha		78.401														78.401
Nedskæring, afd. 3b (vestlig del - areal skønnet)	2,00	Ha				5.175							5.175					10.350
Nedskæring, afd. 6 c og 7b	19,20	Ha		49.680														49.680
Nedskæring, afd. 4b (græsningsareal)	4,50	ha		11.644														11.644
Opsætning af hegn omkring græsningsareal	385,00	lbm		10.395														10.395
Hedeareal																		-
Slåning af hedeareal	0,30	ha	570							570								1.140
Vådområder																		-
Nedskæring, afd. 6b og 6e (areal skønnet)	3,00	ha				23.288							23.288					46.575
Nedskæring, afd. 2c	1,70	ha	13.196		2.614		2.614		2.614		2.614		2.614		2.614		2.614	31.493
Optrækning af pil, afd. 3g	2,00	ha				15.900						15.900						31.800
Nedskæring, afd. 4m	0,20	ha		1.553														1.553
Offentlig adgang																		-
Markering af sti og information					23.500													23.500
Total			13.766	151.673	26.114	44.363	2.614		2.614	570	2.614	15.900	31.076		2.614		2.614	296.531

BILAG

15 Oversigt over bilag

Bilag 1: Grundkort over Flyvestation Værløse (i kortlomme bagest)

Bilag 2: Drifts- og plejekort over Flyvestation Værløse (i kortlomme bagest)

Bilag 3: Bevoksningsliste for Flyvestation Værløse

Bilag 4: Katalog over fortidsminder på Flyvestation Værløse

Bilag 5: Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4

Bilag 6: Handlingsplan

Bilag 7: Planteplan

Bilag 8: Udkast til ordensreglement

Bevoksningsliste 2002

[illegible]

Bevoksningsliste 2002

[illegible]

Bevoksningsliste 2002

[illegible]

Distrikt 6131: Flyvestation Vaerloese

AREALTABEL 2002
Driftsklassevis oversigt

Træart/anvendelse	Areal	Driftsklasse	Areal
BØG bøg	0.40	Bøg	0.40
EG eg	0.50	Eg	0.50
BIR birk	6.60		
LIN lind	3.10		
EL el	2.10		
ALØ diverse løvtræ	1.50		
REG rødeg	1.20		
POP poppel o.l.	0.20	Andet løv	14.70
RGR rødgran	0.90	Gran	0.90
Ialt produktiv skov			16.50 *
SLE slette	214.90		
ORE overdrev	72.20		
VEJ vej	63.20		
ENG eng	28.10		
MOS mose	27.70		
KLK Kaserne/Lejr/Garageo	11.10		
SØ sø	9.50		
KRT krat	1.80		
HED hede	0.30		
VLB vandløb	0.30		
AAN Anden anvendelse	0.20	Ubevokset	429.30 *
Total			445.80 **

Distrikt 6131: Flyvestation Værloese

ALDERSKLASSETABEL 2002
Driftsklassevis oversigt

anlægs- år	alder f.anl.	D r i f t s k l a s s e				Areal ialt
		Bøg	Eg	Andet løv	Gran	
1993-	-9	-	-	-	0.90	0.90
1983-92	10-19	-	-	-	-	-
1973-82	20-29	0.40	-	9.20	-	9.60
1963-72	30-39	-	-	1.40	-	1.40
1953-62	40-49	-	0.50	-	-	0.50
1943-52	50-59	-	-	1.00	-	1.00
1933-42	60-69	-	-	-	-	-
1923-32	70-79	-	-	-	-	-
1913-22	80-89	-	-	3.10	-	3.10
Areal ialt		0.40	0.50	14.70	0.90	16.50

Specifikation af Ubevokset

Anvendelse	Areal
KRT krat	1.80
SLE slette	214.90
ORE overdrev	72.20
ENG eng	28.10
MOS mose	27.70
HED hede	0.30
SØ sø	9.50
VLB vandløb	0.30
VEJ vej	63.20
AAN Anden anvendelse	0.20
KLK Kaserne/Lejr/Garageo	11.10
Areal ialt	429.30

Bilag 4 – Fortidsmindekatalog

Fortidsminder på Værløse Flyveplads. Værløse sogn, Smørum herred, Københavns amt.

DKC's Registreringskode: 020216- + SB. NR.

AFD.	FR.NR.	SB. NR.	UTM.	BESKRIVELSE / ANLÆG.	BEMÆRKNINGER / BEGIVENHED.
Unr		1	MB: 3028. 708700 / 6186410. Ejerlav 0020955 Kirke-Værløse By, Værløse, matr.nr. 5 (1889). Kirkeværløse (1889).	Laanshøj. (1889). GRAV, RUNDHØJ. Antal: 1. Oldtid. Beskadiget i uvist omfang (1889). OVERPLØJET (1889). Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedfæstet lokalitet.	1. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1889. Berejser: C. Neergaard, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). Berejsningstekst: <i>Paa temmelig højt Terrain ligger en overpløjet Gravhøj, "Laanshøj" kaldet; større Haandsten findes stadig ved Pløjning over den.</i> 2. EFTERRETNING OM GENSTANDE 1889. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen).
1a		2	MB: 3028. 708024 / 6185864. Ejerlav 0020955 Kirke-Værløse By, Værløse, matr.nr. 8 (1889). Kirkeværløse (1889).	1 GRAV, RUNDHØJ. Antal: 1. Yngre Sten- eller Bronzealder. Svært beskadiget (1889). 2 GRAV, STENBYGGET GRAV. Antal: 1 (i høj eller stensætning). Yngre Sten- eller Bronzealder. Usikker klassifikation(1889). Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedfæstet lokalitet.	1. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1889. Berejser: C. Neergaard, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). Berejsningstekst: <i>En nu ganske ødelagt Gravhøj, for længst udgravet; i den fandtes meget store Sten, af hvilke nogle endnu ligge tæt ved Stedet.</i> 2. EFTERRETNING OM GENSTANDE 1889. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen).
1a		3	MB: 3028. 707983 / 6185905. Ejerlav 0020955 Kirke-Værløse By, Værløse, matr.nr. 8	GRAV, RUNDHØJ. Antal: 1. Oldtid. Svært beskadiget (1889). OVERPLØJET (1889).	1. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1889. Berejser: C. Neergaard, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). Berejsningstekst: <i>En nu fuldstændig forsvundet Stendynge, rimeligvis Levningerne af en Gravhøj.</i>

Bilag 4 – Fortidsmindekatalog

Fortidsminder på Værløse Flyveplads. Værløse sogn, Smørum herred, Københavns amt.

DKC's Registreringskode: 020216- + SB. NR.

AFD.	FR.NR.	SB. NR.	UTM.	BESKRIVELSE / ANLÆG.	BEMÆRKNINGER / BEGIVENHED.
			(1889). Kirkeværløse (1889).	Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedsfæstet lokalitet.	
3a		13	MB: 3029. 710122 / 6185620. Afsat af privat- person. Ikke kontrolleret. Ejerlav 0020955 Kirke-Værløse By, Værløse, matr.nr. 24 (1889). Ejerlav 0020955 Kirke-Værløse By, Værløse, matr.nr. 23 (1889). Kirkeværløse (1889).	1 MILITÆRVÆSEN, VOLDSTED. Antal: 1. Middelalder. Antagelig ubeskadiget (1889). 2 ANLÆG, BYGNING. Antal: 1. Middelalder. Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedsfæstet lokalitet.	1. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1889. Berejser: C. Neergaard, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). Berejsningstekst:: <i>Lige tæt ved Søndersø ligger paa ganske lavt Terrain en aflang firkantet Jordvold, ca. 4' høj, som gjennemskæres paa tværs af en Markvej. Efter Bondens Udsagn skal Volden før have været dobbelt saa bred som nu, næsten quadratisk, idet det manglende er udlagt til Sædemark. Midt i Volden fandt man en firkantet lille Brolægning af Sten. "af Form som Bunden til en Skorsten". Desuden har man ved Gravning paatruffet Brokker af store røde Munkesten, samt af aflange Tagsten af den sædvanlige middelalderlige Form. Søndersø har i sin Tid gaaet helt op til Voldstedet, muligvis ogsaa omkring det. Fund af Strandskaller eller Muslinger paa den omliggende Mark vidstes dog nu intet om. I Boths topografiske Beskrivelse af Danmark tales om et Jagtslot ved Jonstrup.</i> 2. EFTERRETNING OM GENSTANDE 1889. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen).
4a		18	MB: 3028. 708099 / 6184901. Afsat af privat- person. Ikke kontrolleret. Ejerlav 0020951 Bringe By,	GRAV, LANGHØJ. Antal: 1. Tragt bægerkultur Antagelig ubeskadiget. (1889). RANDSTEN (1889). Svært beskadiget (1938).	1. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1889. Berejser: C. Neergaard, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). Berejsningstekst:: <i>Omtrent nord for denne sidste Kiste [sb.17] og i 60 Fods Afstand ligger en nu stærkt afgravet Rest af en Høj, paa hvis venstre Side stod en halv Snes Sten i lige Linie med 4-5 Alens Mellemrum.</i>

Bilag 4 – Fortidsmindekatalog

Fortidsminder på Værløse Flyveplads. Værløse sogn, Smørum herred, Københavns amt.

DKC's Registreringskode: 020216- + SB. NR.

AFD.	FR.NR.	SB. NR.	UTM.	BESKRIVELSE / ANLÆG.	BEMÆRKNINGER / BEGIVENHED.
4a		18 Fortsat	Værløse, matr.nr. 5a (1889). Bringe (1889).	Lokaliteten udtegnes under sbnr.:020216-16. Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedfæstet lokalitet.	<i>[sb.] 16-18 ere saaledes Levninger af en Langdysse, der maa formodes at have været ca. 150 Fod lang i det mindste.</i> 2. EFTERRETNING OM GENSTANDE 1889. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). 3. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1938. Berejser: Th. Mathiassen, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). NM "gule fredningslister": <i>Ryddet; Hærens Flyveplads.</i>
4a		19	MB: 3028. 708285 / 6184825. Bringe (1889). Værløse (1889).	GRAV, RUNDHØJ. Antal: 1. Oldtid. Beskadiget i uvist omfang (1889). OVERPLØJET (1889). Svært beskadiget (1938). Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedfæstet lokalitet.	1. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1889. Berejser: C. Neergaard, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). Berejsningstekst: <i>Rester af en lille, næsten helt bortpløjet Gravhøj.</i> 2. BEREJSNING FORESTÅET AF MUSEUM 1938. Berejser: Th. Mathiassen, Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Sognebeskrivelsen). NM "gule fredningslister": <i>Sløjfet.</i>
2b		34	MB: 3029. 709219 / 6186108. Værløse (1944).	GRAV, JORDFÆSTEGRAV. Antal: 2. Romersk Jernalder. Antropo- / odontologisk analyse (1944). Lokaliteten er færdigregistreret.	1. GRUS- / SANDGRAVNING 26. februar 1944. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 260/44. 2. BESIGTIGELSE FORESTÅET AF MUSEUM.

Bilag 4 – Fortidsmindekatalog

Fortidsminder på Værløse Flyveplads. Værløse sogn, Smørum herred, Københavns amt.

DKC's Registreringskode: 020216- + SB. NR.

AFD.	FR.NR.	SB. NR.	UTM.	BESKRIVELSE / ANLÆG.	BEMÆRKNINGER / BEGIVENHED.
2b		34 Fortsat		Kulturhistorisk, stedsfæstet lokalitet.	26. februar 1944. Ansvarlig C.J. Becker. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 260/44. Forkortet originaltekst og resumé: <i>Gravfund fra Folkevandringstid.</i> 3. ANALYSER AF MATERIALE. Før 2. oktober 1944. Ansvarlig: K. Brøste. Antropologisk Laboratorium, Panum Instituttet. Journalnr.: 66/44. Genstande: Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid: C 24140 – C 24147 (1944).
6e		37	MB: 3028. 706794 / 6185864. Borup Sø (1947). Værløse (1947).	1. FUND, DEPOT. Antal: 1. Stenalder. 2. FUND, SKELET. Antal: 1. Oldtid. Omgivelser: Mose / sump. (1947). Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedsfæstet lokalitet.	1. TØRVEGRAVNING 1947. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 540/47. 2. BESIGTIGELSE FORESTÅET AF MUSEUM 1947. Ansvarlig C.J. Becker. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 540/47. Forkortet originaltekst og resumé: <i>Fund af 5 Flækker i Mose.</i> 3. GENSTANDE MODTAGET SOM GAVE TIL MUSEUM 1947. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 540/47.

Bilag 4 – Fortidsmindekatalog

Fortidsminder på Værløse Flyveplads. Værløse sogn, Smørum herred, Københavns amt.

DKC's Registreringskode: 020216- + SB. NR.

AFD.	FR.NR.	SB. NR.	UTM.	BESKRIVELSE / ANLÆG.	BEMÆRKNINGER / BEGIVENHED.
					Genstande: Nationalmuseum, Danske Afd., Danmarks Oldtid: (1947). A 41945 - A 41944 - A 41943 - A 41942 - A 41941 - A 41941-45.
6e		39	MB: 3028. 707099 / 6185998. Paradisgård. (1948) Borup Sø (1948).	1. FUND, ENKELTFUND. Antal: min. 1. Maglemosekultur. 2. FUND, ENKELTFUND Antal: min. 1. Jernalder. Omgivelser: Mose / sump. (1948). Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedfæstet lokalitet.	1. TØRVEGRAVNING 1943 til 1948. Nationalmuseum, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 192/48. MUSEUMSGENSTANDE BYTTET 1943 til 1948. Nationalmuseum, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 192/48. Forkortet originaltekst og resumé: <i>Ved tørvegravning fundet et stort antal bensager fra maglemose-tid, samt redskab af hjortetak med udskæringer (jernalder).</i> Genstande: Nationalmuseum, Danske Afd., Danmarks Oldtid: (1948). A 42964 - C 25576 - A 42966 - A 42968 - A 42970 - A 42955 - A 42954 - A 42957 - A 42961 - A 42952-70 - A 42960 - A 42969 - A 42967 - A 42956 - A 42952 - A 42953 - A 42958 - A 42959 - A 42963 - A 42965 - A 42962.
6e		39 Fortsat			
Unr		43	MB: 3028. 708263 / 6186870. Værløse (1955).	1. FUND, ENKELTFUND. Antal: 3. Yngre Stenalder. Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedfæstet lokalitet.	1. OPSAMLING FORESTÅET AF PRIVAT. 14.marts 1955. Nationalmuseum, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 628/56. Forkortet originaltekst og resumé: <i>Syd for Kirken. Her er spredt fundet 3 smaa Flintsegle.</i>

Bilag 4 – Fortidsmindekatalog

Fortidsminder på Værløse Flyveplads. Værløse sogn, Smørum herred, Københavns amt.

DKC's Registreringskode: 020216- + SB. NR.

AFD.	FR.NR.	SB. NR.	UTM.	BESKRIVELSE / ANLÆG.	BEMÆRKNINGER / BEGIVENHED.
					2. BESIGTIGELSE FORESTÅET AF MUSEUM. 14. marts 1955. Ansvarlig C.L. Vedbæk. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 628/56.
6a		46	MB: 3028 706746 / 6186001. Knardrup Mose (1967).	1. FUND, ENKELTFUND. Antal: 1. Vikingetid. Omgivelser: Mose / sump. (1967). Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedsfæstet lokalitet.	1. USPECIFICERET AKTIVITET PÅ LOKALITET. 3. maj 1967. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 628/67. 2. ANMELDELSE FRA PRIVAT. 3. maj 1967. Forkortet originaltekst og resumé: <i>Lille stridsøkse fra vikingetid (i privateje).</i>
2a Unr		47	MB: 3029. 709855 / 6185807. Søndersø (1967).	1. FUND, ENKELTFUND. Antal: 1. Yngre Bronzealder. Omgivelser: Sø, vandløb (1967). Lokaliteten er færdigregistreret. Kulturhistorisk, stedsfæstet lokalitet.	1. DIV. BYGGERI / ANLÆG. 11. MAJ 1967. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 479/68. 2. GENSTANDE MODTAGET SOM GAVE TIL MUSEUM 11. maj 1967. Nationalmuseet, Danske Afd., Danmarks Oldtid (Topografisk arkiv). Journalnr.: 479/68. Forkortet originaltekst og resumé: <i>Ved det s.v. Hjørne af Søen er ved Rørlægning fundet et Bronzespjyd fra Yngre Bronzealder.</i> Genstande:
2a Unr		47 Fortsat			

Bevoksningsliste for Flyvestation Værløse

Bevoksningslisten (afdelingernes særlige beskrivelse) er statusopgørelsen litra for litra pr. 1. januar 2002.

Til de enkelte kolonner gives følgende kommentarer:

Afd.	Afdelingsnummer
Lit.	Litra (delareal)
Areal	Litraareal i hektar
B %	Bevoksningsprocent. For ikke fuldt sluttede bevoksninger angiver tallet % af normal slutning.
Årgang	Året for plantning (eller etableret selvforryngelse). Er sædvanligvis beregnet ud fra alderen fra frø ved at antage en plantealder på 2 år for løvtræ og 4 (3) år for nåletræ.
Alder	Alder fra frø på plantetidspunktet.
I %	Indblandingsprocent. Den indre arealfordeling mellem træarterne i en blandingsbevoksning.
PK	Boniteten for samtlige træartsforekomster udtrykt som produktionsklasse (gennemsnitlig årlig tilvækst pr. ha. i m ³)
T	Taksationsmetode. E: enkelt-træmåling F: fuldtaksation, S: skøn, T: tælling
H	Højde i meter med 1 decimal.
D	Diameter i cm med 1 decimal.
Masse	Kubikmeterfastmasse – dels for litraen og dels pr. ha.

Bevoksningslisten er en status og indeholder derfor ikke tilvækst- og hugstoplysninger samt evt. afviklingstid for de enkelte bevoksninger.

Forkortelser

AGE	= Ager	ORE	= Overdrev
ALØ	= Andet løv	POP	= Poppel
BIR	= Birk	REG	= Rødeg
BØG	= Bøg	EL	= El
ENG	= Eng	RGR	= Rødgran
EG	= Eg (stilkeg/vintereg)	SLE	= Slette/kulturgræs
KLG	= Kaserne, lejr, garageområde	SØ	= Sø
KRT	= Krat	VEJ	= Bilfaste veje
MOS	= Mose	VLB	= Vandløb

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterrener i relation til naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Store dele af forsvarets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er Naturbeskyttelseslovens §§3-4 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jvf. lovens §§3-4 og §65, stk. 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn), vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§3-4, bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozing, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bæltekøretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bæltespor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bæltekøretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a. at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter Naturbeskyttelsesloven.

Tvivlstilfælde

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens §8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. Naturbeskyttelseslovens §§3-4.

[illegible]

Planteplan – levende hegn

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Rose	Rose	Tjørn	Tjørn	Rose	Rose	Tjørn	Tjørn	Rose	Rose
2	Tjørn	Slåen	Kornel	Tjørn	Slåen	Kornel	Tjørn	Slåen	Kornel	Tjørn
3	Æble	Hyld	Røn	Æble	Hyld	Røn	Æble	Hyld	Røn	Æble
4	Rødel	Hassel	Kirsebær	Rødel	Hassel	Kirsebær	Rødel	Hassel	Kirsebær	Rødel
5	Stilkeg	Rødel	Hassel	Stilkeg	Rødel	Hassel	Stilkeg	Rødel	Hassel	Stilkeg
6	Hassel	Stilkeg	Rødel	Hassel	Stilkeg	Rødel	Hassel	Stilkeg	Rødel	Hassel
7	Rødel	Hassel	Kirsebær	Rødel	Hassel	Kirsebær	Rødel	Hassel	Kirsebær	Rødel
8	Æble	Hyld	Røn	Æble	Hyld	Røn	Æble	Hyld	Røn	Æble
9	Tjørn	Slåen	Kornel	Tjørn	Slåen	Kornel	Tjørn	Slåen	Kornel	Tjørn
10	Rose	Rose	Tjørn	Tjørn	Rose	Rose	Tjørn	Tjørn	Rose	Rose

1,5 meter ml. rækker, 1,70 i rækken = 3.922 planter/ha. Hegnet svarer til 0,45 ha, og der skal således bruges 1.961 planter efter nedenstående fordeling:

<i>Plante</i>	<i>Procent</i>	<i>Planter/ha</i>
Rose, Hunde- (<i>Rosa canina</i>)	12	470
Tjørn (<i>Crataegus Monogyna</i>)	16	627
Slåen (<i>Prunus spinosa</i>)	6	235
Kornel (<i>Cornus sanguina</i>)	6	235
Æble (<i>Malus sylvestris</i>)	8	313
Hyld (<i>Sambucus nigra</i>)	6	235
Røn (<i>Sorbus aucuparia</i>)	6	235
Rødel (<i>Alnus glutinosa</i>)	14	549
Hassel (<i>Corylus avellana</i>)	13	509
Kirsebær, Fugle- (<i>Prunus avium</i>)	6	235
Eg, Stilk- (<i>Quercus robur</i>)	7	274

Udkast til ordensreglement

Reglementet findes som folder placeret ved indfaldsvej til natursti.

VELKOMMEN TIL FLYVESTATION VÆRLØSE

Flyvestation Værløse er i dag én af flyvevåbnets tre flyveoperative flyvestationer og huser de danske transportfly og redningshelikopter. Det samlede areal udgør 460 ha - svarende til ca. 920 fodboldbaner – og er arbejdsplads for ca. 2000 civile såvel som militære personer.

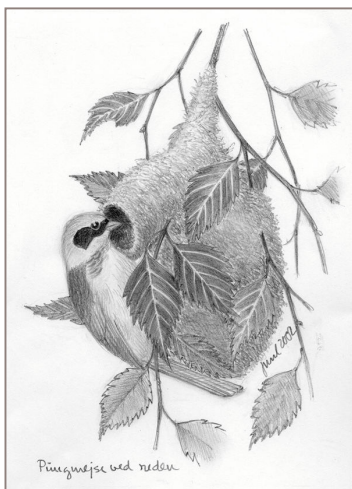
Flyvestationen er ikke åben for offentlighedens frie færdsel af hensyn til flysikkerheden og de tekniske installationer. De er dog velkomne til at benytte den markerede sti igennem det spændende moseareal, Bringe Mose.

Ved færdsel gælder:

- ♦ *Færdsel er kun tilladt til fods ad det markerede stiforløb (se kort).*
- ♦ *Hunde skal altid føres i snor af hensyn til områdets dyr og fugle*
- ♦ *Al færdsel er på eget ansvar*

Et spændende naturområde

En tur langs Bringe Mose kan byde på mange interessante naturoplevelser. Foruden de mere almindelige fuglearter som *Blishøne*, *Grønbenet Rørhøne*, *Gråstrubet Lappedykker* og *Rørspurv*, kan De støde på *Nattergal*, *Kærsanger*, *Tornsanger* og *Stilits*.

Er De heldig, kan De støde på den sjældne *Pungmejse*. Pungmejseren er opført på Rødlisten over truede dyr i Danmark, og har fået sit navn på grund af dens pungformede rede, som den placerer hængende ud over vandfladen i et pile- eller birketræ.

Kør som naturplejere

I den sydlige ende passerer et stort græsningsområde med *Skotsk Højlandskvæg*. Før kreaturerne blev sat ind, havde en næsten massiv skov af Kæmpe-Bjørneklo næsten overtaget området. Hvad maskiner ikke kunne klare på de våde engarealer, havde de nøjsomme og hårdføre køer ingen problemer med, og allerede året efter, vidnede kun resterne af de nedbidte plantedele om, hvor stor opvæksten havde været.

Hvor planten for mennesker er et ubehageligt bekendtskab, har køerne et helt andet glædeligt forhold til planten – faktisk er planten noget af det første, de kaster sig over om foråret, når de små skud spirer frem.

Hvorfor bekæmpe Kæmpe-Bjørneklo?

Kæmpe-Bjørneklo stammer oprindeligt fra Kaukasus og kom til Danmark omkring 1870. Den trivedes fint og spredte sig kun lidt, men efter 50-100 år skete der noget: Arten begyndte at sprede sig voldsomt og ukontrollabelt, og i dag er den et stort problem i moser, enge, skove og andre udyrkede områder i hele det nordlige, vestlige og centrale Europa.

Kæmpe-Bjørneklo kan blive op til 4 meter høj og er så aggressiv og konkurrencedygtig, at den nemt kan fortrænge den naturlige danske vegetation. Også overfor mennesker er

planten aggressiv! Ved berøring med plantens saft fremkaldes voldsom eksem-lignende udslet, der ligner og føles som store brandvabler. Virkningen forstærkes af sollys og der kan gå op til ½ år, før sårene heler.

Frøene fra planten er flade og lette og kan blæse langt væk, ligesom de flyder fint i vand. Når dertil kommer, at en enkelt plante kan sætte ca. 50.000 frø - der efter 4 år kan resultere i 144 millioner frø - kan blot en lille bestand af planten hurtigt sprede sig over endog store arealer. Frøene kan ydermere bevare sin spireevne i jorden i mindst 7-8 år, hvorfor bekæmpelse kræver en tålmodig indsats!

Drifts- og plejeplan

I samarbejde med miljømyndighederne har forsvaret udarbejdet en drifts- og plejeplan, der skal søge at varetage hensynet til områdets unikke natur. Planen kan læses på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside: www.skovognatur.dk.